

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ İLETİŞİMDE
KULLANDIKLARI DİLSEL VE DİL DIŞI ÖGELERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Sertaç AKTAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN**

İZMİR, Mayıs 2014

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ İLETİŞİMDE
KULLANDIKLARI DİLSEL VE DİL DIŞI ÖGELERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

**Sertaç AKTAŞ
(122001941)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN**

İZMİR, Mayıs 2014

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ İLETİŞİMDE
KULLANDIKLARI DİLSEL VE DİL DIŞI ÖGELERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

**Sertaç AKTAŞ
(122001941)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI**

**Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih :26.05.2014**

Tez Danışmanı :Yrd. Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN

**Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Caner KERİMOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Murat ELLEZ**

İzmir, Mayıs 2014

EŞİME ve AİLEME...

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

İletişim, hayatımızın her anında ve alanında olan vazgeçilmezimizdir. Çevremizle hangi türde ve nasıl iletişim kurduğumuz kadar kendimizi ne kadar ifade edebildiğimizde önemlidir.

Bu araştırma, İstanbul ili Kartal ilçesine bağlı ortaokullarda görev yapan branş öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel ve dil dışı öğelere ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma İstanbul ili Kartal ilçesine bağlı ortaokullarda çalışan öğretmenlerden alınan verilerden oluşturulmuştur.

Tez çalışması süresince araştırmanın planlanıp yürütülmesinde ve başından son hale getirilmesine kadar geçen sürede yardımını ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim Seçkin AYDIN' a,

Bütün eğitim hayatım boyunca bana güvenen, destek olan Canım Aileme,

Bu tezin hazırlanması süresince anlayışını benden esirgemeyen ve beni sabırla destekleyen sevgili eşim Timurtaş'a,

Sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Sertaç AKTAŞ

MAYIS 2014

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	x
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. İLETİŞİMİN TANIMI.....	4
2.2. İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	7
2.3. SINIF İÇİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ.....	9
2.4. İLETİŞİM KURMA YOLLARI.....	15
2.4.1. Kişilerarası İletişim.....	15
2.4.1.1. Sözlü İletişim.....	17
2.4.1.1.1. Konuşma.....	18
2.4.1.1.2. Konuşmanın Önemi.....	19
2.4.1.1.3. Konuşmanın Unsurları.....	24
2.4.1.1.4. Dinleme.....	25
2.4.1.1.5. Dinlemenin Önemi.....	25
2.4.1.1.6. Dinlemeyi Etkileyen Unsurlar.....	26
2.4.1.2. Sözsüz İletişim.....	31
2.4.1.2.1. Jest ve Mimikler.....	33
2.4.1.2.2. Ses Tonu.....	35

2.4.1.2.3. El Kol Hareketleri.....	36
2.4.1.2.4. Giysilerimiz.....	37
2.4.1.2.5. Mekan Kullanımı.....	38
2.4.1.2.6. Göz Teması.....	40
2.4.1.2.7. Dudaklar.....	41
2.4.1.3. Yazılı İletişim.....	43
2.4.2. Konuyla İlgili Yapılan Yurtiçi Çalışmalar.....	48

BÖLÜM 3. YÖNTEM

3.1. PROBLEM DURUMU.....	51
3.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	52
3.3. ALT PROBLEMLER.....	52
3.3.1 Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel unsurlara ilişkin görüşlere ne şekildedir?.....	52
3.3.2. Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dil ötesi unsurlara ilişkin görüşleri ne şekildedir?.....	52
3.4. SAYILTILAR.....	52
3.5. SINIRLILIKLAR.....	52
3.6. ARAŞTIRMADA KULLANILACAK YÖNTEM.....	53
3.7. ÇALIŞMA GRUBU.....	53
3.8. VERİ TOPLAMA ARACI.....	55
3.9. VERİLERİN ANALİZİ.....	56

BÖLÜM 4. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1 ÖĞRETMEN DÜŞÜNCELERİ ve YORUMLAR.....	58
1. Alt Problem.....	58
2. Alt Problem.....	64

BÖLÜM 5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....73

5.1. YAPILMIŞ TEZ ÇALIŞMALARIYLA KARŞILAŞTIRMA.....	75
---	----

KAYNAKLAR.....80

EKLER.....85

Ek A Ölçek Uygulama Oluru.....	85
Ek A.1 Okan Üniversitesi SBE'ye Yazı.....	85
Ek A.2 Valilik Makamı Oluru.....	86
Ek B Araştırmada Uygulanan Ölçek.....	87
Ek B.1 Görüşme Formu.....	88
Ek B.2 Anket Formu.....	89
Ek B.3 Araştırmanın Uygulandığı Ortaokullar.....	90
Ek C Etkinlik Örnekleri	

Ek C.1 Dinleme Etkinlik Örnekleri.....	91
Ek C.2 Konuşma Etkinlik Örnekleri.....	94
Ek C.3 Yazma Etkinlik Örnekleri.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	98

KISALTMALAR

f :Sıklık Derecesi (Frekans)

K :Katılımcı

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEKİL LİSTESİ

SAYFA NO

Şekil 2.1. Dil Becerileri.....	6
Şekil 2.2. Ortak Yaşantı Alanı.....	8
Şekil 2.3. Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim.....	11
Şekil 2.4. Kişilerarası İletişim Sınıflaması	16

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 3.1 Farklı Duygusal Durumların Tanısı.....	42
Tablo 3.2 Araştırmaya Katılan Branş Öğretmenlerinin Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	54
Tablo 3.3 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Soruları Yanıtlama Yüzdelik Dağılımı.....	55
Tablo 3.4 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Sektöründeki Çalışma Süreleri.....	56
Tablo3.5 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlere Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	56
Tablo 3.6 “Sınıfta Öğrencilerinizle Sağlıklı Bir İletişim Kurabilmek İçin Ne Tür Konuşmalar Yapıyorsunuz? Varsa Örneklerle Açıklayınız “ Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı.....	59
Tablo 3.7 “Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür Dil Ötesi (sesin şiddeti, vurgu, tonlama, beden dili vb.) davranışlar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız “ Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı.....	66

ÖZET

ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ İLETİŞİMDE KULLANDIKLARI DİLSEL VE DİL DIŞI ÖGELERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Sınıf, öğrenci ile öğretmenin, her anlamda karşı karşıya kaldığı ortamlardır. Bu ortamda öğrenci öğrenmek, öğretmen öğretmek için çabalar. Bu ortamda iletişim, kimi zaman sözel, kimi zaman ise sözel olmayan bir biçimde sağlanır. İnsanlar çoğu zaman söze dökemedikleri duygu, düşünce ve isteklerini söz ötesi unsurlarla anlatırlar. Sınıf ortamında dersten sıkılan bir öğrenci bunu direkt olarak öğretmenine söyleyemez, ancak içinde bulunduğu durumu çeşitli şekillerde öğretmenine yansıtır. Bu iletişim kelimelerden ziyade davranışlarla kurulmakta, çoğu zaman da sözel iletişimden daha etkili olmaktadır. Yüz ifadeleri (gözler, dudaklar, jest ve mimikler), el-kol hareketleri, ses tonu, giysiler, mesafe ve mekân kullanımı, bedensel temas unsurları (sırt sıvazlama, saç okşama, vb.) öğretmenler tarafından öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmak için, eğitimi desteklemek ve öğrenciyi motive edecek şekilde kullanılmalıdır. Sınıf ortamında iyi iletişim kurmanın yolu, doğru zamanda doğru sözel ve sözel olmayan unsurları kullanmaktan geçer.

“Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dilsel ve Dil Dışı Ögelere İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışma konusunun ele alınmasının nedeni, sınıf içi iletişimde kullanılan dil ve dil ötesi unsurları günlük yaşantımızın her alanında var olmasıdır.

Bu araştırmanın genel amacı, İstanbul ili Kartal ilçesinde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dil ve dil ötesi öğelere ilişkin görüşlerini saptamaktır.

Bu amacı gerçekleştirebilmek için iletişim tanımları, iletişimi etkileyen faktörler, sınıf içi iletişimin önemi ile iletişim kurma yolları incelenerek literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca, ortaokul öğretmenlerinin kullandıkları dil ve dil ötesi öğelere

ilişkin görüşleri cinsiyet, kıdem, branş, mezuniyet değişkenlerine göre alınarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve yarı yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda içerik analizi yapılmıştır. Anket formunda kişisel bilgiler yanında araştırma konusuna ilişkin iki adet soru sorulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ili Kartal ilçe sınırları içindeki 36 resmi ortaokulda görev yapan toplam 72 öğretmen oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmanın sonucunda öğretmenlerin sağlıklı bir iletişim kurmak için öğrencileriyle ders içerisinde ve dışında sık sık konuştukları, sorunları paylaşmaya çalıştıkları, dil ötesi öğelere ise sözel öğelerden daha çok yer verdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler :İletişim, sözsüz iletişim, dil ötesi, dilsel
Tarih :26 Mayıs 2014

ABSTRACT

OPINION OF TEACHERS' ON USE OF VERBAL AND NON-VERBAL COMPONENTS IN IN-CLASS COMMUNICATIONS

Classrooms are where teachers and students come face to face in every way. It is where the student tries to learn and the teacher tries to teach. Communication between teachers and students is sometimes carried out by using words, while at other times language is not used. In most cases, people use non-linguistic methods to communicate their unspoken feelings, thoughts and wishes. In the case of the classroom, a bored student cannot communicate this directly to his/her teacher, but otherwise reflects his/her state of mind to the teacher instead. In these instances, the communication is formed by actions rather than words, and is mostly more effective than linguistic communication. Facial expressions (eyes, lips, gestures and mimics), arm/hand gestures, tone of voice, clothes, use of space and distance, physical contact (patting one's back, stroking one's hair, etc.) must be used by teachers in a manner that would allow them to engage in healthy communication with their students, and to support education and motivate students. Achieving successful communication inside the classroom is made possible by using the correct verbal and non-verbal components at the right time.

The reason for this work on "Opinion of Teachers' on Use of Verbal and Non-Verbal Components in In-Class Communications" is that the verbal and non-verbal communication used inside the classroom exists in all parts of our daily life.

The general goal of this research is to identify the opinion of teachers, assigned to Istanbul's Kartal county, on the verbal and non-verbal components that they use in in-class communications.

To achieve this goal, research was carried out, by reviewing related literature, with regard to definitions of communication, factors effecting communication, importance of in-class communication and methods for ensuring said communication. Furthermore, middle school teachers' opinion on the verbal and non-verbal components that used were evaluated based on such variables as sex, seniority, branch and academic background.

In the research the qualitative method and the semi structured survey form have been used. The content analysis has been performed according to the teachers opinions. In the survey form two questions have been asked regarding the research subject besides the personel information.

Target population of the study consists of the 72 teachers working in the 36 official middle schools in Istanbul's Kartal county in the 2013-2014 academic year.

The research showed that, to ensure a healthy communication with their students, the teachers frequently talked to their students inside and outside of the class, tried to share students' problems, and use non-verbal components more than verbal components.

Key Words :Communication, non-verbal communication, beyond linguistic, linguistic

Date :26 Mayıs 2014

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

İnsanın yaradılışından bu yana iletişim vardır. İlk insan konuşarak ve duvarlara yazarak iletişim kurmuştur. Doğa ve diğer canlılar karşısında çaresiz kaldığında beden dilini kullanarak soruna çare bulmaya çalışmıştır.

Hayatımızın her alanında iletişim kurarız. İletişim kurmak kadar doğru iletişim kurmak da önemlidir. Zaman zaman anlatmak istediklerimizi anlaşılır şekilde ifade etmek ve karşımızdakine iletmek zor olmaktadır. Yapılan araştırmaların sonucu yüzde yüz doğru ve mükemmel gerçekleşen iletişim olmadığı yönündedir.

İletişimin temelinde sözcükler vardır. Sözcüklerin yeterli kalmadığı durumlarda yüzümüz, sesimiz, gözlerimiz ve bedenimiz devreye girer.

Gelen her yeni yıl, bulunan her yeni yöntem ve teknik tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da etkili olmaktadır. Değişen zamana ayak uydurmak isteyen öğretmenler kendilerini sürekli yenilemek zorundadır. Geçmiş yıllarda değişime ayak direyen, değişimi çabuk kabullenemeyen öğretmenler, teknolojiyle tanışıkça, teknolojiyi hayatlarının bir parçası yaptıkça ve rahatlığını gördükçe daha esnek olmaktadır.

Klasik, öğretmen merkezli ders anlatımı ve sınıf yönetimleri ile tek taraflı iletişim artık geçmişte kalmıştır. Öğretmen yol gösterici görevini üstlendiğinden bu yana araştıran, sorgulayan, sözlü iletişim becerisi iyi olan öğrenci profili ortaya çıkmıştır. Bu öğrenci profili ile karşı karşıya kalan öğretmen, iletişim konusunda kendisini geliştirmek zorunda olduğunu fark etmiştir. Kurduğu iletişim ister sözlü, ister sözsüz, isterse yazılı olsun önemli olan öğretmenin kendisini doğru ifade edebilmesi aynı zamanda iletişim sürecini doğru kullanabilmesidir. Bu durum da öğretmenin iyi bir iletişim uzmanı olmasından geçmektedir. Öğretmenin sınıfta sorunları tek taraflı iletişimle çözmeyi tercih etmesi sorunun her zaman devam edeceğini göstermektedir. Bu nedenle anı kurtaran öğretmen geleceğe yatırım yapmadığını da farkına varamayacaktır.

Eğer iletişim çift taraflı yani karşılıklı değilse gücü ya da yetkiyi o an için elinde bulunduran taraf isteklerini gerçekleştirecek, diğer taraf baskı altında tutulacaktır. Fakat bu sorunu sadece geçici olarak ortadan kaldıracak, güç ya da yetki ortadan kalktığında sorun devam edecektir (Cüceloğlu, 2002).

İletişimin temelinde insan vardır. İletişim tek başına kurulan bir ilişki olmayıp, karşılıklı etkileşime ve beraberliğe dayanır. Bu nedenle en önemli özelliklerinden biri birlikteliği esas almasıdır. Bu durum toplum olmanın bir gereğidir.

Kişilerarası iletişim başta dille, daha sonra yazıyla ve son olarak da tüm bunları destekleyen beden diliyle yapılır. Bu nedenle bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı oldukları düşünülebilir.

Öğretmen sınıf içerisinde sözlü iletişimde ne kadar iyi olursa olsun aynı zamanda beden dilini ve dil ötesi öğeleri de iyi kullanmalıdır. Bunu başaran öğretmen öğrencisiyle her zaman sağlıklı bir iletişim kurabilecektir. Bunun yanında öğrencinin gönderdiği mesajları da iyi okuması ve doğru yorumlaması gerekmektedir. Öğrencinin, sınıfta arkadaşlarıyla konuşmaya çalışması, kalemiyle oynaması, çantasını karıştırması, pencereden dışarıyı izlemesi, ayaklarıyla yerde, parmaklarıyla masada ritim tutması, sırasında yayılarak oturması veya başını sıraya yatırması gibi hareketler sıkılmanın bir göstergesidir.

Öğrencilerin gösterdiği beden dili davranışları kadar öğretmenlerin gösterdiği beden dili davranışlarına da dikkat edilmelidir, çünkü her beden dili hareketinin bir anlamı bulunmaktadır. Öğretmenin kişisel hayatında yaşadığı sorunlar, kendine olan güvensizliği beden dili hareketlerinden okunabilir. Öğrenciler iyi bir gözlemcidirler. Eğer öğretmenin beden dili davranışlarını iyi okurlarsa bu durumu olumlu ya da olumsuz kullanabilirler.

Jest ve mimikler, ses tonu, el-kol hareketleri, giysilerimiz, mekân kullanımı, göz teması, dudakların konuşurken aldığı biçim öğretmenler tarafından etkin kullanılmalıdır. Tüm bunları kullanırken zamanlama da oldukça önemlidir.

Öğretmenler, dil ve dil ötesi unsurları, öğrenciye verilen bilginin tamamlayıcı bir unsur olarak kullandıkları zaman öğrencinin derse ilgisi artmakta, kısaca motive de etmektedir.

Yapılan araştırmada İstanbul ili Kartal ilçesinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin sınıf içerisinde kullandıkları dil ve dil ötesi unsurlara ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Bu görüşler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizine göre yorumlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, iletişimin tanımı, iletişimi etkileyen faktörler, sınıf içi iletişimin önemi ve iletişim kurma yolları, üçüncü bölümde araştırmanın sonuçlandırılmasında kullanılan yöntem üzerinde durulmuştur. Dördüncü ve beşinci bölümlerde araştırmaya ait bulgulara, yorumlara, araştırmanın sonucuna ve önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde iletişimin tanımı, iletişimi etkileyen faktörler, sınıf içi iletişimin önemi, iletişim kurma yolları kuramsal çerçevede anlatılacaktır.

2.1.İLETİŞİMİN TANIMI

İletişim, doğumla başlar, ihtiyaçtan doğar ve insanın çevreye uyumunu kolaylaştırır. İletişim yaşamın her anında ortaya çıkan kişisel ya da grupsal bir etkinliktir (Uslu, 2005).

Anne karnından dünyaya merhaba diyen bebek ilk iletişimini ağlayarak kurarken, ihtiyaçlarını da ifade etmiş olur. Henüz sözlü iletişim kuramayan bebek, ihtiyacını ses tonunu ve beden dilini kullanarak sağlamaya çalışmaktadır. Büyüdükçe daha etkin olarak beden dili, ardından sözleri devreye girecektir.

Yaşı ne olursa olsun insanın var olduğu her ortamda iletişim vardır. İnsanlar kendilerine ait sosyal bir çevre oluşturmak, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için toplum olmanın bir gereği olarak iletişim kurarlar.

İletişim bir süreçtir. Bu süreçte bilgi, düşünce, sorular, sorunlar ve ihtiyaçlar aktarılır. Bireyler arası aktarım olabileceği gibi gruplar arası da aktarım olabilir. Bu süreçte kişilerin ya da grupların birbirini tanıması önemli değildir. Önemli olan iletişimin doğru yer ve zamanda yapılmasıdır. Tuttuğu takımın maçına giden bir taraftar, takımına olan sevgisini ve kızgınlığını tribünde hiç tanımadığı kişilerle paylaşabilir. Minibüste birbirini tanımayan insanlar şoföre para uzatırken, markette alışveriş yaparken, anlık iletişim kurarlar.

İletişim ilk olarak Aristo ve Eflatun tarafından inceleme konusu yapılmıştır. Aristo asıl amacının inandırma olduğunu söylediği iletişime ‘Rhetoric: Konuşma sanatı’ adını vermiştir. İletişimin; konuşan, söz ve dinleyen adlı üç ögeden oluştuğunu ileri sürmüştür (Tulunay Ateş, 2005).

İletişim karşılığı olarak birçok Hint-Avrupa dilinde kullanılan "komünikasyon"

(comunication) sözcüğünün kökü, Latince "communicare" fiilinden türetilmiş olup, başkalarıyla birlikte olma, bağlantı sağlama, bilgi ya da haberi paylaşma, yayma, çoğunluğa genelleme, herkesin paylaşmasını ve yararlanmasını sağlama, herkese pay verme anlamına gelir. Türkçede iletişim ya da bununla eşanlamli olarak kullanılan sözcüklerin hepsi bilginin, haberin, kişinin, nesnenin karşılıklı olarak bir yerden başka bir yere taşınması anlamına gelmektedir (Köknel, 1997)

İletişim herkesin bildiği ancak çok az kişinin doyurucu biçimde tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir. İletişim yüz yüze konuşmadır, televizyondur, enformasyondur, saç biçimimizdir, edebi eleştiridir (Fiske'den aktaran Şen, 2006).

Üstün Dökmen ise, iletişimi kısaca; “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlamıştır. Bu süreç kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri dönüş olmak üzere beş bölümden meydana gelir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre iletişim, “duygu, düşünce ya da bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına, aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon” olarak tanımlanmaktadır.

Koçel'e göre (2011), öğretmenlerin sınıfta, yöneticilerin okul yönetiminde başarılı olabilmesindeki en önemli süreçlerden bir tanesi iletişim (haberleşme) sürecidir.

İş hayatında çeşitli kademelerdeki yöneticiler arasında yapılan bir araştırma, yöneticilerin zamanlarının %75 ile %95'ini iletişime ayırdıklarını belirlemiştir (Batty'den aktaran Koçel, 2011). Telefon görüşmeleri, toplantılar, raporları inceleme, emir ve talimat verme, mektup yazma, gelen mesajlarını inceleme, mesaj yazma, internette gezinme vb. gibi faaliyetler iletişim sürecinin örnekleridir. Kan dolaşım sisteminin insan vücudunda oynadığı rol ve önemi ne ise iletişimin organizasyonlardaki rol ve önemi aynıdır (Hampton' dan aktaran Koçel , 2011).

Kısaca “iletişim” adını verebileceğimiz bilgi alışverişi, yaşamdaki önemli olaylardan birisidir. Canlılar yaşamlarını sürdürebilmek için iletişimde bulunmak zorundadırlar (Dökmen, 2013).

İletişim aynı zamanda bir karşılıklı etkileşim sürecidir. İletişim sırasında insanlar, fikirlerini ortaya koyar, onları paylaşır, diğer fikirlerle karşılaştırır, geliştirir. Böylece başkalarını etkilerken başkalarından da etkilenir.

Öğrenmek, öğretmek, anlamak, anlatmak, etkilemek, etkilenmek, paylaşmak ve sahip olmak için iletişim kurarız. Bunların dışında yeme, içme, barınma gibi temel

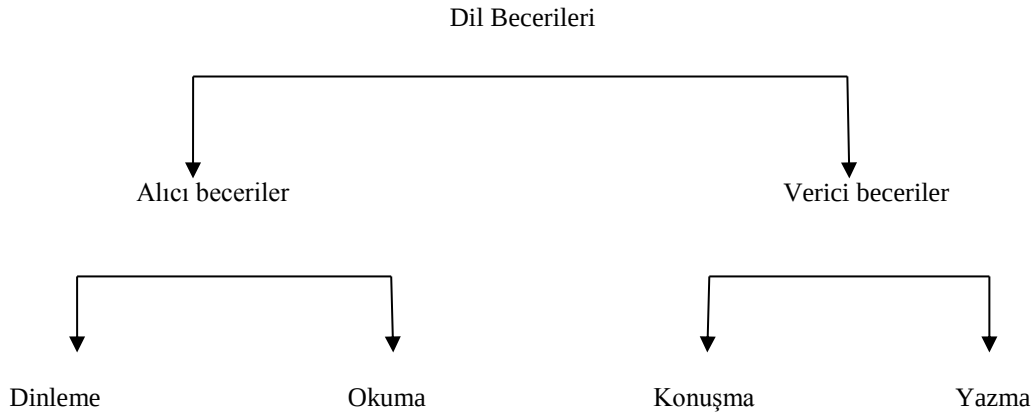
fizyolojik ve güvenlik gereksinimlerimizi de iletişim kurarak gidermeye çalışırız. Bu nedenle insan ilişkilerinin temelinde iletişim vardır (Akbaşı, 2010).

Örnek olarak verilen iletişim tanımlarında da görüldüğü gibi ortak bir tanım yoktur. Her bilim dalı ve bu bilim dalında uzmanlaşmış kişiler çalışma alanlarına göre tanımlar yapmaktadır. Değişik tanımlar yapılmasına rağmen göze çarpan ortak paydalar yeni bilgiler ortaya koyma, bu yeni bilgileri çevresine aktarma ve haberleşmedir.

Bu tanımlardan ortaya çıkan bir başka ortak payda ise dilin bir iletişim aracı olmasıdır. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik anlama yetisinin olması kadar dilini seslerle bütünleştirebilmesidir.

Dil, insanlar arasındaki en önemli iletişim aracıdır. Dilin kapsamına girmeyen sesler, jest ve mimikler iletişimin sağlanmasında önemli olmasına karşın bunlar dilin önemini hiçbir zaman azaltmaz. Dilin insanlar arasında iletişim aracı olarak kullanılması dilin toplumsal bir işleve sahip olduğunu ortaya koymakta, ayrıca dil, o toplumla onun kültürü arasında ilişki kurma rolünü de üstlenmektedir (Demirel, 1999).

Demirel'e (1999) göre, dil dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Bu becerileri alıcı ve verici beceriler olarak sınıflayabiliriz. Alıcı beceriler okuma ve dinleme, verici beceriler konuşma ve yazmadır.

Şekil:2.1 Dil Becerileri

Sekiz yıllık ilköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Bir sonraki aşamayı oluşturan ortaöğretim ise Türkçe'nin imkânları çevresinde, tarihî süreçte oluşan edebî dilin gelişimini, özelliklerini ve ürünlerini

öğretmeyi hedefler. Bu açıdan bakıldığında ilköğretimin 6, 7 ve 8. sınıfları bir geçiş dönemi özelliği gösterir. Öğrenci bu dönemde, 1-5. sınıflarda öğrendiklerini, seviyesine uygun Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle geliştirir ve kendi anlam dünyasını yapılandırmaya başlar. (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006).

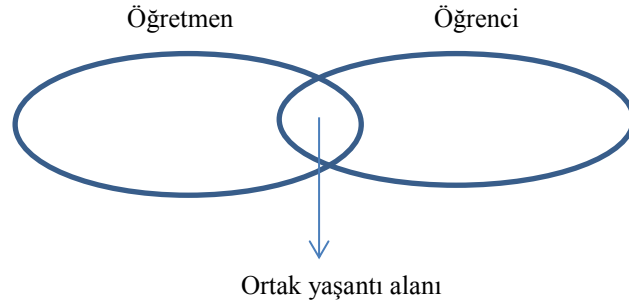
2.2. İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bir öğretimin etkinlik ve etkililik derecesi, öğretmenin öğrencileri ile iletişim kurmada gösterdiği becerinin düzeyi ve çeşitliliği ile ölçülür. Çalışkan ve Karadağ (2006) tarafından yapılan “Öğrenme-Öğretme Sürecinde İletişim, Çeldirici Uyarıcılar ve Dikkat” konulu araştırmaya göre; öğrencilerin çeldiricilerden kurtulabilmelerinde, öğretmenin etkili bir iletişime sahip olması, öğrenme-öğretme sürecinde ses tonunu inişli-çıkışlı kullanarak değişkenlik yaratması ve dersi sınıfta dolaşarak anlatması, hareketli olması etkili olmaktadır.

İyi bir iletişim uzmanı olmak için iyi bir gözlemci olmak gerekir. Öğretmen, kendisine gelen dönütlere göre hangi yöntem teknikleri ve iletişim metotlarını kullanması gerektiğini görmelidir. Öğrencinin sınıf içi ve dışı davranışlarını iyi etüt etmek hem öğrettiklerinin kavranma düzeyini anlamasında hem de öğrenciyle arasındaki iletişimin boyutu hakkında fikir sahibi olmasına yardımcı olacaktır.

İletişim sürecinde, etkin iletişimi engelleyen pek çok faktör vardır. Tutar ve Yılmaz (2002), temelde iletişimi engelleyen, yapıcı, bozucu, kişisel, iletişim kaynaklarından kaynaklanan, psikolojik, zaman baskısı, fiziksel uzaklık gibi engellerden bahsetmişlerdir.

Sağlıklı bir iletişimin yolu öncelikle kişinin çevreyi, iletişim kurduğu kişileri, tanımasından ve anlamasından geçer. Cüceloğlu'na (1997) göre, karşısındakini farkında olan kişi onun davranışının nasıl bir iç dünyayı yansıttığını, onun deneyimlerinin ve yaşantılarının ne olduğunu anlar. Sınıf içerisinde etkili bir iletişimin kurulabilmesi için öğretmen ve öğrencilerin birbirlerini tanımaları gerekir. Ortak yaşantı alanlarının Şekil 2.2 de görüldüğü gibi kesişmesi bu tanımayı kolaylaştırır.

Şekil 2.2. Ortak Yaşantı Alanı Şekli (Toprakçı,2008)

İletişimin sağlıklı olabilmesi için alıcı ve kaynağın birbirine güven duyması gerekir. Ayrıca bireylerin benimseyip kullanmaları gereken bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir (Cüceloğlu 2002) :

- a) Her bireyin kendine özgü özellikleri ile değerli olduğuna inanması,
- b) Karşısındaki bireyi koşulsuz kabul etmesi,
- c) Her bireyi kendi problemini kendisinin çözebilme gücüne inanması,
- d) Kendisini olduğu gibi gösterebilmesi,
- e) Duygu, düşünce ve davranışlarının tutarlı olması,
- f) Kendisini karşısındakinin yerine koyup onun sorunlarına onun gibi bakabilmesi, onun hissettiklerini yaşayabilmesidir.

Cox ve Dainow'a (1997) göre de, iyi ilişkiler birbirlerine güvenen insanlar arasında kurulur. Ne kadar kendiniz gibi olmaya istekli olursanız, diğer insanlar size o kadar güvenileceklerdir.

İletişimde bulunurken sözün başkaları tarafından sürekli kesilmesi iletişimi olumsuz etkileyen unsurlardandır. İletişimin sürekli olması önemlidir. Kişilerin birbirlerini dinlemesi, gerekli yerlerde konuya uygun sorular sorması hem konunun gelişmesine hem de iletişimin sağlıklı olmasını sağlamaktadır.

İletişimin en üst düzeyde olabilmesi için öğrencinin kendini tanıması, öğretmeninde öğrenciyi tanıması gerekmektedir. Karşılıklı bu tanımanın en üst düzeyde olduğu ve örtüştüğü anda etkili iletişim olur. Ancak bu durum, özel hayata fazla girilebileceği düşüncesinden dolayı sakınca doğurabilir. Özellikle anne veya babası kendi öğretmeni olan öğrencilerde bu durum görülmektedir.

Kısıtlı zamanda iletişim kurmaya çalışmak da iletişimi olumsuz etkileyen bir başka unsurdur. Dar zamanda yapılan iletişim konunun gerektiği şekilde

anlaşılmamasını sağlar. Kişiler kendilerini yeteri kadar ifade edemez, iletişim sonucunda ulaşılmak istenen hedefte sapmalar olur.

İletişim, insanlar birbirlerinin farkına vardığı andan itibaren başlar. Mesajların kaynağı ise kişilerin kendisi olduğu kadar, onların oluşturduğu ortamlar da olabilir (Cüceloğlu, 2002).

İletişimle ilgili yapılan tüm tanımlarda süreçten bahsedildi. Bu süreçte (kaynak, mesaj, kanal, alıcı, geri dönüt) yaşanacak aksamalar iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. İletişimi başlatan kaynaktan alıcılara mesaj giderken kanallarda yanlış veya eksik aktarılması, bunun sonucunda da geri dönüşlerin istenilen biçimde olmaması iletişim için en önemli sıkıntılardır.

İletişimde bulunulan kişi veya kişilerdeki bilgi yetersizliği iletişim kanallarının tıkanmasına neden olmaktadır. İletişim sırasında kişiler bilgi açısından ikna olmak isterler. Yetersiz bilgiye sahip kişiyle kurulan iletişimlerde olumlu beklenen sonuçlar olumsuz noktalanmakta ya da sürecin uzamasına neden olmaktadır.

Kişisel ihtiyaç ve beklentilerin farklı olması da iletişimi olumsuz etkileyen unsurlar arasında sayılmaktadır. Kişilerin arasında ne kadar olumlu bir iletişim kurulsa da farklı beklenti ve ihtiyaçlar istenilen sonucu doğurmaz. Bu nedenle iletişimde ihtiyaç ve beklentilerin aynı paralellikte olması önemlidir.

2.3. SINIF İÇİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ

İletişim tanımlarını yaptığımız bölüme başlarken “İletişim, doğumla başlar, ihtiyaçtan doğar ve insanın çevreye uyumunu kolaylaştırır” ifadesini kullanmıştık. Bu ifadeye Selimhocaoglu’ nun (2004), “iki insan birbirinin farkına vardığı andan itibaren iletişim başlar. Söylediği söylemediği yaptığı yapmadığı her şeyin anlamı vardır. Yüz ifadesinin beden duruşunun, sesin, bakışın anlamı vardır”, ifadesini de eklemek gerekir. Çünkü iletişimde söz kadar söz ötesi ifadelerin, bunların sergileniş biçimlerinin ve sonuçlarının da önemi büyüktür. Bu anlamda sınıf içi iletişimde öğretmenlere düşen görevin önemi artmaktadır. Sınıf, öğretmen ve öğrencilerin eğitsel amaçlara ulaşabilmek için kendilerinde var olan ve çeşitli iletişim araçları ile sağladıkları bilgi ve yaşantıları uygun bir düzenlenişle paylaştıkları ortamdır. Bu paylaşım iletişimle olur

(Selimhocaoglu, 2004). O zaman eğitim bir iletişim ise öğretmende bu iletişimde en önemli unsurdur.

Sınıf içinde öğrenme ve öğretme, öğretmenle öğrenci ve öğrencilerle öğrenci arasındaki iletişimde meydana gelmektedir. Dilsel ve dil ötesi unsurlar da iletişimin bir parçasıdır.

İnsanlar gün içerisinde evde, okulda, işyerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak dil ötesi unsurlarla birçok mesaj vermektedir. Eğitim sisteminde de durum böyledir. Öğrenci öğretmen iletişiminde dil ötesi unsurlara yüklenen anlamlar önemlidir. Öğretmen öğrencisinin, öğrenci de öğretmenin kullandığı dil ötesi unsurlarda verilmek istenilen mesajı doğru bir şekilde anlamalıdır ki karşılıklı doğru iletişim sağlanmış olsun.

Sınıf açısından örgütsel iletişim, sınıfın işleyişini sağlamak ve hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla gerek sınıfı meydana getiren çeşitli birim ve öğelerle, gerekse sınıf ile çevresi arasında gerekli ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayan toplumsal bir süreçtir. Bu yönüyle iletişim sınıf yönetimi sürecinin vazgeçilmez bir ögesidir (Toprakçı, 2008).

Öğretmen için iletişim sınıfta zaruridir. Sınıf içindeki iletişimin istenilen düzeyde olabilmesi öğretmenin sınıf ortamında oluşturduğu pozitif havaya bağlıdır. Öğrencisiyle iyi iletişim kurabilen, ona saygı duyan ve bunu hissettiren öğretmen, öğrencisinden başarı olarak geri dönüş alacaktır.

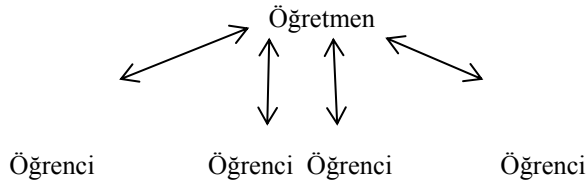
Öğretmenlerin, öğrencilerin bazı özellikleri hakkında bilgi sahibi olması öğrencilerle daha etkili ve yakın ilişkiler kurmasına yardım eder. Genellikle öğrenciler, kendilerini tanıyan ve hatta kendileriyle ilgili özel bilgilere sahip olan öğretmenlerini kendilerine daha yakın hissederler (Akbaşlı, 2010).

Etkili sınıf yönetiminde en önemli kurallardan biriside etkili iletişimdir. Etkili bir iletişimin sonucunda (Gürsel ve diğerleri, 2004):

1. Öğrencilerin iyi tanınması,
2. Olanakların belirlenmesi,
3. Sorunların ve onların seviyelerinin belirlenmesi,
4. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin belirlenmesi,
5. Bilgi akışının yüksek düzeyde sağlanması,
6. Öğrencilerde olumlu davranışların kazanılması sağlanmalıdır.

Öğretmenler eğitim ve öğretim sürecinde öğrencileri objektif değerlendirmeye dikkat etmelidir. Yıllık plan ve diğer çalışmalarını öğrencinin bireysel yetenek ve ilgi alanlarına göre hazırlamalıdır, çevreye uyarlamalıdır. İletişimi sadece öğrenci ile değil anne baba ile de kurmalıdır. Eğitim-öğretimin sac ayağından biri olan veli unsuru göz ardı edilmemelidir. Öğrenci başarısızlığının aile sorunlarından da kaynaklanabildiği öğretmen tarafından unutulmamalıdır.

Sağlıklı iletişimin çift yönlü olması önemlidir. Sınıf içerisinde sadece öğretmen odaklı iletişim öğrenci için sıkıcı ve çekilmez olabilmektedir. Çift yönlü iletişimde öğrenci kendisini özgürce ifade edebildiği için daha mutludur. Bu durum derse karşı ilgiyi, beraberinde de başarıyı getirmektedir. Eğer öğrenci kendisinden istenilenin ne olduğunu anlamazsa, istenilen davranışı da gösteremeyecektir. Bu nedenle iletişimde neyin ne zaman ve nasıl söyleneceği oldukça önemlidir. Sınıf içi iletişimin başarılı olması öğretmen-öğrenci etkileşiminin yönüne bağlıdır. Lingren bu etkileşimi dört grupta incelemiştir. Şekil 2.3'te çift yönlü iletişim görülmektedir. Çift yönlü iletişim eğitimde çok önemlidir. Sınıfta, öğrenci öğretmen etkileşimi ve yüz yüze ilişkiler çift yönlü iletişimin kurulmasını sağlar.

Şekil 2.3. Öğretmen Öğrenci İletişiminde Çok Etkili Etkileşim Şekli
(Üre, 2003)

Toprakçı (2008), bir liderin iyi bir iletişim kurabilmesi için onda var olması gereken özellikleri, kapasite, başarı, sorumluluk, güven ve bulunduğu ortamın kültürel değerleriyle uyuşması olarak sıralamaktadır.

Öğretmenin gerek ders sırasında gerekse ders dışında, öğrenciler üzerinde olumlu etkisinin oluşabilmesi için etkin iletişim becerilerine sahip olması beklenir. Sınıf içinde öğretmenin bilgilerini ve düşüncelerini aktarmak, öğrencilere uygun soru sormak için etkin sözlü ve sözsüz ifade becerilerine sahip olması; öğrencilerden gelecek soruları anlaması ve öğrencilerin düşünce ve görüşlerini anlayabilmesi içinde iletişim kanallarını kullanması önemli rol oynamaktadır (Şişman, 2002).

Öğretmen-öğrenci ilişkisinin niteliği akademik başarıyı ve öğrenci davranışını etkilemektedir. Mesleki bilgisi üst düzeyde olmasına rağmen hoşgöründen uzak, kuralcı, yüzü gülmeyen, sert öğretmen tipi öğrenciler tarafından tercih edilmemektedir. Bu durum başarı yüzdesini düşürmekte okula olan ilgiyi de azaltmaktadır. Öğrenciler, kendileriyle sohbet eden, onlarla arkadaşlık eden öğretmenleri daha çok sevmektedirler. Öğretmenlerin bu şekilde davranması öğrencinin okula ve derse olan ilgisini arttırmaktadır.

Celep'e (2002) göre öğretmenin, öğrencinin beynini gözleyecek penceresi yoktur. Öğrencinin dışsal ipuçları ona yön gösterecektir. Yani öğretmen hem kendi davranışlarını kontrol edebilmeli hem de öğrenci davranışlarının ne anlam taşıdığını kestirebilmelidir. Öğretmenin davranışları çocuğun kişilik gelişiminde birincildir.

Beden dili iletişimin önemli unsurudur. Beden diliyle verilen mesajlar iletişimin kurulması için temel oluşturur. Bu mesajlar karşıdaki kişiye ya "iletişime hazırım" ya da "iletişime kapalıyım" gibi mesajlar verir. Öğretmen, iletişime açık olmalıdır. Öğrenciye onu iletişime teşvik edecek mesajlar vermelidir. Güler yüzlü, hoşgörülü ve iyimser bir öğretmenle öğrenciler daha rahat iletişim kurarlar. Kendilerini daha iyi ifade edip, derse aktif olarak katılırlar. Somurtkan, öğrenciyi dinlemekten kaçan öğretmenle, öğrenci iletişim kurmaktan çekinerek kendini dersten soyutlamakta, öğrenmeye kapatmaktadır. Oysaki öğrenciyi eğitme, öğretme ve yetiştirme görevi verilen öğretmen için bu durum büyük sorundur (Engin ve Aydın, 2007).

İyi bir öğretmen için beden dili vazgeçilmezdir, bu nedenle iyi kullanmalıdır. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerin beden dili sinyallerini çözebilmeli ve kendisi de bu dili bilinçli olarak kullanabilmelidir. Zira sözel olmayan iletiler, iletişimin önemli ögesidir ve kaçınılmaz olarak ortaya çıkarlar. Sözel davranışlara göre sözsüz davranışlar daha güvenilir ve inanılır olarak değerlendirilir (Selçuk, 2000).

Olumlu bir iletişimin olmadığı eğitim ve öğretimde, istenilen hedeflere ulaşma mümkün olmayacaktır. İletişim sürecinde öğretmenle öğrenciler, ders içerikleriyle araçlar, konularla yöntem ve teknikler arasında bir örtüşme veya destek olmadığı müddetçe orada etkili bir öğrenmeden bahsedilmesi mümkün değildir. Bu nedenle öğrenme öğretme sürecinde, aşağıdaki iletişim ölçütlerine öğretmenlerin özen göstermesi gerekmektedir (Arslan ve Özpinar, 2008; Akbaşlı, 2010).

1. Öğretmen temiz ve sade bir kıyafet seçimini titizlikle yapmalıdır.

2. Sa, yüz, diş ve el bakımına önem vermelidir.
3. Derslere zamanında girerek disiplini elden kaçırmamalıdır.
4. Derslerde öğrencilerle etkili bir iletişim kurabilmek için güler yüzlü, sevecen, demokrat, sabırlı, hoşgörülü bir tavır sergilemelidir.
5. Eleştirilere açık, şeffaf bir kişilik göstermelidir.
6. Öğrencilerin fikirlerine saygı duyarak onların düşüncelerini ifade etmelerine yardımcı olmalıdır.
7. Konuyu anlatırken kendisinin ne söylediğini değil, öğrencinin ne anladığını iyi analiz etmelidir. Çünkü ğretmenin zihninde tasarladığı cmlerle, ifade ettiği sözcükler örtüşmeyebilir.
8. Derslerde ğretmenin güçlü bir diksiyonu olmalı; ses tonu etkili, sözcük dağarcığı zengin, vurgulamaları yerinde olmalı, öğrencilerin dikkatleri çekilmelidir.
9. Duruşu ile enerjik, canlı bir tavır sergilemelidir.
10. Öğrencilerin dikkatlerini çekebilmek için mutlak surette konuyla bağlantılı küçük hatırlama notları olmalıdır.
11. Öğrencilerle konuşurken mutlak surette isimleriyle hitap etmelidir.

Öğrenciler iyi birer gözlemcidirler. ğretmenlerinin rahat ve mutlu oldukları veya sıkıntılı ve mutsuz oldukları zamanları kolaylıkla fark ederler. Öğretmen, sınıf karşısında gerçekten rahat değilse, yalnızca rahat gözükmeye çalışıyorsa veya iten samimi olmadığı halde iten görünmeye abalıyorsa, öğrenciler bu durumu anlamakta gecikmezler. Öğrenciler, bu durumdaki öğretmenlerin dersinde olmaktan hoşnut olmazlar ve olumsuz tepki verirler (Selimhocoğlu, 2004).

Öğretmenler iletişime açık olmak zorundadırlar. Etkili iletişim davranışında bulunmak isteyen ğretmen, öğrencilerin davranışlarını kestirebilmeli ve kendi davranışlarının da farkında olmalıdır. Sözlü ifade ile jest ve mimikleri, sınıf içerisinde bulunduğu durum, ses tonu mesajları iletmede önemli rol oynar. Bu sebeple günlük yaşamda öğretmenler sınıflarda şu üç sorunun cevabı üzerinde durmalıdırlar:

1. Öğretmen vücudu vasıtasıyla konumunu öğrencilerine nasıl hissettirebilir?
2. Sınıfta evresi ile etkileşim ve iletişimi nasıl olmalıdır?
3. ğrenme-ğretme sürecinde jest ve mimiklerini nasıl kullanmalıdır? (alışkan ve Yeşil, 2005).

Bu soruları yanıtlayan ve uygulayabilen öğretmen, hem iyi bir iletişim uzmanı hem de etkili bir sınıf lideri olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Sınıf yönetiminde iletişim eksikliği ya da kötü iletişim, eğitimin kalitesini düşürmektedir. Çoğu öğretmen ya öğrencilerle nasıl iletişim kuracağını bilmez ya da tek taraflı bir iletişim kurarak iletişimi en baştan engeller (Akbaşlı, 2010).

Akbaşlı (2010), “Sınıf İçi İletişim ve Etkileşim adlı çalışmasında” Gordon’un (1998) on iki iletişim engelinden bahsetmektedir. Bunlar:

1. Emir vermek - yönlendirmek,
2. Uyarmak, gözdağı vermek,
3. Ahlak dersi vermek,
4. Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek,
5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek,
6. Yargılamak, eleştirmek, suçlamak,
7. Ad takmak, alay etmek,
8. Yorumlamak, analiz etmek,
9. Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirme yapmak,
10. Güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak,
11. Soru sormak, sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak,
12. Sözünden dönmek, oyalamak, alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak,

Bu on iki iletişim engeli sonucunda sorunun nedeni tam olarak anlaşılamamakta, problemlili, davranış gerektiği gibi ortaya konamamaktadır. Ayrıca öğretmenin öğrenciye bu tarz yaklaşımları öğrencinin kendisini olumsuz değerlendirmesine, kendisini kötü ve değersiz hissetmesine yol açar. Yetersiz ve uygun olmayan öğrencilere yönelik iletişim becerisi, öğretmenlerin en önemli iletişim becerileridir (Celep, 2002).

Sınıf içi iletişimi olumsuz etkileyen durumlardan bir diğeri bir sorun karşısında duygularımızı belli etmeden oluşturacağımız tümcelerdir. Bu tümceler sen diliyle oluşturulmuş tümcelerdir.

Sen diliyle kurulmuş tümcelerdeki en önemli sorun, öğretmenin öğrenciyi suçlaması ve yargılamasıdır. Yargılayıcı ve suçlayıcı bu tutum karşısında öğrenci iç dünyasını kapatır.

2.4. İletişim Kurma Yolları

İletişim kurmak için, sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişimden bahsedebiliriz. Son dönemlerde önemi artan elektronik iletişimi de, bir iletişim türü olarak değerlendirebiliriz. Bir başka sınıflandırmada ise iletişim, kişinin kendisi ile iletişimi, kişiler arası iletişimi, grup iletişimi ve kitle iletişimi şeklinde sınıflandırılmaktadır. İletişim kaynağı açısından iletişimi sınıflandırdığımızda ise kişisel iletişim, örgütsel iletişim ve kitle iletişimi kavramlarıyla karşılaşırız.

Dökmen'e göre (2013) psikoloji kapsamında çeşitli iletişim sınıflamaları vardır. Yaygın olarak kullanılan sınıflamalardan birisinde iletişim dört ana gruba ayrılır. Burada söz konusu olan iletişim türleri, birer inceleme alanı olmanın yanı sıra, aynı zamanda birer çatışma türüdür de. Şöyle ki:

1. Kişi içi İletişim ve Çatışma
2. Kişiler arası İletişim ve Çatışma
3. Örgüt içi İletişim ve Çatışma
4. Kitle İletişimi ve Çatışma (Chaffee ve Berger, 1987; Rolof, 1987)

Bu bölümde, araştırma konusu “Dil ve Dil Ötesi Öğeleri” içine alan kişilerarası iletişim anlatılacaktır. Bu başlık altında sözlü iletişim, sözsüz iletişim ve yazılı iletişime yer verilecektir. Bu konulara ilişkin dinleme, konuşma, jest-mimikler, ses tonu, el kol hareketleri, giysilerimiz, mekân kullanımı, göz teması ve dudaklar alt başlıkları da anlatılacaktır.

2.4.1. Kişilerarası İletişim

Kişilerarası iletişim sözlü ve sözsüz olmak üzere iki bölümde incelenir. Bunlardan sözsüz iletişimin gözlem sürecinde ayrı bir önemi vardır. Çünkü iletişimde sözel olmayan ögeler önemli bir yer tutmaktadır. MEGEP'e göre kişilerarası iletişimde sözel ögeler %7, ses tonu ve niteliği %38, duygusal yüz ifadeleri ise %55 oranında paya sahiptir.

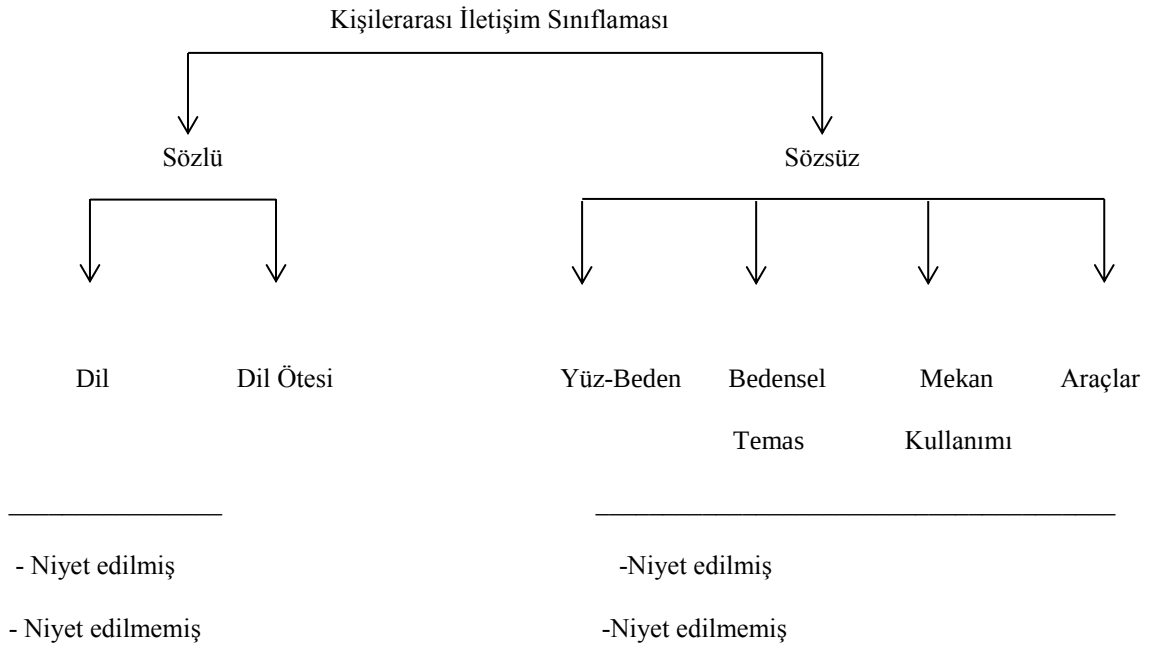
Sözel olmayan davranışlar birden fazla anlama gelebilir. Bu durum kültürler arası farklılıklardan meydana gelebileceği gibi, kişilerin karakteristik özelliklerinden de kaynaklanır. Örneğin, kollarını kavuşturmuş şekilde bekleyen bir kişi bazıları için iletişime kapalı olarak değerlendirilirken; bazıları için sıkılganlığın, kendine olan

güvenin ya da üşümüş olabileceğinin bir göstergesi olabilir. Bu açıdan bakıldığında sözel iletişimin belirsiz olduğu sonucuna varılabilir. Bu belirsizliği ortadan kaldırmak için iletişim kurduğumuz kişi hakkında yeterli bilgiye sahip olmak gerekir. Ayrıca iletişim kurduğumuz andaki sosyo-kültürel, psikolojik, ortam gibi değerlerinde göz önünde bulundurulması gerekir.

Sözlü ve sözsüz mesajlar bir arada kullanılabilir. Böyle durumlarda, sözlü iletişimde geriye dönüş daha hızlıdır. İletişimin başlamasında da sözsüz iletişim daha önemlidir. Göz teması kurulduğu anda iletişim başlar. Bu açılardan sözlü ve sözsüz iletişim birbirinden ayrılır.

Sınıf yöneticisi ve öğretmenin iletişimin bu iki türünde de kendisini geliştirmiş olması önemlidir. Zira sınıf içinde öğretmen ve öğrenci sözel olmayan davranışlarıyla da birçok mesaj gönderebilmektedir. Örneğin öğrencinin ders esnasında oturuş biçimi öğretmene, o öğrencinin sınıfa katılıp katılamadığına ilişkin ipucu verebilir (Toprakçı, 2008).

Kişilerarası iletişimin kendi içinde nasıl sınıflandırılması gerektiği konusunda yerli ve yabancı kaynaklarda birbirlerinden farklı görüşlerin var olduğu saptanmıştır. Bu aşamada Dökmen'in (2013) sınıflandırması model olarak alınmıştır.

Şekil 2.4. Kişilerarası İletişim Sınıflaması (Dökmen, 2013)

Şekil 2.4’te görüldüğü gibi kişilerarası iletişim iki ana bölümde incelenmektedir. Sözlü iletişim kendi arasında dil ve dil ötesi olmak üzere iki alt başlığa, sözsüz iletişim ise yüz ve beden, bedensel temas, mekân kullanımı ve araçlar olmak üzere dört alt başlığa ayrılmaktadır. İster sözlü iletişim olsun isterse sözsüz iletişim her iki iletişim türü de niyet edilerek ya da niyet edilmeden yapılabilir. Ayrıca etkin bir iletişim olması için sözel ve sözel olmayan mesajların birbiriyle paralel olması gerekmektedir. Öğretmenler sınıf içerisinde başarılı olmak istiyorlarsa hem sözlü hem de sözsüz iletişimi etkin bir biçimde kullanmak zorundadırlar.

Gerek sözlü, gerekse sözsüz iletişim biçimlerinde zaman içinde değişiklikler ortaya çıkar. Konuşulan diller, selamlaşma şekilleri, sözsüz iletişimde kullanılan araçlar, örneğin rozetler, takılar zamanla değişir. Bu değişikliklerin temelinde yaşam biçimindeki değişiklikler yer alır. Toplumların yaşam biçimleri değiştikçe, sözlü ve sözsüz iletişim biçimleri de değişmeye başlar (Dökmen, 2013).

2.4.1.1. Sözlü İletişim

Sözlü iletişim “dil” ve “dil ötesi” olmak üzere iki alt sınıfa ayrılır.

Dille yapılan iletişim karşılıklı konuşarak yapılan iletişimdir. İhtiyaçlarımızı, isteklerimizi, sorunlarımızı, fikirlerimizi iletirken dille iletişimi kullanırız.

Dil ötesi iletişim, sesin niteliği ile ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler dil ötesi iletişim sayılır. Dille iletişimde kişilerin “ne söyledikleri”, dil ötesi iletişimde ise “nasıl söyledikleri”, önemlidir (Dökmen, 2013).

Karşımızdakinin sözlerinin kapsamı kadar - hatta daha fazla- ses tonundaki canlılık da bizi ilgilendirir. Yani semantik öğeler kadar dil ötesi öğeler de iletişimde etkilidir (Dökmen, 2013).

Sözlü iletişim becerisi gelişmiş bir öğrenci, soru soran, düşünen, düşündüren ve etkin olan öğrencidir. Duygu ve düşüncelerini doğru, anlaşılır ve etkili bir biçimde anlatamamak, bir bakıma düşünmemek, sonuç olarak sınıfın etkinliğine karışmamak, özetle öğrenmemek demektir (Kavcar vd., 2004).

İletişim korkusu, öğrencinin sosyal becerilerini sözlü iletişimini ve kendine olan güvenini olumsuz yönde etkiler (Akbaşlı, 2010).

Sözcüklerin, ses ve beden dilinin iletişimi ne kadar etkilediğini belirlemek için yapılan bir araştırma sonucunda, sözcüklerin %7, sesin %38 ve beden dilinin %55 oranında iletişimde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (İzgören, 1999 ve Ergin, 1995). Bunun anlamı, sözsüz iletişim olarak adlandırılan beden dilinin, duruş, yüz ifadeleri ve özellikle göz iletişimi, jest ve mimikler, baş hareketleri, eller, kollar ve bacakların kullanımı, dokunma, alan kullanımı ve giyim kuşamın iletişim sürecindeki en büyük paya sahip olmasıdır. Yine bir başka çalışma sonucunda, genelde yüz yüze iletişimin %35'inin sözel, %65'inin sözel olmayan nitelikte gerçekleştiği belirtilmektedir (Pease, 1997).

Sözlü iletişim, birey açısından olduğu kadar toplum açısından da son derece önemlidir. Sever'e (1998) göre demokratik bir toplumda, toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılma, bireylerin iletişim becerilerini yeterince edinmiş olmalarını gerektirmektedir. Çünkü demokratik bir toplum, her şeyden önce duygu, düşünce, izlenim ve tasarımlarını doğru ve eksiksiz aktarabilen, iletilenleri de doğru anlayabilen; sorunlarını iletişim becerilerini kullanarak çözmeyi alışkanlık haline getirmiş bireylere gereksinim duyar.

2.4.1.1.1. Konuşma

Duygu ve düşüncelerimizi karşımızdakine aktarırken sözcükleri kullanırız. Bir çeşit iletişim olan konuşma sözcüklerin sesle bir arada kullanılmasıdır.

Konuşma, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temelinde yer alır. Öğretmen öğrenci arasındaki bilgi alışverişi, açıklama, anlatma, değerlendirme en çok konuşma aracılığıyla yapılır (Özbay, 2005).

“Kişilerarası iletişimin en karmaşık aracı olan konuşma; bilgi aktarma, başkalarının davranışlarını yönlendirmeye, buyruklarla, kimi kez şakayla, kimi kez saldırgan kırıncı sözlerle karşıdakini etkilemek için kullanılır” (Usluata, 1991).

Demirel'e (1999) göre konuşma, düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır.

Akbaşı (2010), etkili iletişim kurmanın etkili konuşma becerisinden geçtiğini söyler ve etkili konuşmanın, bakışlar, ses tonu, konuşma hızı, sesin yüksekliği, konuşma sırasında takınılan tavırlar vb. pek çok unsurdan etkilendiğini ifade eder.

Konuşmanın sözlük anlamına bakıldığında (TDK, 1988) üç anlam karşımıza çıkmaktadır.

1. Konuşmak işi,
2. Görüşme, tanışma, müzakere,
3. Dinleyicilere bilim, sanat, edebiyat gibi bir konuda bilgi vermek için yapılan konuşma, konferans,

2.4.1.1.2. Konuşmanın Önemi

Öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini kendilerine güvenerek aktarmaları, iletişim kurlmaları ve öğrenmeleri açısından konuşma becerilerinin gelişimi çok önemlidir (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

TDK'nın tanımlarından ilki olan konuşmak işi çocuğun bulunduğu çevreye göre şekillenir. Anne ve babası nasıl konuşuyorsa çocuk da bu düzende konuşmayı öğrenir. Bu durum bakıcısı farklı kültür ve şiveden olan ailelerde daha da belirgin görünür. Örneğin anne ve babası çok düzgün konuşmasına rağmen bakıcısı Karadenizli olan bir çocuk, zamanla Karadeniz şivesinde bulunan sözcükleri dağarcığına yerleştirir.

Burdurlu ve Kantarcı (1971), bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

1. Öğrenci, evde gereği gibi güdümlü olarak eğitime uygun bir biçimde konuşturulmaz,
2. Yakın çevresinde, konuşmaları gelişmiş kişilerle karşılaşmaz,
3. Yaşına göre film ve tiyatro seyredemez.
4. Yaşına göre fazla sayıda kitap okuyamaz.
5. Okulda sınıfların kalabalık olması nedeniyle bol bol konuşma fırsatı bulamaz.
6. Ailesi içinde çok düzgün konuşmalar dinleyemez.

Bu durum konuşmanın okula başlama yaşına kadar olan evresinde belli bir düzen olmadığını göstermektedir.

1-8. Sınıf öğrencileri için ayrı bir konuşma dersi bulunmamaktadır. Bu nedenle konuşma eğitimi önemlidir. Eğitim çağına gelinceye kadar görülen bu düzensizliği eğitimle giderebilmek ve konuşma yeteneklerini geliştirmek üzere öğrencilere birçok etkinlik yaptırılır. Okullarda öğretmenlerce hazırlanan yıllık planlarda belirtilen,

konuşma kurallarını uygulama, kendini sözlü ifade etme, tür, yöntem ve tekniklere uygun konuşma öğrencilere kazandırılmak üzere hedeflenir.

Bu hedefler içerisindeki kazanımlarla öğrencilerin birikimlerinden, çeşitli materyallerden yararlanarak, duygu ve düşüncelerini, hayal ve gözlemlerini ifade etmelerini sağlayacak çalışmalara yer verilir. Bu çalışmalar sayesinde öğrencilerin duygu ve düşüncelerini mantıksal bütünlük içinde sunma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sesini ve beden dilini etkin kullanma, sorunlarını konuşarak çözebilme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir (Karabıyık, 2010).

Hedeflere ulaşabilmek için:

1. İkna etme,
2. Eleştirel konuşma,
3. Katılımlı konuşma,
4. Kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empati kurma),
5. Güdümlü konuşma,
6. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma,
7. Serbest konuşma,
8. Yaratıcı konuşma,
9. Tartışma, yöntem ve teknikleri kullanılır (Karabıyık, 2010).

Bu yöntem ve tekniklerle, 6-8. Sınıf öğrencisine verilmek istenen kazanımlar T.C MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alır. Öğretmenler, yıllık planlarına bu kazanımları alarak öğrencinin konuşma alanında istenilen düzeye ulaşmalarını sağlarlar.

Kılavuzda bulunan konuşma başlıklı kazanımlar şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006).

1. Konuşma kurallarını uygulama

1. Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
2. Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
3. Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
4. Standart Türkçe ile konuşur.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.

7. Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı biçimde konuşur.
8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
9. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
10. Konuşmasında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
11. Konuşmasında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
12. Tekrara düşmeden konuşur.
13. Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

1. Konuşurken nefesini ayarlar.
2. İşitilebilir bir sesle konuşur.
3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
4. Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
5. Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.
6. Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
8. Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır.
9. Dinleyicilerle göz teması kurar.

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Konuşma metni hazırlar.
3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7. Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
8. Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
9. Konuşma sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.
10. Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.

11. Konuşmasını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirir.
12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır

4. Kendi konuşmasını değerlendirme

1. Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
2. Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
4. Konuşmasını, sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
2. Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.
3. Sorunlarına konuşarak çözüm arar.
4. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca 1-5. sınıflar için hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alan konuşma başlıklı kazanımlardan bazıları da şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

1. Konuşma Kurallarını Uygulama (1. Sınıf)

1. Konuşmak için hazırlık yapar.
2. Dinleyicilerle göz teması kurar.
3. İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.
4. Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır.
5. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
6. Akıcı konuşur.
7. Sesine duygu tonu katar.
8. Konuşmalarında beden dilini kullanır.
9. Konuşma sırasında gereksiz hareketlerden kaçınır.
10. Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevi, kültürel, ahlâkî, sosyal vb.) uygun konuşur.
11. Konuşma konusunu belirler.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma (3. Sınıf)

1. Günlük ilişkilerin gerektirdiği farklı durumlara uygun konuşur.

2. Grup çalışmalarında duygu ve düşüncelerini paylaşır.
3. Topluluk önünde konuşur.
4. Üstlendiği role uygun konuşur.
5. Masal, hikâye, fıkra veya filmi tekniğine uygun anlatır.
6. Deneyim ve anılarını anlatır.
7. Konuşmalarında betimlemeler yapar.
8. İkna edici konuşur.
9. Bildiği şiirleri topluluk önünde okur.

3.Tür, yöntem ve tekniklere uygun konuşma (4.sınıf)

1. Bilgi vermek amacıyla konuşur.
2. Sorgulayarak konuşur.

Bu kazanımlarla öğrencilerin kendilerini düzgün cümlelerle ifade etmeleri sağlanmaktadır. Bu çalışmalar sırasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin konuşma becerisini geliştirme teknikleri üzerine bilgi sahibi olmaları önemlidir.

Özbay (2005), konuşma becerisini geliştirmenin önemini yaptığı çalışmalarla vurgulamıştır. Konuşma becerisini geliştirme teknikleri üzerine yaptığı çalışmada öğretmenlere bir takım etkinlik önerileri sunmaktadır. Bu öneriler ana başlıklarıyla şunlardır:

1. Sınıfta öğrencilere anı, gezi, gözlem vb. anlatımlar yaptırılarak anlatma çalışmalarına yer verilebilir.
2. Öğrencilerin seviyelerine uygun sorular sorularak konuşmaları sağlanabilir.
3. Gazete ve dergilerden okunan yazıları sınıfta anlattırılabilir.
4. Konuşmanın zihinsel süreçlerinin geliştirilmesine yönelik olarak öğrencilere sıralama, sınıflama, ilişki kurma, yorumlama, sorgulama çalışmaları yaptırılabilir.
5. Beyin fırtınası, dramatizasyon teknikleri ile söz korosu çalışmalarına sıkça yer verilebilir.
6. Sınıfta tartışma ortamları oluşturulabilir.

7. Resim, grafik veya karikatürler üzerine konuşma etkinlikleri düzenlenebilir.
8. Bir kişinin fiziksel ve ruhsal yönleri sözlü olarak anlatılabilir.
9. Öğrencilere tekerlemeler söylettirilebilir.

Bu etkinlik önerileri çevreye uyarlanarak daha etkili hale getirilebilir.

2.4.1.1.3. Konuşmanın Unsurları

İletişimin ve eğitimin temeli olan konuşmanın etkili olabilmesi için beş başlığa dikkat edilmesi önemlidir. Bunlar:

Ses: İyi bir konuşmacı işitilebilir bir ses tonuyla konuşmalıdır. Türkçe dersi programlarında 1. sınıftan itibaren öğrencilere işitilebilir bir ses tonuyla konuşma alışkanlığı kazandırılır. İletişimin en önemli unsurlardan biri olan ses tonu, çok yüksek veya alçak olduğunda engelleyici bir unsura dönüşür. Bu durum konuşmada dikkat çekilecek yerlerde uygulanmalıdır. Bu nedenle konuşmacı ses tonunu hitap edeceği kitleye ve konuya göre ayarlamalıdır.

Sözcük Haznesi: Kelime haznesinin genişliği kişinin konuya ne kadar hakim olduğunu gösterir. Konuşmanın zenginliği söz haznesinin zenginliğine bağlıdır. Türkçe dersi öğretim programlarında belirtilen hedef ve kazanımlarla öğrenciler 1-8. Sınıflarda sözlük kullanmayı öğrenirler. Bu çalışma sadece sözcüklerle sınırlı kalmaz aynı zamanda atasözü, deyim ve özdeyişleri de kapsar. Öğrenciye konuşmalarında bu söz gruplarına yer vermeleri kavrattılır. Ayrıca sözcüğün ve kelime gruplarının anlamına uygun örnek cümleler kurma çalışmaları da yapılır. Bu çalışmalar okuma dersleriyle de ilişkilendirilir.

Telaffuz: Konuşurken en çok dikkat edilmesi gereken noktaların başında telaffuz gelir. Sağlık sorunları (diş ve ağız yapısından kaynaklanan) dışında yapılan telaffuz hataları, konuşmacının donanımı hakkında şüphe uyandırır. Sağlık sorunları tedavi ile giderilebilir. Telaffuzla ilgili Türkçe derslerinde ayrı çalışmalar olmamakla birlikte kelime çalışmaları sırasında ayrıca üzerinde durulmaktadır. Öğretim programı içerisinde kazanım olarak kelimeleri doğru telaffuz eder şeklindedir. Ancak aileden ve kültürden getirilen hataların düzelmesi zaman almaktadır.

Üslup: TDK'ya (1988) göre üslubun ilk anlamı oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz olarak tanımlanır. Üslup iletişim kurarken dikkat edilmesi gereken bir başka

noktadır. Tanımda da görüldüğü gibi üslup aynı zamanda kişilik hakkında da bilgi verir. Çok basit bir cümlenin söyleniş tarzına göre çevreye verdiği ileti farklı olabilir. Türkçe derslerinde bu başlık “konuşmasında nezaket kurallarını uyar” kazanımıyla öğrencilere verilir.

Konuşma Dinamiği: Konuşurken dikkat çekmek, dinlenir olmak önemlidir. Yukarıda sayılan unsurlar kişinin heyecanı ve enerjisiyle desteklendiğinde konuşma anlam kazanır. Anlatılan konu ne kadar ilginç olursa olsun anlatan kişi tek düze, anlatmış olmak için anlatıyorsa ve karşısındakine bunu hissettiriyorsa başarılı olması beklenemez. Sesindeki heyecan, gözlerindeki ışık, hedef kitlesine ulaşmalıdır. Yaptığı konuşmadan ve orada olmaktan memnun olduğunu hissettirmelidir.

2.4.1.1.4. Dinleme

Sağlıklı iletişim kurmanın bir diğer yolu dinlemektir. Dinlemeye başladığımız anda iletişim de başlar. Burada dinlemek ile duymayı karıştırmamak gerekir. Dinlemek isteyerek yapılan bir eylemdir. Dinlenen konuyla ilgili olumlu ya da olumsuz geri dönüşler verilir. Düşünceler paylaşılır. Duymak istem dışı da olabilir. Kişi, duyduklarına cevap vermek ya da konuyla ilgili geri dönüş yapmak zorunda değildir. Bu nedenle çoğu kişi ilgisini çekmeyen konularda dinliyormuş tavrı takınabilmektedir. Kişi dinliyorsa anlamlı cevaplar verir.

2.4.1.1.5. Dinlemenin Önemi

Dinleme eğitimi konuşma eğitiminde olduğu gibi önce ailede başlar. Zorlayıcı bir dönem olması nedeniyle istikrarlı bir eğitim dönemi değildir. Türkçe Dersi Eğitim Programlarında birinci sınıftan itibaren dinleme ve izlemeye yönelik kazanımlar öğrencilere verilir.

Dinleme eğitiminin önemine inanmadan böyle bir eğitim verilmemelidir. Dinlerken de öğrenebileceğini, dinlemenin aynı zamanda bir nezaket kuralı olduğunu bilmek önemlidir. Buna inanmayan anne babalar ile öğretmenlerin başarılı olacağı düşünülemez.

Dinleme eğitimi verilirken oldukça sabırlı olmak gerekir. Bu durum hem aile için hem de öğretmen için geçerlidir. Öğrenci model olarak aldığı kişinin dinlemede

takındığı tavrı yansıtır. Bu nedenle okulda öğretmen, evde anne ve babalar dikkat etmelidir.

Çocuklarında bir birey olduğunu, onların konuşmalara katılabileceğine inanmak önemlidir. Çocuklara evde ve okulda konuşma fırsatı verilmeli, konuşmaları sırasında sabırla dinlenmelidirler. Aynı zamanda dinleme noktasında çocuklara dikkat etmeleri gereken hususlar kavratılmalıdır.

2.4.1.1.6. Dinlemeyi Etkileyen Unsurlar

Dinlemeyi etkileyen unsurlar arasında, ortamdaki gürültü, iklim (ortamın/havanın çok sıcak veya çok soğuk olması), fiziksel ihtiyaçlar, sağlık sorunları sayılabilir. Bunların yanında kaynaktan ve alıcıdan kaynaklanan unsurlarda dinlemeyi olumsuz etkilemektedir.

Konuşmacıdan kaynaklanan olumsuzluklar:

1. Ses tonunun uygun olmaması (çok kısık veya yüksek sesle konuşması),
2. Konuşurken kelime tekrarları yapması,
3. Konuşurken rahatsız edici davranışlarda bulunması (tükürükler saçarak konuşması, abartılı el kol hareketleri yapması, vb.).

Dinleyiciden kaynaklanan olumsuzluklar:

1. Konunun ilgi çekici olmaması,
2. Kaynağa karşı bir önyargının bulunması,
3. Sağlık sorunları,
4. Kaynağın kullandığı bir kelimeyle ilgili alıcının farklı durumları hatırlaması,
5. Alıcı tarafından anlatılan konunun ve sonucunun bilinmesi sayılabilir.

Dinleme; konuşma, okuma, yazma görsel okuma ve sunu gibi diğer öğrenme alanları ile becerilere temel oluşturur. Dinleme becerileri, öğrencilerin iletişim kurmasını, öğrenmesini ve zihinsel yapısını geliştirmesini kolaylaştırmaktadır. Çocuklar, hem öğrenmek hem de zihinsel yapılarını geliştirmek amacıyla dinleme becerilerini kullanırlar. Dinleyerek öğrenen öğrenciler, bu becerilerini bir öğrenme aracı olarak hayat boyu kullanırlar. Bu nedenle öğrencilerin dinleme becerileri erken yaşlarda geliştirilmelidir. Dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılacak bütün etkinlikler

öğrenci merkezli olmalı, öğretmen gerekli rehberliği yapmalıdır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

1-8. Sınıflarda Türkçe derslerinde dinleme eğitimiyle dinlediklerini, izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme, çıkarımlarda bulunma gibi üst düzey becerilerini gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yapılır. Dinleme öğrenme alanının tüm kazanımları Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak verilen dinleme metinleriyle gerçekleştirilmeye çalışılır. Bu çalışmalar sırasında:

1. Katılımlı dinleme
2. Katılımsız dinleme/izleme,
3. Not alarak dinleme/izleme,
4. Seçici dinleme/izleme yöntem ve teknikleri kullanılır (Karabıyık, 2010).

Bu yöntem ve tekniklerle, 6-8. Sınıf öğrencisine verilmek istenen kazanımlar MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenmiştir.

Bu kazanımlar şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006).

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Dinlenen/izlenen anlama ve çözümleme

1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.

10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
21. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3.Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünde değerlendirir.

4.Söz varlığını zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.

2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanılmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.
5. 1-5. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alan dinleme başlıklı kazanımlardan bazıları şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

1.Dinleme Kurallarını Uygulama (1. Sınıf)

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
3. Görgü kurallarına uygun dinler.

2. Dinlediğini Anlama (2.sınıf)

1. Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
2. Dinlediklerini anlamlandırmada sunulan görsellerden yararlanır.
3. Duyduğu sesleri ayırt eder.
4. Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat eder.
5. Dinlediklerini zihninde canlandırır.
6. Dinlediklerinde ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim (5N 1K)

sorularına cevap arar.

7. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
8. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.

9. Dinlediklerinde sebep-sonuç ilişkileri kurar.
10. Dinlediği şiirin ana duygusunu belirler.
11. Dinlediklerinin konusunu belirler.
12. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
13. Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder.
14. Konuşmacı, konuşma ortamı ve konuşma içeriği hakkındaki düşüncelerini belirtir.
15. Bir etkinliğin veya işin aşamalarını anlatan yönergeleri uygular.
16. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırır.
17. Dinledikleriyle ilgili, kendi yaşantısından ve günlük hayattan örnekler verir.
18. Dinlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
19. Dinlediklerinde geçen varlıkları ve olayları sınıflandırır.
20. Dinledikleri konulara ilişkin sorular sorar ve sorulara cevap verir.
21. Dinlediklerini başkalarıyla paylaşır.
22. Dinlediklerinde hikâye unsurlarını belirler.
23. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
24. Başlıktan hareketle dinleyeceği konunun içeriğini tahmin eder.
25. Duyduğu seslerle harfleri eşleştirir.

3.Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme (4. Sınıf)

1. Katılımlı dinler.
2. Seçici dinler.
3. Sorgulayarak dinler.
4. Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
5. Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.
6. Şiir ve müzik dinletilerine katılır.
7. Grup konuşmalarını ve tartışmalarını dinler.

Kılavuzda yer alan kazanımların kavratılması sırasında öğretmen ve anne babalara önemli görevler düşmektedir. Öğretmen söz hakkı verdiği her öğrencisini sabırla dinlemelidir. Dinlerken beden dili hareketlerinden yararlanmalıdır. Öğrencisinin öz güvenini kırıcı tavır ve sözler sergilememelidir. Özellikle 1-5. sınıfta daha kırılgan yapıya sahip olan öğrencilerde bu hususlar önemlidir. Eğitimin sürekliliği bakımında

sınıfta öğrenilen dinleme/izleme kurallarının evde anne babalarca desteklenmesi gerekmektedir.

2.4.1.2. Sözsüz İletişim

İletişiminin temeli sözsüz iletişimdir, çünkü bir tek sözcük kullanmadan, gözlerimizle, sesimizle, oturuşumuzla karşımızdakine sayısız cümle kurabiliriz. Bir bakıma sessiz iletişim olan sözsüz iletişim kısa zamanda birçok anlatım yapılmasını sağlar. Güçlü bir etkiye sahip olan sözsüz iletişimi öğretmenler ders içerisinde etkili şekilde kullanmalıdırlar.

İletişim yalnızca sözle değil, çok daha etkileyici olabilen kısa sürede sonuç getiren, göz teması, el-kol-yüz hareketleri, yürüyüş biçimi, yaklaşma, dokunma şekilleriyle de kurulmalıdır (Başar, 1997).

Sözcükleri kullanma tarzımız kadar, bakış, duruş, hareket, sesin kullanımı ve kıyafetimiz yoluyla da sürekli olarak mesajlar göndeririz. Bu nedenle, iletişimin sözel olmayan unsurları bazen sözel unsurdan daha önemli olabilir. Alınan sözsüz bilgi, verilen karşılığa veya belirli bir durumda oynanan role ilişkin karar verme esnasında sık sık kullanılabilir. (Altıntaş ve Çamur, 2001).

Sınıf içerisinde ya da dışında, öğrenciyle girdiği iletişimde anlattığı konuyu ve söylediği sözcükleri daha da anlamlı kılmaya çalışan öğretmen, sözsüz iletişimin varlığını kabullenmeli, sözsüz iletişimi kullanmasını iyi öğrenmeli ve sözsüz iletişimin gücünden mutlaka faydalanmalıdır. Aksi takdirde sadece sözle bildiklerini aktarmaya çalışırsa, kısır bir döngünün içerisinde boğuştuğunun farkına varması iş işten geçtikten sonra olacaktır (Cooper, 1987).

Sözsüz iletişim, insanların çeşitli iç ve dış uyarıcılara karşı dil ve sözle ifade edemediği durumlarda, bazı vücut hareketleri ortaya koydukları birer tepki şeklidir (Hellriegel ve diğerleri, 1989).

Sözsüz iletişimde, konuşma ya da yazı olmaksızın insanlar birbirlerine bir takım mesajlar iletirler. Bu iletişim şeklinde insanların ne söyledikleri değil, ne yaptıkları ön plana çıkar (Dökmen, 2013).

Sözsüz iletişim plansız olabileceği gibi, planlı da olabilir, ayrıca sözlü iletişimden daha güvenilirdir.

İletişim süreci, konuşulan veya yazılan semboller şeklinde kodlanmış bulunan bilgi, fikir ve duygunun dil aracılığıyla ifade edilmesi olduğu kadar, genel olarak vücudun konumu ve görünümü, giyilen kıyafetin etkisi ile bazı vücut hareketleri tarzında sözsüz bir anlatım olarak da gerçekleşir (Eroğlu, 1996).

Zılhoğlu'na (1994) göre, kişiler arası yüz yüze iletişimde doğal olarak yer alan ses tonlaması, yüz ifadeleri, mimikler, beden hareketleri, jestler, sözlü iletişimin çerçevesini ve anlamını belirlemede her zaman etkili olmuştur.

Sözsüz iletişim, sözlü iletişimde olduğu gibi niyet edilerek ve niyet edilmeden yapılabilir. İletişimin kültürel boyutlarına bakıldığında da sözsüz iletişim kültürden kültüre farklılıklar göstermektedir.

Kişilerarası iletişim içerisinde bulunan sözsüz iletişimin iki temel işlevi vardır (Harrison, 1973). Bunlardan birincisi sözsüz iletişim yoluyla bir takım anlamlar iletebilir. Örneğin yakamıza taktığımız rozetle mesleğimizi, başımızı sallayarak bir görüşü onayladığımızı, dostumuzun elini tutarak onu sevdiğimizi ifade edebiliriz. İkinci işlevi ise sözlü iletişimi desteklemesi ve onun akılcılığına katkıda bulunmasıdır. Konuşan kişi yüzünü ve bedenini kullanarak sözlü anlatımını destekler. Dinleyen ise, sergilediği yüz ve beden ifadeleri ile konuşana geri bildirim verir (Dökmen, 2013).

Sözsüz iletişimin belirsiz ve çok anlamlı olma özelliği de vardır. Bunun nedeni ise duygularla ilgili olmasıdır. Duygular değişik yorumlara açık olabileceğinden kimi durumlarda iletiyi çözebilmek bulunulan ortamın koşulları ve diğer sözlü ve sözsüz iletiler ile olanaklı kılınabilir. Bu duruma belki de en uygun örnek iletişimde suskunluğun/sessiz kalmanın değerlendirilmesi olarak verilebilir. Kişilerarası iletişimde suskunluk belli bir saygının belirtisi olarak anlaşılabilirdiği gibi, yorgunluk, kızgınlık, ilgisizlik, sıkılma olarak da algılanabilir (Erişkon Cangil, 2004).

İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin yalnız söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da “duyar”, çünkü yüz ifadeleri, el ve kol hareketleri, beden duruş tarzı, sesin tonu gibi “sözsüz mesajlar” kullanarak da iletişim kurulur. Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, beden konumları ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen sözsüz mesajlar, iletişimde kullanılan mesajların daha büyük bir bölümünü kapsar (Cüceloğlu, 1991).

Cüceloğlu (1991), sözsüz iletişimin özelliklerini etkili, çift yönlü, duyguları ifade eden ve belirsiz olarak sıralar. Her bir özellikteki ortak noktaya bakıldığında sözsüz iletişim, çoğu zaman sözlü iletişimden daha etkili olmaktadır.

İletişimin önemli iki unsuru olan sözel ve sözel olmayan iletişim zaman zaman çatışabilir. Örneğin, bir öğretmen çok kötü bir ödev hazırlayan öğrenciye “nasıl becerdin bunu, gerçekten harika” derken sözel olmayan davranışlarıyla öğrenciyle alay ettiğini belirtebilir. Sözel olmayan mesajları dikkate almaksızın, yalnızca sözel mesajlardan hareket ederek öğretmenin gerçek niyetini anlamak mümkün olmayabilir. Yine bir öğrenci, sınav sırasında kaygılı olmadığını söyler ama sık sık dudaklarını yalaması, gözünü her zamankinden fazla kırıştırması, dizini sallaması onun heyecanlandığını gösterecektir (Selçuk, 2000).

Sözel ve sözel olmayan iletişim arasındaki bu çatışma sözel mesajların güvenilirliğini sarsabilmektedir.

Yapılan araştırmalar kişilerin gün içerisinde kullandıkları sözcük sayısının beş yüzü geçmediğini göstermektedir. Ancak kişiler konuşmalarını beden dili hareketleriyle destekledikleri için sözcüklere ihtiyaç duymamaktadırlar. Bazen bir bakış, bazen dudağın aldığı şekil, bazen de bedenin duruş şekli karşımızdakine birçok duyguyu anlatabilmektedir.

Karşı karşıya geldiğiniz kişiye hiç cevap vermeseniz de bu suskunluğunuz bile kendi başına bir mesaj oluşturur. İster gözüne bakın, ister bakışlarınızı başka yöne çevirin, hepsi anlamlı birer geri iletimdir. Kısaca bulunduğunuz odayı terk etmenizde dahil olmak üzere, yapacağınız ya da yapmayacağınız her türlü davranış karşısındaki için bir anlam taşıyacağından, bir iletişim süreci oluşması kaçınılmazdır (Cüceloğlu, 1987).

2.4.1.2.1. Jest ve Mimikler

Kişiler arası ilişkilerde ve yüz yüze iletişimde sözcüklerin, ses tonunun, el kol hareketlerinin, beden dilini oluşturan jest ve mimiklerin önemli bir rolü vardır.

İnsan toplumsal bir varlık olduğu için iletişimde kullandığı jest ve mimiklerde toplumsal ve kültürelidir.

Jest ve mimik hareketlerini birçok insanın saklaması, gizlemesi ve kontrol etmesi pek mümkün değildir. Kızdığımızda yüzümüzün aldığı şekil ve renk, terlemek, kaşlarımızın inip kalkmasını saklamak oldukça güçtür. Bu konuda poker oyuncuları oldukça başarılıdır. Poker oyuncularının yüzlerinde bir mimik hareketi yoktur. Bu nedenle karşıdaki oyuncunun onun ne düşündüğü, ne hissettiği hakkında bir fikri de yoktur. Bu özelliklerinden dolayı bu kişilere poker feist denilmektedir. Poker oyuncuları dışındaki kişiler ise bu konuda oldukça yetersiz kalmaktadırlar. Örneğin sohbet ettiğiniz bir arkadaşınızın, iş görüşmesinde konuştuğunuz işverenin yüz hareketlerinden, söylediklerinizden neler düşündüğünü anlayabilirsiniz. Çünkü yüz duyguların, düşüncelerin en çok belli edildiği yerdir. Öğretmenler, istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencileri denetlemek için kızgın, gerilimi düşürmek için mizahi bir yüz ifadesi takınmaktadırlar (Selçuk, 2000).

İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin yalnız söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da “duyar”; çünkü yüz ifadeleri, el ve kol hareketleri, beden duruş tarzı, sesin tonu gibi sözsüz mesajlar kullanarak da iletişim kurulur (Cüceloğlu, 1997).

Yüz kaslarının anlatım amaçlarına göre kullanımı mimikleri; baş, el, kol, ayak, bacak ve bedenin kullanımı jestleri oluşturur. Esas jest ve mimikler, düşünce ve duygularımızı destekleyen, onları somutlaştıran hareketlerdir.

Adam Smith'e göre, insanlar ilk önce sessiz dil, vücut ve yüz işaretleri ile yani jestlerle anlaşmaya çalışıyorlardı. Sonradan fikirler çoğalıp, konular işaretlerle anlatılamaz bir durum alınca, sözlü dil gelişti. Bu sözlerin anlamları ise bir uzlaşma ile belirlendi. Smith, böylece önce fiillerin, sonra da isimlerin konulduğuna inanmaktadır.

Jean Jacques Rousseau'ya göre ilk dil, tabiatın sesi idi. Ancak fikirler çoğalınca, insanlar ses kıvrımlarını arttırdılar ve buna jestleri de eklediler. Görünür şeyleri jestlerle, kulağa çarpabilir şeyleri de yansıma seslerle ifade ediyorlardı. Ancak, bu yansıma sesler yeterli olmayınca, boğumlanmış seslerle oluşan konuşmayı geliştirdiler.

Beden dilimizin en belirgin ve en kesin anlamları yüzümüzdedir. Bakar, güler, anlatırız, bazen de bakmaz, gülmez ama yine anlatırız. Bir yüzde yüzlerce anlam gizlidir (Baltaş ve Baltaş, 2006).

E. Altıntaş ve D. Çamur'a (2001) göre "İnsan, toplumsal ve kültürel bir varlık olduğundan jest ve mimikler kültürelidir. Toplumsallaşma sürecinde öğrenilir,

biçimlenir ve aktarılırlar. Bu nedenle, her kültürün bir jest ve mimikler birikimi vardır. Bu birikim bir toplumun kültürel seçimlerini yaptığı, değerlerini belirlediği, hiyerarşisini kurduğu ve onayladığı, yargılarını temellendirdiği bir örnek sayılabilir. Bu örnek, bireylere bir toplumun üyesi olarak bireysel tercihlerini, zevklerini, duyma ve düşünme biçimlerini yansıtabilecek seçenekler sunar."

Jest ve mimikler, esas jest ve mimikler ve ikincil jest ve mimikler olmak üzere iki gruba ayrılır. Esas jest ve mimikler de kendi arasında üç alt gruba ayrılır. Esas jest ve mimiklerin üçüncü grubu olan, tiyatro oyuncularının, pandomim sanatçıların oyun gereği olan hareketlerinin bulunduğu bir olayı anlatan şematik jestler ve belli bir işi, mesleği yapanların işle ilgili ortak teknik ve kod jestleri öğretmenler tarafından da kullanılır. Duygu ve düşüncelerin kelimelere dökülemediği durumlarda bir bakış, başın bir dönüşü binlerce kelimedenden fazla anlam taşımaktadır. Bu anlamın değer yitirmemesi için kullanılan jest ve mimiklerin dozunda kullanılmasına, aşırıya kaçılmamasına dikkat edilmelidir.

2.4.1.2.2. Ses Tonu

Ses tonunu doğru kullanma hem iş hem de sosyal hayatta oldukça önemlidir. Sağlıklı ilişkiler kurabilmek ve iş yaşamında başarılı olabilmek için ses tonuna dikkat etmek önemlidir.

Günlük yaşamda, sıradan ilişkilerimizdeki konuşmalarımızda söylenenleri anlamak için daha çok sözlere dikkat ettiğimizi sanırız. Oysa iletişimde bulunan kişilerin birbirleri üzerinde yarattıkları izlenim ve söylenenlerle ilgili yorumlamada sesin özellikleri önemli rol oynar (Yüksel, 2005).

Ağzımızdan çıkan sözlere anlık bile olsa müdahale etmek kolay ancak ses tonunu kontrol etmek kolay değildir. Bu nedenle ses tonuyla duygular ve düşünceler daha net ifade edilirler. Bir öğretmen "aferin" kelimesini sesinin tonunu ve vurgusunu değiştirerek çok değişik biçimlerde söyleyebilir ve bunların hepsi ayrı anlam taşıyabilir (Selçuk, 2000).

Sınıf içerisinde ders anlatan öğretmen için ses tonu önemlidir. Konuşmanın hızı, konuşmanın belli yerinde ses tonunun değişmesi, yükselip alçalması, anlık duraklamalar

öğrenci için önemli ipuçlarıdır. Sesin heyecan tonu, söylenen sözün anlamını etkiler, böylece kendi başına bir mesaj oluşturur (Cüceoğlu, 1991).

Sözlü iletişimde etkinlik bakımından sesin büyük bir önemi vardır. Ses insanın tutumunu, duygularını ve iç dünyasını yansıtır. İnsanın iç dünyasının fotokopisidir. Sesli anlatımın başlıca öğeleri; ses hacmi, ses perdesi, tonlama, kalite, hız, lehçe ve stildir. Etkin bir iletişimde ses tonu, sesin yüksekliği, rezonansı ve temposu duyguların en önemli aktarıcısıdır. Ses tellerinin yalan söylendiği andaki zorlanması, doğal olmayan gereksiz ve düzensiz değişikliği kişiyi ele veren ipuçları olabileceği gibi söylediklerimizi doğrulayan bir tanık da olabilir. Sesin tonlanarak kullanımı, mesaja farklı anlamlar yükleyebilir. Her zaman kullanılan bir kelime, vurgu ve tonlamayla söylendiğinde farklı anlamlarla yüklenebilir

Sesin tonu kadar vurgusu, konuşma sırasındaki susmalar ve bu susmaların süresi de önemlidir. Anlatmak istenilenin önemi hakkında karşı tarafa önemli ipuçları vermektedir.

2.4.1.2.3. El Kol Hareketleri

Kelimelerin yetersiz kaldığı anlarda eller ve kollar devreye girer. Eller ve kollarla gönderilen mesajlar, insanların çoğu tarafından önemli bir anlatım aracı olarak kullanılmaktadır. Kollar ve eller ifade yansıtmada yüzden sonra gelir ve bunlar bir sağıra bile hikâye anlatacak kadar anlam taşır (Baltaş ve Baltaş, 1992).

Eller çevreyle aramızdaki ilişkinin baş aracı ve düşüncelerini ifadesinde en güçlü olan destekleyicileridir (İzgören, 2000).

Gözlerimizle bir şeyi algılayabilir ve bu bize bir görüntü verir. Yaklaşık bir fikir sahibi olunur. Ancak en doğru bilgiler uzanabilecek mesafeye geldiğinde algılanabilir (Molcho, 2000).

Eller aracılığı ile iletişim sağlanır. Ellerle bir yöne dikkat çekip tarif yapılır. Bu da duyguları ifade eder. Eller insanın kendi ifadesinde en duyarlı ve etkili organlarıdır (Akbaşlı, 2010).

Jestler, yani el kol hareketleri, duyguların en güzel belirtileridir. Karşımızda konuşan kişinin elindeki kâğıdı sürekli büküp katladığını, parmaklarıyla masaya sürekli

vurduğunu ve gözlerini bakışlarımızdan hep kaçırdığını görürsek, bu kişinin bizimle beraber olmaktan rahatsız olduğunu düşünürüz (Cüceoğlu, 1991).

Bir kişinin kullandığı küçük jestler birçok anlamı iletebilir. Örneğin, bir öğretmen, sınıfın "onunla" olup olmadığını öğrencilerin yüz ifadeleri ve jestlerine bakarak söyleyebilir. Kalem açma, saate bakma ve kağıt karalama genellikle ilgilerinin azalıp azalmadığını bir kelime gerekmeden anlatabilir. Bir öğretmen saate bakmanın onu çok rahatsız etmediğini söylüyor. " Her derste en azından bir tane saate bakan vardır. Fakat beni asıl rahatsız eden birisinin saati kolundan çıkarıp sallayıp, inanmayan gözlerle tekrar bakması. O zaman artık dersi bırakma zamanı geldiğini düşünüyorum (Elleson Ann'den aktaran Karlı, 2007).

Kişiler eğer söylediklerinde samimi değillerse ellerini sanki bir perde gibi ağızlarına ve yüzlerini kaparlar (Cüceloğlu (1987).

İnsanlar genellikle istenmeyen bir durumdan kaçınmak ve kendilerini korumak için kollarını kavuştururlar. Kolların göğüs üzerinde kenetlenmesi, kişinin başka bir görüşe kapalı; iki yana açık durmaları ise, karşı görüşe açık olduğunu ifade eder (Özen, 2000).

İki elin avuç içinin karşıya bakması, öğretmenin karşıdan gelen teklif ve eleştirilere karşı çıkmasıdır. Öğrenciyle kendisi arasına anlaşılabilir bir duvar örmüştür. İki elin avuç içlerinin kendi göğsüne yönelmesi, karşıdaki öğrenciyi ve ortaya koyduğu fikirleri kucaklayarak onunla uyum içinde olmak istediğini yansıtır. (Açıl, 2005).

2.4.1.2.4. Giysilerimiz

İnsanların birbirleriyle ne tür iletişim kuracaklarının bir göstergesi de giysileridir. Çünkü giyim tarzı karşıdaki kişiye nasıl yaklaşmamız ve hangi dili kullanmamız gerektiği konusunda ipucu vermektedir. Bu nedenle giysilerimiz, bizi dışarıya tanıtır. Her ne kadar, "ben insanları dış görünüşüne göre değerlendirmem" desek de aslında her insan bazen farkında olarak bazen de farkında olmadan karşımızdakini üzerindekiyle göre değerlendirir.

Askerlikte rütbelere, onu taşıyan kişinin askeri hiyerarşi içindeki yerini gösterir. Askerlikte bu sistemi katı bulanlar olabilir, ne var ki sivil yaşamda da bu tür bir hiyerarşik düzen, örtülü bir biçimde de olsa vardır (Cüceloğlu, 1991).

Baltaş ve Baltaş (2007) insan ilişkilerinin daha iyi kurulabilmesi için dikkat edilmesi gereken unsurları 10 başlıkta toplamıştır. Bunlardan bir tanesi de dış görünüm başlığıdır. Bu başlığa göre; Grup normlarına, toplumsal rol ve statünüze uygun giyinmeli, giyimimize mümkün olduğunca renk katmalıyız. Kadınlar erkeklerden daha çok renk kullanabilir. Saç ve el bakımımıza, kendimize gösterdiğiniz özen, aynı zamanda kendimize verdiğiniz değerin ifadesidir. Günlük tıraşını olmamış bir erkeğin bıraktığı olumsuz izlenimle ilgili başka bir neden aramamalıdır.

Giyimin, elbise seçiminin kişileri nasıl etkilediğini araştırmak isteyen Amerikalı bir üniversite öğrencisi, iki farklı biçimde giyinerek otostop yapmıştır. Haftanın pazartesi, çarşamba, cuma günlerinde hippie kılığında yola çıkmış, salı, perşembe, cumartesi günlerinde ise ütülü pantolon, temiz gömlek, boyalı ayakkabı, kravat ve ceketle yola çıkarak otostop yapmıştır. Hippie kılığında çıktığı günlerde kendisi gibi giyimli, arabası eski kişilerin kendisini yoldan aldığını, diğer günlerde de işadamları ve iyi arabası olan, varlıklı kişilerin kendisini arabasına aldığını belirlemiştir.

İyi bir eğitimci, öğrencileri için iyi bir model olmak istiyorsa giyim tarzına, seçtiği renk ve aksesuarlara, temizliğine özen göstermelidir. Özellikle yaş grubu küçük olan eğitim kurumlarında bu durum daha fazla önem kazanmaktadır. Bu durum da Albert Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Kuramı" ile örtüşmektedir. Bilindiği gibi, Bandura, bireyin başkalarını gözleyerek birçok şeyi öğrenebileceğini savunmaktadır.

Çocuklara çeşitli bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psiko-motor davranışlar, sevilen, beğenilen, saygı duyulan yetişkinleri model almaları yoluyla kazandırılabilir (Senemoğlu, 2005).

2.4.1.2.5. Mekân Kullanımı (Proximity) ve Alancılık (Territoriality)

Mekân kullanımı kavramı, bedenimizin etrafında kol uzunluğumuz mesafesinde bize ait imgesel bir alana sahip olduğumuz varsayımına dayanır. Kişisel alan denilen bu imgesel alanın büyüklüğünü kültürel normlar belirler. Örneğin, bir Amerikalı karşısındaki kişiyle arasında 95-125 cm uzaklık olmasını isterken, bir Pakistanlı çok daha yakın durmayı tercih etmektedir (Selçuk, 2000).

Sözsüz iletişimde mekân kullanımının önemli bir yeri vardır. Sevdiğimiz ve sevmediğimiz kişilere sözle anlatamadıklarımızı, mekân kullanımından faydalanarak

anlatabiliriz. Şöyle ki, sevdiğimiz kişilerle konuşurken genelde onlara yakın durmayı, onlarla zaman zaman temasta bulunarak iletişim kurmayı tercih ederiz. Ancak sevmediğimiz veya hoşlanmadığımız kişilerden ise uzak durmayı hatta bir an önce konuşmayı bitirip o mekânı terk etmeyi isteriz.

Kişisel alanın kurulması ve korunması, insanlar arasında çatışma, sürtüşme, tartışma ve kavgaya yol açar. Gelin, kendi isteğine göre düzenlediği oturma odası ya da salonda kayınvalidesinin koltuğun, masanın, hatta vazanın yerini değiştirmesine karşı bağırıp çağırır, kıyameti koparır; ya da bunun tersi olur (Köknel, 1997).

Kişilerin ilişkilerde mesafe ve mekân olarak algıladıkları ve yararlandıkları yerler, oturma şekilleri ve karşılıklı konuşma mesafesi kişilerin sosyal alanlarını oluşturur (Hellriegel ve diğerleri, 1989).

Başka insanlara olan mesafemizi ayarlayarak, onlara uzak ya da yakın durarak, bir takım mesajlar iletiriz (Dökmen, 2013).

Mekânların kullanılış şekli, dostluğun bir göstergesi olabileceği gibi, statünün de göstergesi olmaktadır. Genelde önde olmak, yüksekte oturmak, sağda oturmak yüksek statü anlamına gelir. Krallar, sultanlar, yüksek rütbeli yöneticiler, din adamları, bilginler ve zenginler önde yürürler; yargıçlar, profesörler yüksek kürsülerde otururlar (Dökmen, 1994).

Önde yürümek yüksek statünün işaretidir. Fakat önde yürüyenlerle, arkadan yürüyenler arasında, statü farkından doğan bir kopukluk ortaya çıkabilir. Statünün yaşattığı bu sorun Nasrettin Hoca'nın fıkrasında çok güzel ifade edilmiştir. Nasrettin Hoca, eşeği ile cemaatin önünde gittiğinde, onlarla yüz yüze olamadığı, onlara sırtını döndüğü için sıkıntı duymaktadır. Cemaatin arkasında yürümesi ise Hoca'nın statüsü ile bağdaşmaz, Hoca bu sorunu, cemaatin önünde giden eşeğine ters binerek çözümler, artık hem öndedir, hem de cemaatle yüz yüzedir. Bulduğu bu çözümle Hoca, yüksek statülü kişilerle halk arasındaki kopukluğa pek zarif şekilde parmak basmıştır (Dökmen, 1994).

İnsanlar, içinde bulundukları mekânı gelişigüzel kullanmazlar. Birbirlerine olan duygularına göre, konuşurken aralarındaki uzaklık artar ya da azalır (Cüceloğlu, 1991).

Öğretmenin sınıf içi konumu, iletişim sürecini etkileyen önemli etkenlerden biridir. Öğretmenler uygun bir duruşla iki metre uzaktan bütün sınıfı görebilmelidir (Schober, 1999).

İnsanlara daima, onları rahatsız etmeyecek, mümkün olan en yakın mesafede durmaya gayret edilmelidir (Baltaş ve Baltaş, 2007).

Ders anlatacağımız yer veya yerleri seçmekte sınıf içi iletişim açısından önemli rol oynamaktadır. Öğretmen, öğrencilere olan uzaklığını ayarlayarak, onlara uzak ya da yakın davranarak bir takım mesajlar iletmelidir. Çünkü herkese hükmeden herkesi kucaklayan bir yer olmazsa hedef kitleye karşı etkili olmakta güçlük çekilebilir. Seçilen yerden, bütün sınıf görülebilmelidir ve hiçbir öğrenci kontrolün dışında kalmamalıdır (Ertuğrul, 2002).

Kişisel bir ilişki kurabilmek için öyle bir mesafe seçilmelidir ki bu mesafeden öğrenci daha çok çalışmaya heveslenmeli, fakat kendisini köşeye sıkıştırılmış hissetmemelidir (Akbaşlı, 2010).

Alancılık, belirli mekânları sahiplenerek başkalarının bu alana girmelerine izin vermeme anlamına gelir. Örneğin, kişiler kendilerine ait olduğunu düşündükleri bir yer başkası tarafından işgal edildiğinde rahatsız olurlar. Evde belli bir koltuğu, kütüphanede belli bir köşeyi, kantinde belli bir masayı sahiplenmek alancılık olarak nitelenebilir (Selçuk, 2000).

2.4.1.2.6. Göz Teması

Bir insanda en dikkat çeken bölüm yüzüdür. Yüzüne baktığımız bir kimsenin de en çok gözleriyle ilgileniriz. Çünkü gözün kendisi başlı başına bir mesaj kaynağıdır Bir kimse gözünüze bakıyorsa size ilgi duyuyor demektir. Öte yandan bir kimse gözünü gözünüzden kaçırmakla, sizden bir şey saklamak durumunda olduğunu ifade edebilir. Bundan dolayı, iyi satıcılar, karşıdakini etkilemek isteyen doktorlar, politikacılar ya da yöneticiler konuşurlarken karşılarındaki kimsenin gözünün içine bakarlar. Bu nedenle iletişim kurarken göz teması önemlidir. Göz ilişkisi kurulduktan sonra diğer ilişkiler yavaş yavaş kurulabilir (Cüceloğlu, 1991).

Sınıfa giren öğretmen, tüm öğrencilerle göz teması kurmalıdır. Sınıfa girdiği ve konuşmaya başladığı anda göz teması başlar. Pek çok sayıda göz ona bakar ve bu nedenle öğretmen güvensizlik duygusuna kapılabilir. Deneyimsizlik devresinde, bakışlarını kaçırma eğiliminde bulunsa da bunu sürekli olarak yapmamalıdır. Çünkü her öğrenci onu muhatabı olarak görmek ister. Sınıftan gözünü kaçırdığı zaman öğrenciler,

öğretmenin kendilerini görmezden geldiğini düşünebilir, bunun sonucunda da ya sinirlilik hali gruba yansır ya da bakmama tavrı, hatalı bir yoruma, kibirlilik düşüncesine yol açabilir (İpşir, 2002).

Göz teması kurmakta zorlanan öğretmenlerin sağlıklı bir iletişim kuramayacağı söylenebilir. Bazı öğretmenler konuştuğu öğrenciyle göz teması kurmaya özen gösterirken, bazı öğretmenler ders boyunca tavana veya dışarı bakarak öğrencilerle göz teması kurmaktan kaçınmaktadırlar. Bu tür davranışlar, öğretmenin sınıfı kontrolüne yardımcı olmaz, görünenle gerçeği ayırt etmelerini güçleştirir (Selçuk, 2000).

Tüm bunların yanında göz temasının süresi önemlidir. Çok uzun süre bir öğrenciyle göz temasında bulunmak sakıncalıdır. Sürekli gözlerimizi kaçırmak kadar, uzun süre bir öğrenciye bakmak da doğru değildir. Bu durum öğrenciyle öğretmen arasında zıtlışmalara anlamsız yarışmalara neden olabilmektedir.

Schober'e (1999) göre de öğretmenler herkese bakmak zorunda olduğunu düşünerek, öğrencilerle göz teması kurmalı, öğrencilerin ilgilerini sürdürmeye gayret etmelidir. Öğretmen daha ziyade bir öğrenciye ya da küçük bir grup öğrenciye yoğun bir şekilde bakmalı ve buradan bütün sınıf ile ilişki kurmalıdır.

Öğretmenler bazı durumlarda göz temasını öğrencileri korkutmak ve tehdit etmek için kullanırlar. “Ne yaptığını farkındayım, kendine çeki düzen ver” şeklinde mesaj verirler. Öğrenciler daha önceki yaşantılarından bu tür mesajlara aşinalık kazandıkları için beklenen tepkiyi verirler (Selçuk, 2000).

2.4.1.2.7. Dudaklar

Yüz kendi içinde parçalardan oluşan bir bütündür. Bu bütünü oluşturan ve kendileri birer anlam içeren parçalar genel olarak; alın, kaşlar, göz kapakları, burun, dudaklar, çene, kulaklar ve ten rengidir. Büyükleme dudaklarını kıvrarak somurtur, dudaklarını bükerek üstünlük sağlar (Akpınar, 2004).

Dudaklarımız, sinirlenince ısırılır, endişeyle yalanır, ağlayacağımız zaman titrer. Herhalde en çok gülümsemeye yararlar. Gülümseme sıklığı ise kültürden kültüre değişir. Yüzünde hafif bir tebessüm ifadesi bulunanlar ile nötr yüzlü doğal olanların daha sempatik ve iletişime açık oldukları söylenebilir (Shoover, 1994).

İletişimin tek taraflı yapıldığı durumlarda karşımızdakinin yüz ifadelerini okumaya çalışarak ne düşündüğünü anlamaya çalışırız. Yüzde dikkatimizi çeken bölümlerden biri dudaklardır. Karşımızdaki dudaklarını birleştirerek sağa veya sola doğru kaydırıldığında bu anlattıklarımızı beğenmediğini, önemsemediğini, hatta daha da ileri giderek bizi aşağıladığını düşünürüz. Bu durumu sevdiğimiz bir yakınımızı ziyarete gittiğimizde yaşamışsak “Falancanın evine gittim bana dudak kıyırdı.” şeklinde değerlendiririz. Evimize gelen konuklarınıza bir şeyler ikram ederken konuklarımızdan herhangi birisi ikramız karşısında dudaklarını hafifçe kaydırırsa, bu konuğumuzun ikramımızı beğenmediğini gösterir. Bunun yanında karşımızdakinin dudaklarına baktığımızda;

-Dudakların sıkıca bastırılmış, köşeleri geriye çekilmişse veya dudaklar açık ve bağıryormuş gibi kare biçiminde ise kişi öfkeli olabilir,

-Dudağın köşeleri geri ve yukarı çekilirse mutluluk belirtisi vardır. Buruşukluk burundan dudak köşelerinin üstündeki dış uca doğru gidiyorsa mutluluk belgindir,

-Dudakların köşeleri aşağıdaysa ve/veya dudaklar titriyorsa kişi üzgündür diyebiliriz.

Seleşuk’un (2000) dil ötesi unsurlara ilişkin oluşturduğu farklı duygusal durumlar, Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo : 3.1 Farklı duygusal durumlar tanısı

	Yüz İfadesi	Duruş	Jest	Ses Tonu
Korku/kaygı	Kaş ve göz kapakları kalkmış, ağız açık, dudaklar ve ağzın yan tarafı içe çekilmiş	Bacaklar kapalı, vücut gergin	Huzursuz, yerinde duramıyor, kesik ve denetimsiz hareketler	Sesin perdesi yüksek ve titrek
Depresyon	Çene gevşek, gözler daralmış, kaşların arası kırıkmış, ağız köşeleri aşağı doğru.	Vücut öne eğik, omuz düşük, baş aşağı doğru, vücut konuşulan kişiye yönelik değil	Eller ve kollar gevşek, zayıf el hareketleri	Sesin perdesi düşük, konuşma yavaş, aralarda uzun duraklamalar var
Düşmanlık	Ağız açık ya da sıkıca kapalı ve dişler sıkılmış	Beden gergin ve göz doğruca karşıdakinin yüzüne bakıyor	Kollar açık, ellerde sert hareketler,	Ses ciddi ve kelimeler vurgulanarak söyleniyor

2.4.1.3. Yazılı İletişim

Kelimelerle yapılan iletişim, beden dili hareketleriyle desteklenerek anlatılmak isteneni kuvvetlendirir. Sözün bittiği yerde dil ötesi unsurlar devreye girer. Bu nedenle sözlü ve sözsüz iletişimi bir arada düşünmek gerekir.

Yazılı iletişim ise bu iki iletişim türünden daha farklı ve ayrı bir iletişim türüdür. Duygu ve düşüncelerin çeşitli araçlarla kâğıda dökülmesiyle yapılır.

İlkçağlarda, insanlar duvarlara çizdikleri resimlerle yazılı iletişimi başlatmışlardır. Önce yazının bulunması ardından kâğıt ve kalemin icadıyla yazılı iletişim harflere dökülmüştür.

Yazma, zihindeki duygu, düşünce ve bilgilerin yazılı olarak ifade edilmesidir. Bunun için öğrencilerin dinledikleri ile okuduklarını iyi anlamaları ve zihinlerinde yapılandırmaları gerekmektedir. Yazmaya zihinde yapılandırılmış duygu, düşünce ve bilgilerin gözden geçirilmesiyle başlanmaktadır. Yazının amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenerek yazılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek düzenlenmektedir. Düzenleme sonucu aktarılmasına karar verilen duygu, düşünce ve bilgiler, harf, hece, kelime ve cümleler aracılığıyla aktarılmaktadır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

Yazılı iletişim, riskli olması nedeniyle de sözlü iletişimden ayrılır. Anlatılmak istenenler, doğru sözcükler, yerinde noktalama işaretleri kullanılmadığı zaman yanlış anlaşılabilir. Yazılı iletişimde, anlatımı destekleyen beden dili davranışları olmadığından iletişim daha zor olmaktadır. Bu riski en aza indirmek için yazılı iletişimde bir takım kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar öğrencilere okula başladıkları günden itibaren Türkçe derslerinde kazandırılır.

Öğretim programında da yer alan bu kurallar yıllık plan içerisinde temalara bölünerek öğretmenlerce anlatılır. Bu kurallar kazandırılırken öncelik, öğrencinin basit cümlelerle kendisini ifade etmesini, dilekçe, mektup, davetiye yazabilmesini sağlamaktır. Bu çalışmalar için öğretim programında ayrı ders saatleri ayrılmaktadır. Ayrıca imla ve noktalama kurallarının yazılı anlatım için önemi üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmalar etkinliklerle kavratılmaktadır. Etkinliklerin yapılması kadar hataların giderilmesi de önemlidir. Öğrencilerin seviyelerine göre yapılan bu düzeltme çalışmaları Öz'e (2001) göre:

1. Kendi kendine düzeltme.
2. Karşılıklı düzeltme.
3. Yakın arkadaşlar veya kümeler içinde düzeltme.
4. Sınıfça düzeltme.
5. Öğretmenin düzeltmesidir.

İlkokul ve ortaokul sınıflarında yazma eğitimiyle öğrencilerin, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini yazılı anlatım kurallarına uygun olarak anlatmalarını sağlar (Karabıyık, 2010). Bu anlatımlar sırasında:

1. Not alma,
2. Özet çıkarma,
3. Boşluk doldurma,
4. Kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma,
5. Serbest yazma,
6. Yaratıcı yazma,
7. Metin tamamlama,
8. Bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma,
9. Bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma,
10. Duyulardan hareketle yazma,
11. Grup olarak yazma,
12. Eleştirel yazma,
13. Kontrollü yazma,
14. Güdümlü yazma yöntem ve teknikleri kullanılır (Karabıyık, 2010).

Bu yöntem ve tekniklerle, 6-8. Sınıf öğrencisine yazma alanında MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanan, kazanımlar şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006).

1. Yazma kurallarını uygulama

1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2. Düzgün, okunaklı ve işlek bitişik eğik yazıyla yazar.
3. Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
4. Standart Türkçe ile yazar.
5. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.

6. Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanır.
7. Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
8. Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
9. Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
10. Tekrara düşmeden yazar.
11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

2. Planlı yazma

1. Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
2. Yazacaklarının taslağını oluşturur.
3. Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
4. Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
5. Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
6. Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
7. Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
8. Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
9. Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
10. Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
11. Dipnot, kaynakça, özet, içindekiler vb. kısımları uygun şekilde düzenler.
12. Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.

3. Farklı türlerde metinler yazma

1. Olay yazıları yazar.
2. Düşünce yazıları yazar.
3. Bildirme yazıları yazar.
4. Şiir yazar.

4. Kendi yazdıklarını değerlendirme

1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
2. Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
2. Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
3. İlgi alanına göre yazar.
4. Şiir defteri tutar.
5. Günlük tutar.
6. Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
7. Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
8. Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır.
9. Yazdıklarından arşiv oluşturur.
10. Yazma yarışmalarına katılır.

6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

1. Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
2. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

T.C MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanan İlköğretim 1-5. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alan yazma başlıklı kazanımlardan bazıları şunlardır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

1. Yazma Kurallarını Uygulama

1. Yazmak için hazırlık yapar.
2. Kelimeler, cümleler ve satırlar arasında uygun boşluklar bırakır.
3. Bütün yazılarını bitişik eğik yazı ile yazar.
4. Bitişik eğik yazı harflerini kurallarına uygun yazar.
5. Matematiksel ifadeleri doğru yazar.
6. Anlamli ve kurallı cümleler yazar.
7. Yazılarında noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanır.
8. Yazılarında imlâ kurallarını uygular.
9. Sayfa düzenine ve temizliğine dikkat eder.
10. Yazılarında sözlük ve imlâ kılavuzundan yararlanır.
11. Yazma konusunu belirler.

2. Kendini Yazılı Olarak İfade Etme (3. Sınıf)

1. Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır.
2. Yeni öğrendiği kelimeleri yazılarında kullanır.

3. Yazısına uygun başlık belirler.
4. Olayları, oluş sırasına göre yazar.
5. Yazılarında kelime türlerini işlevine uygun kullanır.
6. Yazılarında ana fikre yer verir.
7. Yazılarında farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri kullanır.
8. Yazılarında kendi yaşantısından ve günlük hayattan örnekler verir.
9. Yazılarında uygun ifadeleri kullanarak, destekleyici ve açıklayıcı örnekler verir.

10. Yazılarında karşılaştırmalar yapar.
11. Yazılarında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
12. İzlenim ve deneyimlerine dayalı yazılar yazar.
13. Duygu, düşünce ve hayallerini anlatan yazılar yazar.
14. Kendisini, ailesini ve çevresini tanıtan yazılar yazar.
15. Özet çıkarır.
16. Kendisine ilginç ve çekici gelen karakter, olay, yer, an ile ilgili görüş ve düşüncelerini yazar.
17. Sorular yazar.
18. Bir fikre katılıp katılmadığını nedenleriyle açıklayan yazılar yazar.
19. Yazılarında ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim (5N 1K) öğelerini vurgular.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Yazma (4. Sınıf)

1. Günlük, anı vb. yazar.
2. Davetiye ve tebrik kartı yazar.
3. Mektup yazar.
4. Açıklayıcı ve bilgilendirici yazılar yazar.
5. Hikâye yazar.
6. Yazılarında betimlemeler yapar.
7. Kısa oyunlar yazar.
8. Şiir yazar.
9. İkna edici yazılar yazar.
10. Sorgulayıcı yazılar yazar.
11. İş birliği yaparak yazar.

12. Vurgulamak istediği kelime ya da cümleleri farklı yazar.
13. İstediği bir konuda yazılar yazar.
14. Duyuru, afiş vb. yazar.

Ortaokul 6-8. sınıf öğrencilerine verilmek istenen kazanımlardan bazıları şunlardır:

2. Planlı yazma (6. Sınıf)

1. Yazma konusunda araştırma yapar
12. Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.

1. Yazma kurallarını uygulama (7.sınıf)

1. Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
2. Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı” ile yazar.
10. Tekrara düşmeden yazar.
11. Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

4. Kendi yazdıklarını değerlendirme (8. Sınıf)

1. Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
2. Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
3. Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

2.4.2. Konuyla İlgili Yapılan Yurtiçi Araştırmalar

Araştırma konusu seçilip gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra, iletişim ve beden dili- dil ötesi unsurlar konusunda hazırlanmış tez çalışmaları gözden geçirilmiştir.

Bunlardan bazılarına aşağıda değinilmiştir:

Gözütok’un 1992 yılında, Ankara ili ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sınıf içi disiplini sağlama davranışlarını belirlemeye yönelik yaptığı araştırmasında şu bulgulara ulaşmıştır:

•Öğretmenlerin %10’u zaman zaman espriler yaparak, öğrenciler arasında dolaşarak ve sevgisini öğrencilere belli ederek disiplini sağlamaktadır.

Ergün ve Duman’ın (2000), “Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları” üzerine yaptıkları araştırmada elde ettikleri sonuçlar şöyledir:

"Öğretmen sınıfa girdiğinde öğrenciler yerlerine oturmamış, ayakta ve gürültü yapıyor ise, öğretmen nasıl davranmalıdır?" sorusuna,

•"Sınıfa girip, memnuniyetsizliğini bakışlarıyla hissettirerek, öğrencilerin yerlerine oturmalarını ve konuşmayı kesmelerini beklemelidir" cevabını öğrencilerin %53,9'u,

•"Kapının önünde bekleyip, öğrencilerin yerlerine geçip oturmalarını ve konuşmayı kesmelerini beklemelidir" seçeneklerini öğrencilerin %23,9'u işaretlemişlerdir. Böylece öğrencilerin çoğunluğunun, öğretmenin bu durumda aktif müdahalesini istemediği görülmüştür.

Çalışkan (2003), "Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi" konulu doktora tezinde, araştırmanın evrenini Kırşehir il merkezindeki 28 ilköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenleri ve öğrencileri ile bu okullarda gözlem yapan Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemine ise Kırşehir il merkezinde bulunan 28 ilköğretim okulunda görev yapan 4 ve 5. sınıf öğretmenleri ve öğrencileri ile aynı sınıflarda gözlem yapan Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 34 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin dikkati tam olarak sağlayamadıkları, mimik ve jestleri yeterince kullanmadıkları, fiziki görünümlerine dikkat ettikleri, öğrencilerle konuşurken onlarla yakın iletişime geçmedikleri, motivasyonu artırıcı uyarıcı kullanmadıkları, kısmen de olsa fiziki ceza uyguladıkları tespit edilmiştir.

Bangir (1997) tarafından yapılan "Sınıf İçi İletişime İlişkin Öğretmen- Öğrenci Davranışları, Görüşleri ve Önerileri" adlı çalışmada araştırmanın evrenini Ankara ilindeki MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Kız Meslek ve Anadolu Meslek liselerinde bulunan öğretmen ve öğrenciler oluşturmuştur. Örneklemine ise bu liselerde çalışan 20 resim öğretmeni ve her öğretmenin sınıfında 5 öğrenci olacak şekilde 100 öğrenci oluşturmuştur. Veriler gözlem ve anket yolu ile toplanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarından bazıları şunlardır;

- Sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı ve engelleyici davranışlar öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Öğrenci görüşleri çoğu davranışta fazla iyimser ve abartılıdır.

- Etkili konuşma, derse girişte sınıfı selamlama, öğrencilerin özel sorunlarıyla ilgilenme, anlayışlı ve hoş görülme davranışının sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözlü öğretmen davranışlarından en sık gösterilenler olduğu, öğrencileri övücü ifadeler kullanma, derste güncel konulara yer verme, gerçek yaşamdan yerinde uygun örnekler vermenin, sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözlü öğretmen davranışlarından en az gösterilenler olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin sözlü davranışlarda araç ve yöntemleri kullanmada etkili olmadıkları görülmektedir. Güler yüzle selamlama, gülümseme, göz iletişimi, baş sallama gibi onaylayıcı jest ve mimikler, sıraların arasında dolaşma, temiz ve düzenli bir giyim ise sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözsüz öğretmen davranışlarından en sık gösterilenler, öğrencinin sırtını sıvazlama ve baş okşama ise en az gösterilenler olarak belirtilmiştir.

- Öfkelenme, öğrencinin hatasını dile getirme, yüksek ses tonuyla konuşma gibi sınıf içi iletişimi engelleyici davranışların az ve orta derecede gösterildiği iletişimi engelleyen bir başka unsur olan tek kaynağa bağlı ders anlatma davranışının ise öğretmenlerin yarıya yakını tarafından gösterilmekte olduğu ortaya çıkmıştır.

- Kıdeme göre bakıldığında ise 6-10 yıllık öğretmenlerin diğerlerine göre iletişimi kolaylaştırıcı davranışları daha sık gösterdikleri belirlenmiştir ancak bu kıdemdeki öğretmenlerin ise öğretmenlik bilgisi ve deneyimi gerektiren davranışlarda daha az başarılı oldukları gözlenmiştir.

Aksu (1999)' nun, Trabzon ili ve ilçelerindeki ilköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında görev yapan toplam 109 kadın ve 196 erkek olmak üzere 305 öğretmen ile yaptığı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin, sınıf içinde öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı en sık kullandıkları yöntemlerin, göz teması kurma, görüşmeye çağırma, dokunma (aktif olumlu), sesle uyarma, soru sorma, sessizce uyarma (aktif olumsuz) olarak bulunmuştur. Görmezden gelme, farkına varmama, yanına yaklaşma yöntemleri “nadiren”, ceza unsuru içeren azarlama, dayak atma, sınıftan dışarı atma, tahtada ayakta bekletme gibi yöntemleri ise “çok az” kullanılan yöntemler olarak belirtilmiştir.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

Bu bölümde problem durumu, problemin evreni, sayıtlar, sınırlılıklar, kullanılacak yöntem, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Yapılan çalışmanın sayısal verileri tablo halinde sunulmuştur.

3.1. PROBLEM DURUMU

Etkili bir öğretmenlik için sınıf içi iletişim önemli yer tutar. Bu bakımdan “Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dil ve Dil Ötesi Unsurları” belirlemek çalışmanın problem durumunu oluşturmaktır.

İletişim, içeriği bilinmesine rağmen kurulması zor bir süreçtir. Mükemmel ya da mükemmele yakın kurulabilen iletişim çok azdır. Öğretmen adayları alan bilgisi bakımından yeterli donanımla mezun olmalarına rağmen öğrenciyle karşılaştıkları anda bilgi birikimlerini aktarmakta zorlanabilirler. Bu durum iyi bir donanım kadar iyi bir iletişim uzmanı olmaktan geçer.

Eğitimin en önemli ögesi iletişimdir. İletişim akademik becerilerin ve hedeflenen bilgilerin öğretilmesinde ve sınıf yönetiminde oldukça etkilidir. Bir öğretmenin görevini iyi yapabilmesi için ruh bilimi ve iletişim kuramıyla ilgili bilgi sahibi olması gerekir, çünkü eğitim bireye, aileden bütün insanlığa ve evrene doğru yayılıp gelişen sevgi ve bilgi aktarımıdır. Amaç seven, sayan güvenli, bilgili, başarılı, verimli ve doyurucu bir yaşam sürdürecektir kişiler yetiştirmektir (Yavuzer'den aktaran Bedur, 2007).

Çoğu kez farkında olmadan bizimle konuşan kişinin, mesajı iletmek için seçtiği sözcüklere, göz temasına, araya koyduğu mesafeye, ses tonuna, suskunluk sürelerine ve beden diline dikkat ederek, sözcüklerin altında yatanları anlamaya çalışır ve bize gönderilen mesajlara uygun tepkiler veririz.

Sonuç olarak iletişim hangi sözcükleri ne zaman, nasıl, nerede söyleyeceğimizi karar verebilmek, bu kararı verdikten sonra doğru beden hareketleriyle söyleyeceklerimizi desteklemektir.

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel ve dil ötesi unsurlara ilişkin görüşleri ne şekildedir? konulu araştırmanın yapılmasındaki amaç, içinde bulunduğumuz yüzyılda eğitimcilerin öğrencilerle ne tür iletişim kurduklarını tespit etmektir. İletişim kurarken hangi konularda konuştuklarını, bu konuşmalar sırasında iletişimi destekleyici ne tür davranışlar sergilediklerini tespit etmektir.

3.2. PROBLEM CÜMLESİ

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel ve dil ötesi unsurlara ilişkin görüşleri ne şekildedir?

3.3. ALT PROBLEMLER

3.3.1 Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel unsurlara ilişkin görüşlere ne şekildedir?

3.3.2. Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dil ötesi unsurlara ilişkin görüşleri ne şekildedir?

3.4. SAYILTILAR

Araştırma yapılan ortaokullarda görevli öğretmenlerin, kendilerine yöneltilen kişisel ve araştırma konusuna yönelik sorulara tarafsız ve doğru olarak cevap verdikleri düşünülmektedir.

Seçilen araştırma yönteminin araştırmanın amacına ve verilere uygun olduğu kabul edilmektedir.

Bu çalışmada öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları dilsel ve dil ötesi öğelere ilişkin görüşlerini tespit etmek çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu yüzden iletişim, sınıf içi iletişim, iletişim kurma yolları ve iletişimi etkileyen faktörler literatür taraması yoluyla incelenmiştir.

3.5 SINIRLILIKLAR

Veriler, “Kişisel Bilgi Formu” ve “Görüşme Formu” istatistiklerinden elde edilen bilgilerle sınırlı tutulmuştur.

Araştırma kapsamına, İstanbul ili Kartal ilçesi sınırları içinde 2013-2014 öğretim yılında devlet ortaokullarında görev yapan branş öğretmenleri alınmıştır. Özel öğretim bünyesinde bulunan ortaokullar araştırma kapsamının dışında bırakılmıştır.

3.6. ARAŞTIRMADA KULLANILACAK YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemi kullanılmakla beraber yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış anket formu kullanılmıştır (EK B). Araştırmada öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda içerik analizi yapılmıştır. Ayrıca görüşler doğrultusunda kategorizasyon ve kodlama işlemi kullanılarak sınıflandırma yapılmıştır.

3.7. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Kartal ilçesinde bulunan, devlet ortaokullarında görevli, branş öğretmenleridir. Çalışma grubuna giren öğretmenler:

Cinsiyete göre; Kadın ve erkek öğretmenler

Öğretmenlikteki kıdeme göre; 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl üstü

Branşa göre:

En son mezun olduğu okula göre;

Eğitim Enstitüsü, Eğitim Yüksek Okulu

AÖF Eğitim Ön lisans Programı

AÖF İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Program

Eğitim Fakültesi/Sınıf Öğretmenliği Programı

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Dışındaki Program

Diğer olmak üzere alt çalışma gruplarına ayrılmıştır.

Tablo : 3.2 Araştırmaya Katılan Branş Öğretmenlerinin Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Dersler	Katılımcı Sayısı (K)	Yüzde dağılımı
Türkçe	14	%19,4
Matematik	9	%12,5
Fen Bilimleri	10	%13,8
Sosyal Bilimler	9	%12,5
Yabancı Dil (İngilizce)	7	%9,72
Bilişim Teknolojileri	3	%4,16
Teknoloji ve Tasarım	6	%8,33
Görsel Sanatlar	2	%2,77
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	3	%4,16
Müzik	2	%2,77
Beden Eğitimi	4	%5,55
Rehberlik Hizmetleri	3	%4,16
TOPLAM	72	%100

3.8. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma için öncelikle iletişim tanımları, iletişimi etkileyen faktörler, sınıf içi iletişimin önemi, sınıf içi iletişimde kullanılan dilsel ve dil dışı öğelerle ilgili literatür taraması yapılmıştır.

İlçe merkezinde bulunan ortaokullarda görevli branş öğretmenlerinin görüşlerini öğrenebilmek amacıyla bir adet, nitel araştırma yöntemlerine uygun, “Kişisel Bilgi Formu” (EK B.1) ve bir adet yarı yapılandırılmış anket formu (EK B.2) hazırlanarak kullanılmıştır. Anket formu araştırmacı tarafından hazırlanmış, literatür tarama ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir.

Formun kişisel bilgiler kısmında ilk olarak branş öğretmenlerinin cinsiyetleri, ikinci olarak öğretmenlerin kıdem yılları sorulmuştur. Kıdem yılları 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri olarak gruplandırılmıştır. Üçüncü bölüme branşlarını yazmaları, son bölümde de en son mezun oldukları bölümü işaretlemeleri istenmiştir.

Formu geliştirmek için branş öğretmenlerine sorulmak üzere 2 adet sorudan meydana gelen bir başka form hazırlanmıştır. Soruların yanıtlarını kendi bilgi, deneyim ve tecrübelerinden yola çıkarak ve destekleyici örnekler vererek yazılı olarak doldurmaları istenmiştir.

Hazırlanan form, ilçe merkezinde bulunan 36 resmi ortaokulda görev yapan toplam 72 öğretmene uygulanmıştır. Ancak ikinci sorunun iki öğretmen tarafından yanıtlanmamasından dolayı değerlendirmeye dâhil edilememiştir.

Araştırmacı tarafından ilçe genelindeki branş öğretmenlerine gönderilen veri toplama aracının tamamı araştırmacıya geri dönmemiş olup, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlere göre dağılımı ile soruların yanıtlanma oranları Tablo 3.3.'te verilmiştir.

Tablo : 3.3 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Soruları Yanıtlama Yüzdelik Dağılımı

Katılımcı Sayısı	Bayan Katılımcı Sayısı (K)	1.Sorunun Yanıtlanma Oranı (Bayan)	2.Sorunun Yanıtlanma Oranı (Bayan)	Erkek Katılımcı Sayısı (K)	1.Sorunun Yanıtlanma Oranı (Erkek)	2.Sorunun Yanıtlanma Oranı (Erkek)
72	49	%68,05	%68,05	23	%31,94	%29,16

Araştırmacı tarafından öğretmenlere dağıtılan kişisel bilgi formlarından elde edilen bilgilere göre öğretmenlerin eğitim sektöründe geçirdikleri süreler yüzde dağılımlarıyla birlikte Tablo 3.4’te verilmiştir.

Tablo : 3.4 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Sektöründeki Çalışma Süreleri

Öğretmenlerin Eğitim Sektöründe Geçirdiği Süre	Katılımcı Sayısı	Kadın	%	Erkek	%
1-5 Yıl	11	9	81,81	2	18,18
6-10 Yıl	15	11	73,33	4	26,66
11-15 Yıl	32	22	68,75	10	31,25
16-20 Yıl	12	7	58,33	5	41,66
21 Yıl ve Üstü	2	-		2	100
TOPLAM	72	49	68,05	23	31,94

Bu tabloya göre 11-15 yıl görev yapmış öğretmenlerin diğer kıdem yıllarına göre daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlere göre sayısı ve yüzde dağılımları Tablo 3.5’te verilmiştir.

Tablo : 3.5 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyetlere Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Değerlendirilen Anket Sayısı	Bayan Katılımcı (K)	Yüzde Dağılımı	Erkek Katılımcı (K)	Yüzde Dağılımı
72	49	%68,05	23	%31,94

Bu tabloya göre bayan katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

3.9. VERİLERİN ANALİZİ

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi

açıklayan temaların saptanması gerekir. Bu çerçevede içerik analizi yoluyla verilerin tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Birbirine benzeyen kavramların okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlanarak sunulmasıyla çalışma tamamlanır. “Bilim kavramlar olmadan var olamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman, o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz (Strauss ve Corbin’den aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2011)

Araştırma kapsamında içerik analizine tabi tutulan toplam yetmiş iki adet çalışma birçok kez okundu. Okumalar sırasında araştırmaya katılan öğretmenlerin cevapları araştırma konusuna uygun olarak ve içerik analizi esaslarına göre önce kodlandı. Ardından bu kodlamalar iki ana başlık altında toplanarak temalar oluşturuldu.

Araştırmaya katılan öğretmenlere sınıfta öğrencileriyle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür konuşmalar ve dil ötesi (sesin şiddeti, vurgu, tonlama, beden dili vb.) davranışlar sergiledikleri soruldu. Sorulara yazılı yanıt vermeleri, yaşadıkları ilginç olayları veya sergiledikleri davranışları örneklemeleri istendi.

Öğretmenlerin her bir soruya verdiği cevaplar benzerlikleri bakımından gruplandırılarak yorumlandı. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla bir uzmanın çözümlemeleri dikkate alınmış ve ortak noktalar belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından yapılan yorumlamaların altyapısının anlaşılabilirliği için örnek veriler içinden ilginç olanlar tez çalışmasına eklenmiştir.

BÖLÜM 4. BULGULAR ve YORUMLAR

4.1 ÖĞRETMEN DÜŞÜNCELERİ VE YORUMLAR

Bu bölümde, içerik analizi doğrultusunda iki adet soruyla sorgulanan temalara ilişkin veriler tablo eşliğinde ve bu verilere ilişkin örnekler sunulmaktadır.

Öğretmenlerin sınıf içerisinde sağlıklı iletişim kurmak, davranışsal ve dil ötesi unsurları nasıl kullandıklarını belirlemek için kendilerine verilen formu doldurmaları sonucunda yapılan bu çalışmada, öncelikle genel düşünceler ortaya konmuş, düşünceleri destekleyen ve ilginç olan ifadeler aynen sunulmuştur.

1. Alt Problem

Kendilerine görüşme formu verilen öğretmenlere ilk olarak “Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür konuşmalar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız” sorusu soruldu. Toplanan veriler değerlendirildi. Yapılan değerlendirme sonucunda:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %26,38’i öğrencilerin sorunlarıyla birebir görüşme yaparak, onlara sorunların çözümünde yardımcı olarak, sınıfta günlük olayları konuşarak öğrencilerle iletişim kurarken, % 25’i öğrencilere benim için değerlisiniz mesajını gönderen konuşmalar yaptığı görülmektedir. Günlük yaşamdan örnekler vererek derse başlayan katılımcı sayısı %23,61. Verilen diğer yanıtlara ilişkin ortaya çıkan sayısal sonuçlar Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo : 3.6 “Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür konuşmalar yapıyorsunuz?
Varsa örneklerle açıklayınız “ sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı.

Tema Adı. Konuşma					
K S	Önerme	Kod	K	f	%
72	Öğrencilerle ders içinde ve dışında sohbet ediyorum	5 Çayı	2,8,16,22,23,24,26,25,30,31,38,49,55,57,60,65,66,70,71	19	26,38
72	Onları önemsediyimi belirten konuşmalar yapıyorum	Hepiniz benim için değerlisiniz (HBD)	12,14,16,17,23,25,31,33,36,37,41,45,49,60,63,64,65,67	18	25
72	Günlük yaşamdan örnekler veriyorum	Haberler	15,19,20,21,23,26,27,29,30,37,40,47,50,53,55,61,70	17	23,61
72	Her öğrencime ismiyle hitap ediyorum	Hitap	3,6,13,14,26,29,32,33,40,54,58,60,65,72	14	19,44
72	Öğrencilere “canım, güzel” şeklinde seslenirim.	Güzel söz	5,8,11,14,16,25,29,40,59,60,62,64,65,67,	14	19,44
72	Ben dili kullanmaya dikkat ediyorum	Bence	3,4,7,14,28,34,40,43,51,52,59,66,67,68,	14	19,44
72	Onları sabırla dinliyorum.	3,2,1	1,8,9,20,29,32,33,43,52,56,69,	11	15,27
72	Kendimden örnekler veriyorum	Ben de sizden biriyim	1,22,30,33,39,48,54,60,65,70	10	13,88
72	Kendilerine hedef belirlemeleri için öğüt verici konuşmalar yapıyorum	Target	10,26,38,41,47,50,58,64,65,66,	10	13,88
72	Derse hikayeler anlatarak başlıyorum	Bir varmış bir yokmuş	2,25,29,34,42,50,62,68,71,	9	12,5
72	“Sen başarırısın, yapabilirsin” şeklinde konuşmalarla onu yüreklendiriyorum	Ver gazı	11,18,19,32,56,57,65,68,	8	11,11
72	Derse güler yüzle girip; selamlaşmadan başlamıyorum	Sempati/Merhaba	11,25,30,35,53,55,59,60	8	11,11
72	Esprili yaklaşıyorum	Cem Yılmaz	11,12,16,20,24,58,62	7	9,72
72	Beklediğim davranışı açık ve net söylüyorum	Direkt	3,12,14,17,19,22,	6	8,33
72	Ev ziyareti yaparak öğrencimi ve ailesini tanımaya çalışırım	Sac ayağı	9,21,23,43,44,46,	6	8,33
72	Empati kuruyorum	Üstün Dökmen	9,21,33,37,67,71,	6	8,33
72	Sınıf kurallarını öğrencinin belirlemesini istiyorum	Bende varım	4,22,69,72,	4	5,55

Öğrencileri önemsediklerini belirten konuşmalar yapma, onlara isimleriyle hitap etmenin önemli olduğunu vurgulama, ders içinde ve dışında özellikle sorunlarla ilgili sohbetler yapma, kişisel sorunlarda birebir sohbetlere yer verme, sen dilinden ziyade ben diline dikkat etme, günlük olaylardan yola çıkarak konuya başlama, öğrencilere hedef belirlemelerine yönelik konuşmalar yapma ve onları sen yapabilirsin, başarabilirsin şeklinde motive olarak algıladıkları görülmüştür. Bu cevapların yoğunluk gösterdiği kıdem aralığı 11-15 yıl arası görev yapmış kadın ve erkek katılımcılardır. Öğretmenlerin görüşlerinden örnekler aşağıdadır:

11-15 yıl arası görev yapmış, bayan ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K:47):

“Günlük hayattan örnekler veriyorum. Ben 11 yıldır her gün son saatimi öğrencilerimle karşılıklı konuşmaya ayırıyorum. Nasıl iyi bir birey olurlar, diye önce anlatıyorum. Sonra karşılıklı konuşuyoruz. Çok faydasını gördüm. Örneğin hangi mesleğe sahip olmak istediklerini sormakla konuya başlıyorum. Sonra bu mesleklere sahip olmak için özveri, azim, vb. ne kadar önemli olduğunu vurguluyorum.”

1-5 yıl arası görev yapmış, bayan ve Matematik Öğretmeni (K: 2):

“İletişimi hayatta doğru kullandıklarında her kapının açılabileceğini ve hayatta daima iletişim kurmak zorunda olduğumuzun önemini vurguluyorum. Bu konuda ders içinde ve dışında örnek olmaya çalışıyorum.”

16-20 yıl arası görev yapmış, bayan ve Türkçe Öğretmeni (K: 30):

“Derse girdiğim her sınıfta önce selamlaşıyorum. Onlara nasıl olduklarını sorarım. O gün gelmeyen, izin alan, öğrenci olup olmadığını sorar nedenini araştırırım. Bu arada öğrencilerde derse hazırlanmış olurlar. Sınıf içerisinde olumsuz olaylar olduğunda kısa süreliğine dersi bırakır öğrencilerle konuşurum. Yaşanan olumsuzlukların onlara neler kaybettirebileceğini örneklerle anlatırım. Bu örneklerin içerisine kendi yaşadıklarımın da eklemeler yaparım. Bu tür örneklemeler öğrenci üzerinde etkili olabiliyor. Çok özel durumlarda birebir görüşmeyi tercih ederim.”

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 23):

“Derse başlamadan önce günlük konularla ilgili sorular sorarım ve konuşmalarını isterim. Ders içerisinde dersin konularına göre günlük yaşamdan örnekler veririm. Öğrencilere kendi hayatlarıyla ilgili sorular sorarım. Teneffüslerde sorunu olan öğrencilerle birebir görüş yaparım. Kendilerine değer verdiğimi hissettiririm. Onlara değer verdiğimi yaptığım davranışlarda, sosyal aktivitelerde göstermeye çalışırım.

Öğrencilerle daha iyi iletişim kurmak için ev ziyaretleri yaparım. Ev ziyaretleri öğrencinin öğretmeni tarafından değer verildiğini hissettirmesi bakımından çok önemlidir.”

1-5 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 55):

“Sınıfa girdiğimde öğrencilerimle selamlaşırım. Günün kritiğini yaptıktan sonra derse geçerim. Dersimi anlatırken güncel konulara atıf yaparım ki öğrencilerin dikkatini azami oranda toplayabileyim. Günlük hayatta yaşadıklarımızdan örnekler veririm. Sohbet havasında dersi işlerim.”

1-5 yıl arası görev yapmış, kadın ve Teknoloji Tasarım Öğretmeni (K: 4):

“Öğrencilerimle iletişim kurarken ‘sen dili’ yerine ‘ben dili’ kullanıyorum. Öğrenciye ‘sınıfta koşma’ diye emir vermek ve suçlayıcı bir tavır sergilemektense ‘sınıfta koşulduğunda toz kalkar ve bu bizi hasta eder’ şeklinde o davranışın neden yapılmaması gerektiğini olumlu bir dil kullanarak açıklıyorum. Sınıf kurallarını onların belirlemesini sağlıyorum. Kendi yaşantılarından yola çıkarak belirledikleri kuralları daha çabuk içselleştirip birbirlerini kontrol ediyorlar.”

1-5 yıl arası görev yapmış, erkek ve Türkçe Öğretmeni (K: 7):

“Öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmek için ben dilini kullanmaya çalışıyorum. (Örneğin: Ödevlerimizi yapalım, sessiz olalım, derslerimize çalışalım...).”

Ben dilinin faydasına inanmayan 6-10 yıl arası görev yapmış, kadın ve Matematik Öğretmeni (K: 10) ise; “Öğrencilerde ben dili etkili olmuyor. ‘Bunu yapınca çok üzülüyorum.’ dediğinizde dalga geçiyor çocuklar. Daha çok kendi hayatlarına sahip çıkmaları için hayaller, hedefler oluşturmaya çalışıyorum. Kendilerine değer vermeleri konusunda konuşmaya çalışıyorum.” diyerek düşüncelerini dile getirmiş.

Değişen zamanla ve eğitim sistemiyle birlikte öğretmen merkezli eğitim, öğrenci merkezli eğitime yerini bırakmıştır. Öğrenci merkezli eğitim de, iletişimde sen dilini ben diline bırakmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %19,44’ ü sınıfta “sen dili” yerine “ben dili” kullanmaktadır.

6-10 yıl arası görev yapmış, kadın ve İngilizce Öğretmeni (K: 13):

“Sağlıklı bir iletişim kurabilmek için öncelikle öğrencilerimin isimlerini öğrenmeye çalışırım. İstisnasız bütün öğrencilerime isimleriyle hitap ederim. Kızdığım durumlarda soyadlarıyla hitap ederim ki kızdığımı anlayarak daha dikkatli davranırlar (Örneğin: Sayın İkinci şeklinde hitap ederek). Daha çok öğrencileri destekleyen, derse

katılmaya teşvik eden konuşmalar yapıyorum. Ancak zaman zaman tepkimi gösterme amaçlı ‘bunu sana yakıştıramadım, bunu senden beklemezdim, sen daha iyisini yapabilirsin, daha iyi olabilirdi.’ şeklinde konuşmalar da yapıyorum.”

6-10 yıl arası görev yapmış, erkek ve İngilizce Öğretmeni (K: 71):

“Öncelikle isimleriyle hitap etmeye çalışıyorum. Ayrıca yaşadıkları sorunları geçmişte bizlerinde yaşadığını göstermek ve empati kurulmasını sağlamak için anekdotlar anlatırım.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni (K: 40):

“Davranış bozukluğu olan problemlili öğrencilerle birebir görüşme yapmayı tercih ediyorum. Görüşmelerim sırasında öğrenciyi yargılamadan, yaptığı davranışın yanlış olduğunu kendisine ve çevresine nasıl zarar verdiğini örneklerle göstermeye çalışırım. Genel olarak sınıf ortamında ders konularımın dışında onları motive edici, manevi duygularını ön plana çıkartıcı konuşmalarım sık sık olur. Öğrencilere hitap ederken isimlerini kullanmayı tercih ederim. İsimlerini hatırlayamadığım durumlarda ‘canım, tatlım’ şeklinde hitap ederim. Çileden çıktığımda sesimi yükseltirim ve onları suçlamadan ya da hakaret etmeden nasihat tarzında konuşmalar yaparım.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve İngilizce Öğretmeni (K: 54):

“Öğrencilerin yaş gruplarına göre onlara hitap şeklini seçiyorum. Küçük öğrencilere ‘hanımlar, beyler’, büyük gruplara ise ‘çocuklar’ diye hitap ediyorum. Kendimi onların yerine koyarak kelimeleri seçmeyi tercih ediyorum. Özellikle ergenliğe girme aşamasındaki öğrencilere daha dikkatli davranıyorum.”

Toplumda yaş grubu ne olursa olsun hitap ve hitap şekli önemlidir. Kişinin bir birey olduğunu ispatladığı gibi toplumda kabul gördüğünü de ifade eder. Sınıfta parmak kaldıran öğrencinize “sen söyle”, “evet sen”, “ hayır arkandaki gözlüklü”, “hayır, siyah çerçeveli olan” gibi sonu olmayan cümleler kurmak dersin akışını bozduğu gibi öğrencinin öğretmeniyle iletişim kurmasını da engellemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %19,44’ü hitabın önemine inanmakta ve öğrencilerine isimleriyle hitap etmektedirler.

16-20 yıl arası görev yapmış, erkek ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 26):

“Öğrencilerin okulda olma nedenlerine dair tespitlerde ve hatırlatmalarda bulunurum. Her öğrencinin bir hedefi olması gerektiğini ve bu hedefe varmak için başarılı olmaları gerektiğini ve bu konuda onlara her türlü desteği vereceğimi söylerim.

Öğrencilere isimleriyle hitap etmeye çalışırım. Problemleri gördüğüm öğrenciyle ders dışı zamanlarda özel ilgilenirim. Öğrencilerle birebir konuşurum. Dürüst olma, ahlaklı olma, vatana ve millete faydalı olma konularında yeri geldikçe konuşmalar yaparım.”

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Teknoloji Tasarım Öğretmeni (K: 22):

“Önerdiğim bir davranışın ileriki yaşamlarında işlerine neden yarayacağını mutlaka belirtirim.

‘Üstün başın neden kirli?’ , ‘Sınıfa böyle mi gelinir?’ yerine vücut ve elbise temizliğine dikkat etmemenin sağlık ve sosyal açıdan yaratacağı olumsuzluklardan bahsederim. Koyduğum veya ortaklaşa belirlediğimiz kararların, verilen görevlerin takipçisiyimdir. Bunların dışında öğrencileri konuşturmayı severim. Dersle alakalı olmasa da esprilerini ve güzel sözlerini takdir ederim.”

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde öğrencileri okul ve ders çalışma ortamına çekmek oldukça zor. Anne babalar tarafından da her istekleri yerine getirilen öğrenciler hazırcılığa alışmakta. Hazırcılıkta beraberinde tembelliği ve hedefsizliği getirmektedir. Hedefi olmayan öğrenciler, öğretmenleri en çok zorlayan öğrenci grubudur. Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin %13,88’i sınıf içerisinde hedef belirleme üzerine konuşmakta.

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Matematik Öğretmeni (K: 21):

“Öğrencinin yaşadığı çevreyi bilerek ekonomik ve sosyolojik konumlarını göz önünde bulundurarak onları anlamaya çalışıyorum ve gözlem yapıyorum. Onlara dersi sevdirebilmenin yolunun evvela ailedeki iletişimin iyi olmasından, ailedeki farklı sıkıntıların çocuğu olumsuz etkilemesinden geçtiğini bilerek yaklaşıyorum. Onları anlamaya çalışarak işe başlıyorum. Onlara yakınlık gösterdikçe beni ve dersimi daha çok sevdiklerini fark ediyorum. Bütün bunlar öğrencilerimle güvenli bir sevgi bağı oluşturmamı sağlıyor. Empati kültürünü her anlamda yaşatabilmek için karşılıklı olarak konuşmalar yapıyoruz. Kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmanın doğru olmadığını dair yaşanmış kıssalardan örnekler veriyorum. Anlattığım hikâyelerdeki ana fikirlerden yola çıkarak öğrencilerimin çıkardığı sonuçları konuşuyoruz ve ortak bir akıl geliştiriyoruz. Sağlıklı iletişimin yolu öğrencinin sevgisini kazanmaktan geçer. Öğrenci, öğretmeni kendine yakın bulursa dersi daha çok seviyor. Bunun yanında öğrencilerle olan iletişimde sevgi saygı sınırını korumak da önemlidir. Disiplini elden bırakmayacak şekilde yumuşak bir insan olmak ve bunu öğrenciye

hissettirmek gereklidir. Ben iletişimimi bu ekseninde sağlamaya çalışıyorum ve genelde başarılı olduğumu düşünüyorum. ”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 37):

“Empati yapıyorum öncelikle. Ders dışı konular hakkında konuşuyoruz. Beraberce sorunlarına çözümler arıyoruz.”

16-20 yıl arası görev yapmış, kadın ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni (K: 33):

“Ben öğrencilerime ilk önce onlara değer verdiğimi gösteriyorum. Sınıfa girdiğimde empati yapıyorum. Kendime, ‘Ben öğrenci olsam öğretmenimin bana nasıl davranmasını isterdim?’ sorusunu soruyorum. Daha sonra onların anlayacağı dilden konuşmaya çalışıyorum. Her öğrencinin çok kıymetli olduğunu biliyorum. Onlara bunu hissettirmeye çalışıyorum. Yumuşak davranmaya çalışıyorum. Onları anladığımı hissettirmeye çalışıyorum. Öğrenciler güvenince dersime daha çok önem veriyor ve dersi zevkli işliyorlar. Konuşmalarında onların seviyesine inmeye çalışıyorum. Zaman zaman dersin işlenme şekli hakkında fikirlerini alıyorum.”

Sağlıklı iletişim kurmanın yollarından bir diğeri empati kurmaktır. Empati kuran yani duygudaş olan kişilerin karşısındakini anlaması daha kolaydır. Bu nedenle iletişimde empati kurmak önemlidir. Araştırmaya katılan katılımcıların %8,33’ü sağlıklı bir iletişimde empatinin önemine inanmakta.

Bu örnek verilerden, öğretmenlerin öğrencileriyle iletişimi beklenen düzeyde kurdukları görülmektedir. Yukarıda belirtilen başlıkların yanında araştırmanın diğer sonuçları arasında katılımcıların %23,61’i derse günlük yaşamdan örnekler vererek derse başlamayı, %19,44’ü öğrencileriyle iletişim kurarken güzel sözler (canım, güzelim, vb.) söylemeyi, %15,27’si öğrencileri konuşurken onları sabırla dinlemeye önem verdikleri de görülmektedir.

2. Alt Problem

Araştırma konusuna yardımcı olan ve anket formunda ikinci soru olarak sorulan “Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür dil ötesi (sesin şiddeti, vurgu, tonlama, beden dili vb.) davranışlar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız.” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin en çok ses

yükseltme veya alçaltma, göz teması kurma, beden dilini kullanma, vurgu ve tonlama başlıklarına dikkat ettikleri tespit edilmiştir. Bu unsurların yanında öğrencilere temas ederek (saç okşama, sırt sıvazlama, omzuna dokunma vb.) ve drama tekniğini kullanarak da iletişim kuran öğretmenler bulunmaktadır. Bu cevapların yoğunluk gösterdiği katılımcı grubu birinci soruda olduğu gibi 11-15 yıl arası görev yapmış katılımcılardır. Ancak bu soruda aynı kıdem yılına ait erkek katılımcılarda benzer yoğunluk bulunmamaktadır. Öğretmen görüşlerinin sayısal dağılımı Tablo 3.7’de sıralanmıştır.

Bu bölümde katılımcıların yarı yapılandırılmış anket formunda bulunan ikinci soruya verdikleri yazılı yanıtlar bulunmaktadır. Bu yanıtların sayısal sonuçları Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo : 3.7 “Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür Dil Ötesi (sesin şiddeti, vurgu, tonlama, beden dili vb.) davranışlar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız “ Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı.

Tema Adı: Davranışlar					
KS	Önergeler	Kodlama	K	f	%
72	Sesimi alçaltıp yükseltirim	Desibel	1,3,4,6,8,10,11,12,15,16,17,19,20,22,25,26,27,30 31,32,34,35,36,38,42,43,45,46,48,50,52,53,54,55, 56,57,58,59,60,63,67,70,71,72	44	%61,11
72	Göz teması kurarım	Bakışma	3,4,24,26,28,29,31,34,35,36,38,41,42,43,45,46,47, 48,50,51,52,55,57,59,63,64,65,66,69,71,72	31	%43,05
72	Beden dilimi kullanırım	Müziksiz dans	2,3,9,10,12,14,18,20,21,22,23,24,29,32,33,35,37,42, 44,46,51,53,54,58,60,64,66,70,72	29	%40,27
72	Vurgu ve tonlamadan yararlanırım	İstiklal Marşı	3,4,7,10,11,14,17,18,19,23,29,30,31,41,43,46,54,55, 65,66,68,70,72	23	%31,94
72	Öğrencilerime dokunurum	Temas	3,20,21,22,23,24,28,33,35,36,38,42,46,49,56,60, 63,66,	18	%25
72	Derste dramadan yararlanırım	Drama	1,9,11,35,37,39,43,51,54,62,66	11	%15,27
72	Jest ve mimiklerimi kullanırım	Pantomim	2,16,30,35,37,50,59,62,67,70	10	%13,88
72	Öğrencilerin dikkatini çekmek için ayakta ve sabırla beklerim	Sütun	3,8,10,14,43,45,59,71,72	9	%12,5
72	Sınıfta dolaşırım	Tur	6,19,37,50,52,56,	6	%8,33
72	Derslerde malzeme kullanmaya özen gösteririm	Materyal	27,66	2	%2,77
72	El Çırparım	Şakşak	1,27	2	%2,77
72	El kol hareketleriyle konuyu desteklerim	Trafik Polisi	35,59	2	%2,77

11-15 yıl arası görev yapmış, bayan ve Türkçe Öğretmeni (K: 35):

“Sağlıklı bir iletişim için mutlaka konuşurken yüzümün onlara dönük olmasına dikkat ederim. Mesela arkamı sınıfa dönüp; tahtaya yazı yazarken aynı anda çok önemli bir açıklama yapmam. Sesimin tonunu değiştirerek o an anlatılan konuya uygun biçimde iletişimi etkili kılabilirim. Beden dilini de çoğunlukla kullanıyorum. Mesela derste konuyla ilgili verilecek her örneği birebir görsünler diye el-kol hareketleriyle anlamlandırıyorum. Yüz ifadeleri de derste verilen örnekleri canlı, komik ve eğlenceli hale getirebiliyor. Tiyatro türünü anlatırken sınıfın eşyalarını tahtaya sahne ve dekor olarak göstermek, suflörü sesimi kısarak, sınıfın köşesine sinerek taklit etmek, aktör ya

da aktristin yüz ifadelerini gösterip anlatmak çok faydalı oluyor. İletişimde yine öğrenci söz almış konuşurken onu memnun bir yüz ifadesiyle dinlemeye çalışıyorum. Bazen biri söz almışken diğer öğrenci dinlemediğinde, biz o dinlemeyen öğrenciden dolayı asık suratlı olabiliyoruz. Fakat bu sefer suratımızın ifadesinden konuşan öğrenciyle iletişim bozulabiliyor. Bu yüzden, dinlediğimizi istekli gösteren bir yüz ifadesi kullanmak gerekir.”

1-5 yıl arası görev yapmış, kadın ve Rehber Öğretmen (K: 3):

“Ses tonuma, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek, beden diliyle de söylediklerimi desteklemeye çalışıyorum. Özellikle dik durmak ve göz teması kurmak bazen de öğrenciye dokunarak konuşmak çok yararlı oluyor. Özellikle ders içerisinde konuşan ve uyumsuz olan çocuğa dokunarak ve göz teması kurarak hafif yüksek ve etkili bir ses tonuyla uyarmanın çok etkili olduğunu görüyorum.”

6-10 yıl arası görev yapmış, kadın ve Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (K: 16):

“Hedef göstermeden uyarmanın öncelikli olduğunu düşündüğümünden duygularımı belli eden ses tonu ve mimikleri kullanırım. Mimiklerde öğrenci sesli bir şekilde uyarılmadan ikinci bir şansı hak ettiğini görmüş olur. Aynı zamanda öğrenciye, onun toplum içindeki imajını düşündüğümü hissettirir.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Müzik Öğretmeni (K: 43):

Belli bir süre sessiz kalarak, gözlerinin içine bakarak, sesi yükselterek, komik hareketler yaparak, şarkı söyleyerek.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Matematik Öğretmeni (K: 45):

“Ses tonumu yüksek ve gür ayarlamaya çalışırım. Genellikle ayakta durarak ve göz teması kurarak ders anlatıyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 36):

“Sesimi yükseltirim. Bakışlarımı dikerim. Sınıftaki sesin yükselmesine bağlı olarak sesimi indirip dikkat çekmeye çalıştığım da olur.”

6-10 yıl arası görev yapmış, kadın ve İngilizce Öğretmeni (K: 14):

“Sınıf ortamında yeri geldiğinde beden dilini kullanmak bazen sözlü iletişime göre daha etkili olabiliyor. Ben genellikle aralarında konuşan, başka şeylerle ilgilenen, dersi dinlemeyen öğrencileri sessizce bekleyip, onlara bakarak, uyarı gönderiyorum. Bu sessiz uyarı şeklinin kesinlikle sözlü uyarıdan daha etkili olduğunu düşünüyorum. Bununla birlikte dersin anlatımında tekdüze bir ses tonuyla değil, vurgulu ve tonlamalı

bir anlatımı tercih ediyorum. Aksi takdirde ders öğrenciler için son derece sıkıcı geçiyor ve bunu esnemelerinden rahatlıkla anlayabiliyoruz.”

6-10 yıl arası görev yapmış, kadın ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni (K: 59):

“Güler yüzlü olmaya çalışırım. Ders içerisinde konuya dikkat çekmek için sesimi yükseltir ya da alçaltırım. Öğrencilerimle göz teması kurarım. Jest ve mimiklerimle anlattıklarımı desteklerim. Öğrencilerimi sonuna kadar dinlerim. Bazen dikkat çekmek için tamamen susarım ve onların dinlemesini sağlarım. Öğrencilerimin konuşmaları sırasında onları dinlediğime ya da onları doğruladığıma dair işaretler yaparım.”

16-20 yıl arası görev yapmış, kadın ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 52):

“Öncelikle öğrencilerimin gözlerinin içine bakarak konuşuyorum. Zaman zaman konu anlatımında sesimi yükselterek dikkatlerini ayakta tutmaya çalışıyorum. Genellikle sınıfın içinde geziyorum. Çok konuşuyorlarsa ben susup onların da susmasını bekliyorum ya da sesimi alçaltıyorum. İki kişi kendi aralarında konuşuyorlarsa onlarla göz teması kurmaya çalışıyorum. Sözlü uyarmadan önce gözle uyarmaya çalışıyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Görsel Sanatlar Öğretmeni (K: 57):

“Sınıfı gözlerimle kontrol etmeyi tercih ediyorum. Çocuk anlıyor ve yanlış hareketinden vazgeçiyor. Hafif sesle bir konuyu anlatınca, çocuklarda anlamak için susmayı ve dinlemeyi tercih ediyorlar. Tek tek yaptıkları çalışmalarla ilgilenip daha iyi nasıl yapabilir diye yönlendiriyorum. İlgilendiğim öğrencilerin daha iyi çalışmalar yapabildiğini görüyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 47):

“Beni dinlemediklerini fark ettiğimde konu anlatmayı bırakıp bekliyorum. Hepsinin tek tek gözlerinin içine bakıyorum, anlıyorlar ve susuyorlar.”

6-10 yıl arası görev yapmış, erkek ve Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni (K: 19):

“İşitilebilir, vurgulu, dikkat çekici ses tonu kullanıyorum. Sınıf içerisinde hareket halindeyimdir.”

16-20 yıl arası görev yapmış, kadın ve Müzik Öğretmeni (K: 72):

“Sınıf içi iletişimin devamlılığı esastır. Bu yüzden tutarlılık öğretmenlikte esastır. Aynı tip olaylara farklı tepkiler otorite boşluğu yapar. Bu nedenle ses, beden dili, vurgu vb. önemlidir. Bazen susmak sorunu kendiliğinden çözer. Sınıfa girerken, öğrenciler sürekli konuşuyor ve oturmuyorsa kapıda sessizce beklerim. Sınıf

oturduğunda derse başlarım. Bu arada konuşmam ve uyardım. Bakışlarım kararlı ve keskindir. Ders defterini imzalar ve söze başlarım. ‘Dersimden 7 dk aldınız. Ben 40 dk ders yaparım. Teneffüsten 7 dk borçlandınız.’ Bu sözleri boşa söylemek yerine sınıfı teneffüye çıkarmam. Öğrenciler sizin bu yönünüze alışınca derse hazır beklerler.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve İngilizce Öğretmeni (K: 54):

“Beden dilini yoğun bir biçimde kullanıyorum. Branşım gereği kelime anlamlarını verirken (örneğin run fiili ise koşarak, smile fiili ise gülümseyerek) tahmin etmelerini sağlıyorum ki bu öğrencilerin beden dili ile öğrendikleri kelimeleri bir daha unutmamalarını sağlıyor. Vurgu İngilizce kelimelerde farklı olduğundan kelimeleri benden sonra tekrar ettirerek vurgu çalışması yapıyorum. Kimi zaman çok sessiz konuşarak dikkatlerini bana verip dinlemelerini sağladığımda oluyor. Bu teknik, sesin şiddetini arttırarak kullanmaktan çok daha faydalı bence. Hatta kimi zaman bir öğrenci seçip benim ağız hareketlerimi sesli biçimde söylemesini istiyorum ki bu oyun şeklinde öğrenmelerini sağlıyorum.”

16-20 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 31):

“Öncelikle öğrencilerimi dikkatle dinliyorum, onları önemseydiğimi hissettiriyorum. Konuşurken sözünü kesmiyorum. Kendisini ifade etmesine fırsat veriyorum. Sınıfta sürekli dolaşarak ön sıra ile arka sıra arasındaki mesafe farkını ortadan kaldırıyorum. Öğrencilerimin her biriyle göz teması kuruyorum. Azarlamıyorum, bağırıyorum. Tek düze bir sesle konuşmuyorum, dikkatlerini yoğunlaştırmak için vurgu ve tonlamaya dikkat ediyorum. Kollarımı göğsümde kavuşturarak konuşmuyorum. Sınıfta güler yüzlü ve esprili olmaya özen gösteriyorum. Sabırlı davranmaya özen gösteriyorum, hatalarını ulu orta dile getirerek rencide etmemeye çalışıyorum. Sınıf dışında özel görüşüyorum. Sınıf içinde etkinliklere katılımda herkese eşit ve adil davranıyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 37):

“Jest ve mimiklerimi kullanıyorum. Kızınca ve dikkat çekmek için kaşımı kaldırıyorum. Sınıfta sıralar arasında sıkça yürüyorum, fazla oturmuyorum. Daha çok öğrenci merkezli ders anlatımına özen göstermeye çalışıyorum. Türkçe dersi öğretmeni olduğum için dramatizasyon yöntemini sıkça kullanıyorum. Bu yöntemle beden dili daha etkin kullanılıyor. Öğrenme ve kendimi ifade etme daha kalıcı oluyor düşüncesindeyim.”

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni (K: 20):

“Ben, beden dilini aktif olarak kullanmaya özen gösteririm. Çocukları etkilemek için kuru sözlerin ötesinde beden dilinin de çok lüzumlu olduğuna kaniyim. Zaman zaman ders esnasında sesimin seviyesini yükseltir ve dikkatlerini toplamaya çalışırım. Nadir de olsa çok önemli bir dersi işlerken öğrencilerimin dikkatini toplamak üzere öğretmen masasına çıkıp ders anlattığım olur. Sonuçta önemli olan öğrenciyi şaşırtabilmek ve ilgisini çekmektir.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 62):

“Yaptığım esprilere jest ve mimiklerimi dâhil ederek, bazen küçük şive taklitleriyle katılımı sağlamaya çalışıyorum. Bazen bir dilbilgisi konusunu öğrencilere canlandırma yaptırarak anlatıyorum. Örneğin yapım eki çekim eki ya da uyak redif farkını anlatırken küçük canlandırmalar yapıyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 63):

“Konunun önemli kısımlarında sesimin şiddetini arttırmaya özen gösteririm. Dikkat dağıtıcı hareketlerde bulunan öğrencileri bazen bakışlarımla bazen yanlarına gidip dokunarak uyarmaya çalışırım.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Türkçe Öğretmeni (K: 51):

“Türkçe dersinde metinleri okurken drama yöntemini kullanırım. Derslerimde beden dilini kullanır ve çocuklar üzerinde etkili olduğunu bilirim. Öğrenciler dersi daha dikkatli dinliyor. Dersler daha aktif ve zevkli işleniyor.”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Fen Bilimleri Öğretmeni (K: 48):

“Ders anlatırken dikkat çekmek istediğim noktada sesimi yükseltiyorum. Doğru davranışta gözlerimi kapatıp gülümsüyorum. Yanlış davranışta kaşlarımı kaldırıyorum.”

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretmeni (K: 50):

“Önemli noktalarda sesimin şiddetini arttırarak o hususun önemini belirtiyorum. Göz teması sağlayarak iletişim sağlıyorum. Sınıf içinde rahatsızlık çıkarmaya kalkan öğrenciyle göz teması kurarak frenliyorum ya da bir şey söylemek isteyip çekingen öğrencileri göz teması ile rahatlatıp konuşmaya teşvik ediyorum. El kol hareketleri ile yönlendiriyorum. Rahatsız olduğumu veya memnuniyetimi belli ediyorum. Sınıf içerisinde sıralar arasında dolanıyorum. Sadece tahta önünde veya masada beklemiyorum. Genel olarak ayakta duruyor ve muhattap olduğum öğrenciye doğru

dönerek onunla göz teması kurarak konuşmaya ve düşüncelerini söylemeye teşvik ediyor ve önemli olduğunu hissettiriyorum. Duygu içerikli konuşmalarda ses tonumu daha masumane kullanıyorum. Kızdığımda ses tonumu sertleştiriyorum.”

16-20 yıl arası görev yapmış, erkek ve Beden Eğitimi Öğretmeni (K: 27):

“Sınıf ortamında seviyeye göre ses tonumu yükseltir veya indiririm. Yüksek sesle komut veririm (günaydın, iyi dersler, rahat, hazır ol vb.). Gerektiğinde düdük kullanırım. Ellerimi birbirine vurduğumda ileriye doğru hareket ederler, yukarı kaldırdığımda dururlar, aşağıdaysa koşarlar. Şımaran biri olursa ses tonumu yükseltirim. Dikkatlerini çekmek için konu hakkında bir soru sorar konuyu değiştiririm. Derste başarılı olanı alkışlatır onore ederim. Dersin akışını bozanı cezalandırırım (sıçrama, komando dansı sınav çekme vb.).”

11-15 yıl arası görev yapmış, kadın ve Görsel Sanatlar Öğretmeni (K: 42):

“Beden dilini kullanıyorum. Sesin şiddetini yerine göre kullanıyorum. Bazen öğrencilerimin saçlarını okşamak, bir öpücük kondurmak, sıralarında yanlarına giderek oturmak onlarla iletişim sağlamada etkili oluyor.”

11-15 yıl arası görev yapmış, erkek ve Teknoloji Tasarım Öğretmeni (K: 22):

“Sesimin şiddeti yüksektir diyebilirim. Beden dilinin kullanımı kapsamında değerlendirebileceğim noktalara örnek olarak, ani hareketlerle onları irkiltmek, yanaklarını, başlarını sık sık okşamak, arada sırada havaya kaldırmak gibi davranışlarımı sayabilirim.”

Bu örnek verilerden, öğretmenlerin öğrencileriyle dil ötesi iletişimi yine beklenen düzeyde kurdukları görülmektedir. Öğretmenler bazen sözün yetmediğine, bu gibi durumlarda söz ötesi ögelere başvurdıklarını ve daha etkili olduğuna inanmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %61,11’ i sınıf içerisinde iletişim kurabilmek için ses şiddetini kullandıklarını ifade ettiler. Özellikle sınıfta ders dinlemeyen veya dikkati dağınık öğrencileri tespit ettiklerinde yüksek sesle konuşuyorlarsa seslerini alçaltarak, düşük sesle konuşuyorlarsa yükselterek iletişimi sağladıkları görülmekte. Öğretmenlerin %12,5’i ise böyle bir durumla karşılaştıklarında tamamen susarak ve öğrencilerin durumu fark etmelerini bekleyerek iletişim kurdukları tespit edilmiştir.

Yine araştırmaya katılan öğretmenlerin %43,05’ i iletişimde göz temasına önem verdiklerini belirtmişlerdir. Sınıf içerisinde olumsuz davranışı olan öğrencilere gözleriyle mesaj gönderen öğretmenler, öğrenciyi rencide etmediği için bu iletişim

tarzının faydalı olduğuna inanmaktadır. Göz teması kullanan öğretmenlerin sadece olumsuz davranışlarda değıl, aynı zamanda olumlu hareket ve ifadelerde de gözleriyle öğrencilere ileti gönderdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin ses şiddeti ve göz temasından sonra kullandıkları dil ötesi unsur ise beden dili hareketleridir. Öğretmenlerin %40,27'si beden dilini kullandıklarını ve faydasına inandıklarını örneklerle açıklamışlardır. Bunların dışında %31,94'  vurgu ve tonlama yaparak konuşmanın, etkili bir iletişim tekniğı olduğunu ifade etmiştir. %25' i ise öğrencilerin saçlarını okşamanın, sırtını sıvazlamanın, zaman zaman sarılmanın ğrenci üzerinde olumlu etki yaptığına inanmaktadır.

Bu sonuçlarla beraber katılımcıların %13,88'i, iletişimde jest ve mimikleri ön plana çıkarmayı, %15,27'si içerisinde hem dil ötesi unsurların çokça olmasından hem de öğrenmenin daha kalıcı olmasına fayda sağıladığından dramayı derslerinde kullandığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM 5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın amacına ilişkin bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar üzerinde durulmuştur.

İletişim, iyi bir eğitimcinin ayrılmaz parçasıdır. Bu çalışma iletişimin öğretmenler arasındaki kullanım biçimini ve bu konudaki görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmadan çıkan sonuçlar ve sonuçlara dair verilebilecek öneriler şöyle sıralanabilir:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı iletişimin önemini bilmekte ve sağlıklı iletişim kurmak adına çeşitli yöntem ve teknikler uygulamaktadır. Literatürde olumlu olarak kabul gören davranış ve konuşmaları olumlu, olumsuz olarak kabul edilen davranış ve konuşmaları da olumsuz olarak kabul etmektedirler.

Günümüz eğitim anlayışının öğrenci merkezli olması ve eğitim sisteminin sıkça değişmesi iletişim tekniklerini uygulamak adına öğretmenleri zaman zaman zorlamaktadır. Yeni mezun olmuş öğretmenlerin değişimlerden daha çabuk haberdar olduğu ve bu değişimlere daha çabuk adapte olduğu görülmektedir. 16-20 yıl ve sonrasında görev yapan öğretmenler ise daha klasik ve yılların tecrübesiyle elde ettikleri bilgi birikiminden yola çıkarak öğrencileriyle iletişim kurmaktadır. Bu durum öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim engeli olarak görülmektedir.

Drama, başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere birçok öğretmen tarafından uygulanmaktadır. Dramanın içerisinde sözlü iletişim olduğu gibi tüm dil ötesi unsurlar da kullanılmaktadır. Öğrencinin aktif olduğu ve öğrenmeyi kolaylaştıran bu tekniği tüm branş öğretmenleri derslerinde kullanabilmelidir. Yapılan araştırmada drama tekniğini kullanan öğretmenlerin, derslerinde başarısının arttığı, öğrencinin de derse katılmaktan zevk aldığı görülmektedir.

Öğretmenin sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için iletişim kanallarının açık olması gerekmektedir. Sözlü olduğu kadar jest ve mimikleri, bakışları, sesinin tonu, giyimi, mekâna hâkimiyetiyle öğrenciye kendisini hissettirmelidir.

Öğretmen, öğrenciye hitabı -özellikle isimle hitap-, güler yüzü, sabrı, sevecenliği, sempatisi ve empati kurmasıyla öğrenci karşında puan toplamaktadır. Sağlıklı iletişim kurmak isteyen öğretmen bu noktalara dikkat etmelidir.

Öğretmen, hangi branşta olursa olsun sınıfa girdiğinde etrafa pozitif bir hava vermelidir. Tüm öğrencilerle göz teması kurmaya özen göstermeli, selamlaşmadan derse başlamamalıdır. Derse başlamadan önce gerek günlük hayattan, gerek dersle ilgili kısa hikâye, fıkra vb. anlatarak derse başlamalıdır. Bu şekilde öğrenciyi derse hazırlamış olur. Aynı zamanda öğrencinin motive olmasını da sağlar. Enerjik, hareketli, özel sorunlarını sınıfa yansıtmayan bir yapıda olmalıdır. Öğrencilere zaman zaman temas etmeli sevgisini onlara hissettirmelidir. Yapılan araştırmalar, bu unsurların eğitimdeki olumlu yanını ortaya koymaktadır. Altıntaş ve Çamur'a (2001) göre beden dili iletişimde %60'lık bir yere sahiptir. Hayattan bezmiş, derse girmekten hoşlanmayan, sınıfın belli bir yerini kullanan, sürekli saatine bakarak zili öğrenciden daha hevesle bekleyen ve bakımsız öğretmenler öğrenci üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır.

Öğretmen, öğrencisinin başarısı için aileyle iletişim kurmalıdır. Sadece 1-4. sınıf öğretmenlerinin göreviymiş gibi düşünülen aile ziyaretleri, ortaokul öğrencileri içinde uygulanmalıdır. Eğitimin ailede başladığı ve aile içindeki sorunların öğrencileri birinci derecede etkilediği unutulmamalıdır. Araştırma sonunda “ev ziyareti yaparak öğrencimi ve ailesini tanımaya çalışırım.” diyen öğretmen oranı %8,33'tür. Bu oranın tamamını alan değiştirerek branş öğretmeni olmuş öğretmenler oluşturmaktadır.

Öğretmenler sınıfa hâkim bir yapıda olmalıdırlar. Sürekli aynı yerde ders anlatmak, sınıf içerisinde dolaşmamak, en önde oturan öğrenciyle en arkada oturan arasındaki mesafeye dikkat etmemek öğretmenin sağlıklı iletişim kurmasını engeller. Öğrenci gözünde sınıfa sadece vakit doldurmak için geldiği imajını ortaya çıkarır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %8,33'ünün sınıf içerisinde dolaşarak ders anlattığı, her öğrenciye beden ve ses olarak ulaşmaya çalıştığı tespit edilmiştir.

Yaşı ne olursa olsun insanlar kendilerine değer verilmesini ister. Giyiminden konuşmasına, tavırlarından ses tonuna kadar öğretmen öğrenciye değer verdiği mesajını göndermelidir. Öğrenci bunu hissettiği zaman hem öğretmeniyle olan iletişimi istenilen düzeyde olacak hem de derse karşı ilgisi artarak başarılı olacaktır.

5.1.YAPILMIŞ TEZ ÇALIŞMALARI İLE KARŞILAŞTIRMA

Araştırmacının yaptığı çalışma ile incelenen yüksek lisans ve doktora tezleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar bu başlık altında sunulmuştur.

Gözütok'un 1992 yılında, Ankara ili ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin sınıf içi disiplini sağlama davranışlarını belirlemeye yönelik yaptığı araştırmada öğretmenlerin %10'unun zaman zaman espriler yaparak, öğrenciler arasında dolaşarak ve öğrencilere sevgisini belli ederek disiplin sağladıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmacının yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin %9,72'sinin espi yaparak derse başladığı veya ders anlatırken esprilere yer verdiği görülmektedir. Araştırmacının elde ettiği bulgularda öğretmenlerin espi yaptıklarında öğrencilerin dersi ve öğretmeni daha çok sevmesine, başarının artmasına sebep olduğu belirlenmiştir. Yapılan iki çalışmanın da sonuçları birbirine paralellik göstermektedir.

Ergün ve Duman'ın (2000), "Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları" üzerine yaptıkları araştırmada elde ettiği sonuçlar:

"Öğretmen sınıfa girdiğinde öğrenciler yerlerine oturmamış, ayakta ve gürültü yapıyor ise, öğretmen nasıl davranmalıdır?" sorusuna verilen yanıt ile araştırmacının sorduğu "Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür dil ötesi (sesin şiddeti, vurgu- tonlama, beden dili vb.) davranışlar yapıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldı. Buna göre öğrencilerin %53,9'u öğretmenlerin bakışlarıyla iletişim kurmasını istemiş. Araştırmacının yaptığı çalışma sonucunda ise katılımcıların %43,05'inin göz teması kurarak öğrencileriyle iletişim kurdukları tespit edilmiştir. Öğretmen ile öğrencinin birbirinden beklentilerinin %10,85'lik bir sapmayla paralellik gösterdiği düşünülebilir. Öğrencinin öğretmenin bu durumda aktif müdahalesini istemediği, öğretmeninde aktif müdahaleye yer vermediği görülmüştür.

Çalışkan (2003), "Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi" konulu doktora tezinde, veri toplama aracı olarak 34 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin dikkati tam olarak sağlayamadıkları, mimik ve jestleri yeterince kullanmadıkları, fiziki görünümlerine dikkat ettikleri, öğrencilerle konuşurken onlarla yakın iletişime geçmedikleri, isteklendirmeyi artırıcı uyarıcı kullanmadıkları, kısmen de olsa fiziki ceza uyguladıkları tespit edilirken; araştırmacının yaptığı çalışma sonucunda;

İyi bir iletişim kurabilmek adına jest ve mimiklere yer veren öğretmenlerin %13,88, öğrencilerle konuşurken temas eden öğretmenlerin %25, isteklendirmeyi artırıcı uyarıcı kullanan öğretmenlerin %11,11, zaman zaman fiziki olmamakla beraber ceza uygulayan öğretmenlerin %5,55 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre iki çalışma arasında öğretmenlerin fiziki görünümüne dikkat etme dışında herhangi bir paralellik görülmemektedir. Çünkü araştırmacının yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlerin iletişimde dil ötesi unsurlara önem verdikleri ve bu unsurların çoğu zaman sözlü iletişimden daha faydalı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir.

Bangir (1997) tarafından yapılan “Sınıf İçi İletişime İlişkin Öğretmen-Öğrenci Davranışları, Görüşleri ve Önerileri” adlı çalışmada veriler gözlem ve anket yolu ile toplanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarından bazıları şunlardır:

Etkili konuşma, derse girişte sınıfı selamlama, öğrencilerin özel sorunlarıyla ilgilenme, anlayışlı ve hoş görülü davranmanın sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözlü öğretmen davranışlarından en sık gösterilenler olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmacının yaptığı çalışma sonuçları da bu çalışmayla paralellik göstermektedir. Kendilerine hedef belirlemeleri için öğüt verici konuşmalar yapma (%13,88), onlara isimleriyle hitap etme (%19,44), sınıfı selamlama (%11,11), öğrencilere karşı sabırlı davranma (%15,27), onlara güzel sözlerle hitap etme (% 19,44), araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulardır.

Bangir’ in yaptığı araştırmanın bir diğer sonucu ise öğrencileri övücü ifadeler kullanma, derste güncel konulara yer verme, gerçek yaşamdan yerinde uygun örnekler vermenin, sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözlü öğretmen davranışlarından en az gösterilenler olduğu belirtilmiştir.

Araştırmacının yaptığı çalışma sonucu bu bölümle sadece övücü ifadeler kullanma, başarabileceklerine inandırma (%11,11), başlığında paralellik göstermekle

beraber; derste güncel konulara yer verme (%23,61), gerçek yaşamdan, yerinde, uygun örnekler verme (%12,50) başlıklarında paralellik göstermemektedir.

Bangir' in araştırmasında öğretmenlerin sözlü davranışlarda araç ve yöntemleri kullanmada etkili olmadıkları görülürken; araştırmacının yaptığı araştırmada materyal kullanımı %4,16 (Beden Eğitimi Öğretmenlerinin düdükle iletişim kurması) olarak tespit edilmiştir. Bu rakamın dışında derslerin özelliğine göre öğrencileri tanımak ve özelliklerine göre iletişim kurmak amaçlı otobiyografi yazdırma, onları konuşturma, yöntemlerini kullanan öğretmenler tespit edilmiştir. Bu sonuçla her iki çalışmanın paralellik göstermediği görülmektedir.

Güler yüzle selamlama ve gülümseme, göz iletişimi, baş sallama gibi onaylayıcı jest ve mimikler, sıraların arasında dolaşma, sırtını sıvazlama ve baş okşama, temiz ve düzenli bir giyim sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözsüz öğretmen davranışlarından en sık gösterilenler olarak Bangir'in araştırmasında tespit edilmiştir. Araştırmacının çalışmasıyla bu bölüm de paralellik göstermektedir. Ancak;

Kıdeme göre bakıldığında 6-10 yıllık öğretmenlerin diğerlerine göre iletişimi kolaylaştırıcı davranışları daha sık gösterdikleri belirlenmiştir. Ancak bu kıdemdeki öğretmenlerin ise öğretmenlik bilgisi ve deneyimi gerektiren davranışlarda daha az başarılı oldukları gözlenmiştir. Araştırmacının çalışmasında ise 11-15 yıllık kadın ve erkek öğretmenlerin diğerlerine göre iletişimi kolaylaştırıcı davranışları daha sık gösterdikleri belirlenmiştir. 1-5 yıllık öğretmenlerin, öğretmenlik bilgisi ve deneyimi gerektiren davranışlarda daha az başarılı oldukları gözlenmiştir.

Aksu'nun (1999), Trabzon ili ve ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarının 4 ve 5. sınıflarında görev yapan toplam 305 öğretmene uyguladığı "Sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı en sık kullandıkları yöntemler", konulu araştırmasında ortaya çıkan sonuçlar;

Göz teması kurma, görüşmeye çağırma, dokunma (aktif olumlu), sesle uyarma, soru sorma, sessizce uyarma (aktif olumsuz) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlarla araştırmacının yaptığı çalışma paralellik göstermektedir. Ceza unsuru içeren azarlama, dayak atma, sınıftan dışarı atma, tahtada ayakta bekletme gibi yöntemleri ise "çok az" kullanılan yöntemler olarak belirtilirken; araştırmacının çalışmasında azarlama, yüksek sesle uyarma, sevdiği bir çalışmadan mahrum bırakma şeklinde verilen yanıtlar %4,16 ile tespit edilmiştir.

Sonuç olarak zaman değıştikçe öğretmenlerin sınıf içerisinde kullandıkları iletişim teknikleri de değışmektedir. Yapılan araştırma öğretmen ve öğrenci arasında gizli bir haberleşme aracı olduğunu, öğretmenlerin sınıfta bir bakışla, duruşla, sınıf içerisinde bulunduğu yerle, öğrenciye hitabıyla da iletişim kurduğunu göstermektedir. Bu durum aynı zamanda öğrencinin sözle uyarılarak rencide olmasının da önüne geçmektedir.

Yapılan araştırmanın sonucu konuşma açısından değerlendirildiğinde; öğretmenlerin öğrencileriyle ders içinde ve dışında sohbet havasında paylaşımlarda bulundukları; davranış açısından değerlendirildiğinde sözsüz iletilerin çoğu zaman sözlü iletilerden daha etkili olduğu, öğretmenler tarafından daha çok dikkate alındığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dilsel ve Dil Dışı Ögelere İlişkin Görüşleri araştırmasından ve yapılan diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre izlenebilecek yol ve getirilebilecek öneriler şunlar olabilir:

1. Öğretmenlerin değışen teknikleri zamanında takip edebilmeleri için okullarda iletişim ve çeşitleriyle ilgili periyodik olarak seminer, panel, konferans vb. düzenlenmeli.
2. Öğretmen adayları atanmadan önce yazılı sınavdan sonra sözlü sınava da girmeli. Böylece kendisini ifade eden ve iletişim kurabilen eğitimciler görev başına getirilmeli.
3. Yıl içerisinde öğretmenler için düzenlenen hizmet içi seminerlerde, dil ötesi unsurların kullanımına yönelik çalışmalara katılımın zorunlu kılınmalı.
4. İletişimin temellerinden olan konuşma üzerine öğretmenlere hitabet ve diksiyon üzerine seminerler, paneller verilmeli. Bu konuda yapılacak hizmetiçi eğitim seminerlerine katılım zorunlu kılınmalı.
5. Öğretmenler öğrencinin sınıf içi ve dışı sorunlarını sadece onunla konuşarak halletmemelidir. Aileyle de iletişime girerek sorunun temeline inmelidir. Okuldan arta kalan zamanlarında veli ziyaretleri yaparak öğrencinin yaşadığı koşulları görmeli, ailesi hakkında fikir sahibi olmalıdır.

6. Mekân kullanımı birçok kişi tarafından bilinmeyen bir iletişim çeşidir. Öğretmenler mekân kullanımı konusunda yetiştirilmeli, kendilerine bu konuda uzman kişilerce seminerler verilmelidir.
7. Derse aktif ve dinamik girmek öğretmenin maddi sorunlarının olmamasıyla paraleldir. Kılık kıyafete dikkat etmek para ve zaman gerektirir. Bu nedenle öğretmenlerin hayat standartlarını artırıcı önlemler devletçe alınmalıdır.

KAYNAKLAR

Kitaplar :

- [1] Açıl, M, (2005), “*Öğretmenin Beden Dili*” Armoni Yayıncılık, İstanbul, Türkiye, 29, 101, 107.
- [2] Akbaşlı, S, (2010), “*Sınıf İçi İletişim ve Etkileşim*”, İhtiyaç Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 118-146.
- [3] Altıntaş, E, Çamur, D, (2001), “*Sözsüz İletişim Ve Beden Dili*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Türkiye, 15.
- [4] Baltaş, A, Baltaş, Z, (2007), “*Bedenin Dili*”, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye, 45-47, 157-158.
- [5] Başar, H, (1997), “*Sınıf Yönetimi*”, Pegem Yayınları, Ankara, Türkiye, 68.
- [6] Burdurlu, İ, Z, Kantarcı, İ, (1971), “*Ortaöğretimde Türkçe Öğretimi*”, Türkiye, İzmir, 102.
- [7] Celep, C, (2002), “*Sınıf Yönetimi ve Disiplini*”, 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, Türkiye 161.
- [8] Chaffee, S, H, ve Bergen, C, R, (1987), “*What Communication Scientist Do*”, C, R Bergen ve S, H, Chaffee (Eds) Handbook of Communication Science ca:sage
- [9] Cox, G, Dainow, S, (1997), “*Kendi Gücünüzü Keşfedin*”, 2. Baskı, Rota Yayınları, İstanbul, Türkiye 178.
- [10] Cüceloğlu, D, (1987), “*İnsan İnsana*”, As Matbaacılık, İstanbul, Türkiye, 147, 162.
- [11] Cüceloğlu, D, (1991), “*Yeniden İnsan İnsana*”, 17. Baskı Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye 33-36, 44-49.
- [12] Cüceloğlu, D, (1997), “*Yetişkin Çocuklar*”, 10. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, Türkiye 250.
- [13] Cüceloğlu, D, (2002), “*İletişim Donanımları*”, 10. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye 54.
- [14] Cüceloğlu, D, (2002), “*Yeniden İnsan İnsana*”, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye 12.
- [15] Çamur, D, Altıntaş, E, (2001), “*Sözsüz İletişim ve Beden Dili*”, Nobel Yayınları, Ankara, Türkiye.
- [16] Demirel, Ö, (1999), “*İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İstanbul, Türkiye 9.
- [17] Dökmen, Ü, (1994), “*İletişim Çatışmaları ve Empati*”, Sistem Yayıncılık, İstanbul, Türkiye, 23-29.
- [18] Dökmen, Ü, (2013), “*Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*”, 50. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye 15-53.
- [19] Ergin, A, (1995), “*Öğretim Teknolojisi: İletişim*”, Pegem Yayınları, Ankara, Türkiye, 171.

- [20] Eroğlu, F, (1996), "*Davranış Bilimleri*", Beta Basım, İstanbul, Türkiye, 209.
- [21] Ertuğrul, H, (2002), "*Öğretmenlikte Yeni Teknikler*", Timaş Yayınları, İstanbul, Türkiye, 63.
- [22] Gürsel, M, ve diğerleri, (2004), "*Sınıf Yönetimi*", Eğitim Kitabevi, Konya, Türkiye, 90.
- [23] Harrison, R, P, (1973), "*Nonverbal Communication*", I, De S, Pool, W, Schramm, N, Maccoby and E, B, Parlo (Eds.) *Handbook of Communication*, Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 93-115.
- [24] Hellriegel, J, ve diğerleri, (1989), "*Organizational Behavior*", Fifth Edition: West Publishing Company, 192.
- [25] İzgören, A, Ş, (1999), "*Dikkat Vücudumuz Konuşuyor*", Academy International Yayınları Ankara, Türkiye, 6.
- [26] İzgören, A, Ş, (2000), "*Dikkat Vücudumuz Konuşuyor*", Academyplus Yayınevi Ankara, Türkiye,
- [27] Karabıyık, F, (2010), "*İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 6*", Evren Yayınları, Ankara, Türkiye, 11-14.
- [28] Kavcar, C, Oğuzkan, F, Sever, S, (2004), "*Türkçe Öğretimi, Türkçe Öğretmenleri İçin*", Engin Yayınevi, Ankara, Türkiye.
- [29] Koçel, T, (2011), "*İşletme Yöneticiliği*", Beta Basım A.Ş., İstanbul, Türkiye, 521.
- [30] Köknel, Ö, (1997), "*İnsanlararası İlişkiler*", Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, Türkiye, 31, 51-55.
- [31] Öz, F, (2001), "*Uygulamalı Türkçe Öğretimi*", Anı Yayıncılık, İstanbul, Türkiye, 251-254.
- [32] Özen, K, (2000), "*İletişimsizlik Becerisi*", Sistem Yayınları, Ankara, Türkiye, 158.
- [33] Selçuk, Z, (2000), "*Okul Deneyimi ve Uygulama*", Nobel Yayın ve Dağıtım, Ankara, Türkiye, 129-168.
- [34] Senemoğlu, N, (2005), "*Gelişim Öğrenme ve Öğretim*", Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye, 233.
- [35] Şişman, M, (2002), "*Eğitimde Mükemmellik Arayışı*", Pegem Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- [36] Toprakçı, E, (2008), "*Sınıfa Dayalı Yönetim*", Pegem Akademi, Ankara, Türkiye, 318, 319, 398.
- [37] Tutar, H ve Yılmaz, M, (2002), "*Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*", Nobel Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 70.
- [38] TDK, (1988), "*Türkçe Sözlük*", Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, Türkiye, 696, 896, 1537.
- [39] Usluata, A, (1991), "*İletişim*", İletişim Yayınları, İstanbul, Türkiye, 54.
- [40] Üre, Ö, (2003), "*Sınıf Yönetimi*", Mikro Yayınları, Ankara, Türkiye, 143.
- [41] Yüksel, H, (2005), "*Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler*", Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye. 1-5.
- [42] Yıldırım, A, ve Şimşek H, (2011), "*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*", 8. Basım Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 227-252.

Çeviri Kitaplar :

- [1] Cooper, K, (1987), “*Sözsüz İletişim*”, (Çeviren: T. Yalkı), İlgi Yayıncılık, İstanbul, Türkiye.
- [2] Molcho, S, (2000), “*Beden Dili*”, (Çeviren: E. Tülin Batır), Gün Yayıncılık, İstanbul, Türkiye.
- [3] Pease, A, (1997), “*Beden Dili. Karşınızdakinin Davranışlarından Anlamanın Yolu*”, (Çeviren: Yeşim Özben), Rota Yayınları, İstanbul, Türkiye, 10.
- [4] Schober, O, (1999), “*Beden Dili*”, (Çeviren: Süeda Özbent), Arion Yayınevi, İstanbul, Türkiye.

Makaleler :

- [1] Akpınar, B, R, (2004), “Duygusal Yüz İfadelerini Anlama Becerisini Geliştirmeye Yönelik Örnek Bir Öğretim Programı”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara Üniversitesi Erzurum Sağlık Yüksek Okulu, 1303-5134.
- [2] Arslan, S, Özpınar, İ, (2008), “*Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları*”, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), 1-63.
- [3] Çalışkan, N, Karadağ, E, (2006), “*Öğrenme ve Öğretme Sürecinde İletişim, Çeldirici, Uyarıcılar ve Dikkat*”, Çağdaş Eğitim Dergisi.
- [4] Çalışkan, N, Yeşil, R, (2005), “*Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili*”, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı: 1.
- [5] Engin, O, Aydın, S, (2007), “*Sınıf İçi İletişimde Öğretmenin Rolü*”, Kafkas Üniversitesi, Sayı 16, 1-14.
- [6] Ergün M, ve Duman T, (2000), “*Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları*”, Milli Eğitim Dergisi, 137,40-58.
- [7] Erişkon, C, B, (2004), “*Beden Dili ve Kültürlerarası İletişim*”, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, c:2, 69-78.
- [8] Gözütok, D, (1992), “*Öğretmen ve Öğrencilerin Algılarına Göre Mesleki Davranışlarının Değerlendirilmesi*”, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 24, 406-409.
- [9] İpşir, D, (2002), “*Sınıf Yönetiminde Öğrencilerle Sağlıklı İletişim Kurabilmenin ve Olumlu Sınıf Ortamı Yaratmanın Rollerini*”, Milli Eğitim Dergisi, 153-154.
- [10] Kocasavaş, Y, (2007), “*Etkili İletişimin Sözsüz Adımı Olan Beden Dili ve Türkçe Eğitimindeki Rolü*”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı 7, 47-55.
- [11] Özbay, M, (2005), “*Anadili Eğitiminde Konuşma Becerisini Geliştirme Teknikleri*”, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı, 177-184.
- [12] Sadık, F, (2001), “*Sınıf Kurallarını Belirlemede İşbirlikçi Yaklaşım*”, Öğretmen Dünyası Dergisi, s:257, 26-29.
- [13] Sever, S, (1998), “*Dil ve İletişim*”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 31, 51, 66.

- [14] Zillioğlu, M, ve diğerleri, (1994), '*İletişim Bilgisi*', Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No: 369, Eskişehir, Türkiye, 62.

Tezler:

- [1] Aksu, Ü, (1999), "*Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Problemlerine Yönelik Sınıf Yönetimi Yöntemleri İle Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki*", *Yüksek Lisans Tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Türkiye.
- [2] Bangir, G, (1997), "*Sınıf İçi İletişime İlişkin Öğretmen-Öğrenci Davranışları Görüşleri ve Önerileri*", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- [3] Bedur, S, (2007), "*Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerle İletişimleri*", *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, Türkiye
- [4] Çalışkan, N, (2003), "*Sınıf Öğretmenlerinin Sözel Olmayan İletişim Davranışlarının Değerlendirilmesi.*", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- [5] Durmaz, S, (2007), "*Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri (Malatya İli Örneği)*", *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Türkiye, 3-204.
- [6] Karabay, A, (2005), "*Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma Becerileri Üzerindeki Etkileri*", *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye,
- [7] Karlı, C, (2007), "*İlköğretim Okullarında Yönetici Öğretmen İletişimi (Öğretmen Algılarına Göre İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneğinde Bir Araştırma)*", *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- [8] Sadık, F, (2006), "*Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş etme Stratejilerine Etkisi*", *Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye.
- [8] Şen, S, (2006), "*Sınıf İçi İletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğretmenlerin Beden Dilini Kullanma Düzeylerinin belirlenmesine yönelik Bir Araştırma)*", *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- [9] Tulunay Ateş, Ö, (2005), "*İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yöneticilerin Öğretmenlerle İletişim Tarzları*", *Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, Türkiye.

Projeler :

- [1] MEGEP, (2007), “Gazetecilik – İletişim Süreci ve Türleri ”, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, 3- 72.

Diğer :

- [1] MEB, (2006), “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-8. Sınıflar”, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara, Türkiye, 6-296.
- [2] MEB, (2009), *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 1-5. Sınıflar*”, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara, Türkiye, 12-413.
- [3] MEB, (2013), “1-4 ve 5-8. Sınıflar Türkçe Dersi Yıllık Planları”, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye.
- [4] Selimhocaoglu, A, (2004), “İletişim ve Sınıf İçi İletişimin Önemi”, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya, Türkiye, 4-7.
- [5] Uslu, H, (2005), “Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür”, Eğitim Dergisi, s: 60, İstanbul, Türkiye, 43.

EKLER

Ek A Ölçek Uygulama Oluru

Ek A.1 Okan Üniversitesine yazılan anket olur yazısı

Ek A.2 Valilik Makamına yazılan yazı

Ek B Araştırmada Uygulanan Ölçek

Ek B.1 Görüşme formu

Ek B.2 Anket soruları

Ek B.3 İstanbul Kartal İlçesinde Bulunan ortaokulların listesi

Ek C Etkinlik Örnekleri

Ek C.1 Dinleme Etkinlik Örnekleri

Ek C.2 Konuşma Etkinlik Örnekleri

Ek C.3 Yazma Etkinlik Örnekleri

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/605/3319174
Konu: Anket (Sertaç AKTAŞ)

12/11/2013

OKAN ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsüne)

İlgi: a) 02.10.2013 gün ve 1227 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 08.11.2013 tarih ve 103693 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi Sertaç AKTAŞ'ın “öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dilsel ve Dil Dışı Öğelere İlişkin Görüşler” konulu tezine ilişkin anket çalışması istemi hakkında ilgi (a) yazınız ilgi (b) Valiliğimiz Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:
Ek-1 Valilik Onayı.
2 Anket Soruları.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 76ff-fe64-365e-8b94-5631 kodu ile yapılabilir.

NOT: Verilecek cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meb.gov.tr,
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 239

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/ 20 103693
Konu : Anket Sertaç AKTAŞ

08/11/2013

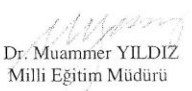
VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 02/10/2013 tarihli ve 35111711/302.14/02/1617-1227 sayılı yazısı
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07.03.2012 tarihli ve 3616sayılı 2012/13 No.lu Genelgesi.
c) Millî Eğitim Komisyonunun 04.11.2013 tarihli tutanağı.

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek Lisans öğrencisi Sertaç AKTAŞ'ın "Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dilsel ve Dil Dışı Öğelere İlişkin Görüşler" konulu projesine dair, çalışmasını, ilimiz kartal ilçesi ortaokullarında görevli öğretmenlere görüşme formu ile Anket uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

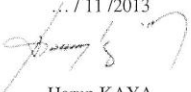
Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek lisans öğrencisi Sertaç AKTAŞ'ın söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması Katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, Eğitim ve Öğretimi aksatmaması koşuluyla ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

O L U R

.. / 11 / 2013

Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

08/11/2013 Memur Figen DURMAZ
08/11/2013 Şef Sema KURT
08/11/2013 Şb.Md. Nurettin ARAS

NOT: Verilecek cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.
STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ E-Posta: sgb34@meh.gov.tr
ADRES: İl Millî Eğitim Müdürlüğü D Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Çağaloğlu
Telefon: Snt.212 455 04 00 Dahili: 243, Faks: 212 520 05 64 Şb.Md.: 212 511 16 65

EK 2: GÖRÜŞME FORMU

Değerli Meslektaşım,

Bu form, 'İstanbul İli Kartal ilçesindeki ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Dilsel ve Dil Dışı Ögelere İlişkin Görüşleri ' konusunda yapılan araştırma için gerekli olan verileri elde etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Araştırmanın amacına ulaşması, siz değerli öğretmenlerimizin formda yer alan sorulara vereceği yanıtların tarafsız ve doğru olmasına bağlıdır. Size herhangi bir yasal yükümlülük getirmeyecektir. Bunun için soruları dikkatle cevaplamanız büyük önem taşımaktadır.

Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırmanın dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Bu nedenle forma isminizi yazmayınız. Ayırdığınız değerli zaman ve araştırmaya yapacağınız önemli katkılardan dolayı şimdiden teşekkürlerimi sunarım.

Sertaç AKTAŞ

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER:

1-Cinsiyetiniz:

Erkek ()

Kadın ()

2-Meslekteki çalışma yılınız (Kıdeminiz):

1-5 yıl arası ()

6 - 10 yıl arası ()

11-15 yıl arası ()

16 - 20 yıl arası ()

21 yıl ve üstü ()

3-Branşınız:

4- En Son Mezun Olduğunuz Okul:

() Eğitim Enstitüsü

() Eğitim Yüksek Okulu

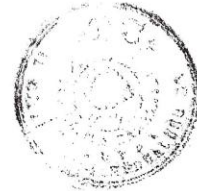
() AÖF Eğitim Ön Lisans Programı

() AÖF İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı

() Eğitim Fakültesi/ Sınıf Öğretmenliği Programı

() Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Dışındaki Program

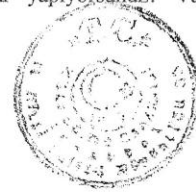
() Diğer (Belirtiniz).....

İK 3:

1. Soru: Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür konuşmalar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız.

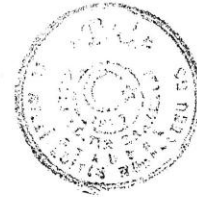
2. Soru: Sınıfta öğrencilerinizle sağlıklı bir iletişim kurabilmek için ne tür dil ötesi (sesin şiddeti, vurgu, tonlama, beden dili vb.) davranışlar yapıyorsunuz? Varsa örneklerle açıklayınız (Arka sayfaya yazınız).

İK:4

İSTANBUL KARTAL İLÇESİNDE BULUNAN ORTAOKULLAR

1. Bedri Rahmi Eyüboğlu Ortaokulu
2. Cevizli Ortaokulu
3. Çakabey Ortaokulu
4. Ege Sanayi Ortaokulu
5. Emine ve Hasan Aytaçman Ortaokulu
6. Emir Sencer Ortaokulu
7. Ergenekon İbrahim Şakir Ortaokulu
8. Eyyüp Genç Ortaokulu
9. Hasan Paşa Ortaokulu
10. Hesna Gündeş Ortaokulu
11. Hürriyet İmam Hatip Ortaokulu
12. Hüseyin Saim Ekin Ortaokulu
13. İhsan Bayrakçı Ortaokulu
14. İhsan Zakiroğlu Ortaokulu
15. Kartal İmam Hatip Ortaokulu
16. Kartal Atatürk Ortaokulu
17. Kartal Milli Eğitim Vakfı Ortaokulu
18. Kartal Soğanlık Ortaokulu
19. Mahmut Kemal İnal Ortaokulu
20. Medine Tayfur Sökmenoğlu Ortaokulu
21. Nihat Erim Ortaokulu
22. Öğretmen Salih Nafiz Tüzün Ortaokulu
23. Öğretmen Selma Akay Ortaokulu
24. Öğretmen Zekeriya Güçer Ortaokulu
25. Sabri Taşkın Ortaokulu
26. Saffet Simavi Ortaokulu
27. Şehit Er Serhat Şanlı Ortaokulu
28. Şehit Üst Teğmen Gökhan Yavuz Ortaokulu
29. Şeyh Samil Ortaokulu
30. Teğmen Burak Evirgen Ortaokulu
31. Ülkü Bora Ortaokulu
32. Vakıfbank Umut Çocukları Sosyal Rehabilitasyon Merkezi Yatılı Ortaokulu
33. Yavuz Selim Ortaokulu
34. Yıldız İşçimenler Ortaokulu
35. 100. Yıl Ali Rıza Efendi Ortaokulu
36. 50. Yıl General Refet Bele Ortaokulu

EK. C.1

T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca 1-5. sınıflar için hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda yer alan Dinleme, konuşma ve yazma etkinlik örnekleri (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2009).

ETKİNLİK 1. DİNLEME

ADI: EŞ SESLİ KELİMELERİ BUL

DERS : Türkçe

SINIF : 4-5

YAKLAŞIK SÜRE : 15-20 dakika

ÖĞRENME ALANI : Dinleme

KAZANIM : Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.

BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme

ARAÇ, GEREÇ, ORTAM : Çalışma kâğıdı

SÜREÇ

Aşağıdaki metni iki kez okuyunuz. Öğrencilerinize bazı kelimelerin birden farklı anlamda verildiğini söyleyiniz ve onlardan bu kelimelerin hangi anlamlarda kullanıldıklarını yazmalarını isteyiniz. Etkinlikte örnek bir çalışma kâğıdı verilmektedir. Bu çalışma kâğıdı çoğaltılarak dağıtılabileceği gibi öğrencilerden yalnızca çalışma kâğıdındaki kelimeleri defterlerine yazmaları da istenebilir. “Orhan sabah erken kalktı, heyecanla yüzünü yıkadı. Çünkü öğretmeni ve arkadaşlarıyla birlikte pikniğe gideceklerdi. Gidecekleri piknik yeri çay kenarındaydı. Çayda büyükler yüzüyorlardı. Ancak bir gün önceden arkadaşlarıyla birlikte çaya girmeme ve yüzmeme konusunda karar verdiler. Orhan bunları düşünerek piknik çantasını hazırladı. Annesi ve babasıyla birlikte kahvaltıya başladı. Kahvaltıda çayını içti. Ekmeğini ve peynirini yedi. Çantasını alarak bahçeye çıktı. Bahçedeki güllerde arı ve kelebekler uçuşuyordu. Arı ve kelebekleri izledi. O sırada arkadaşı Gökhan’ın gülererek geldiğini gördü. Gökhan’la birlikte arkadaşlarına doğru koştular.”

DEĞERLENDİRME

1. “Yüz” kelimesi metinde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?
2. “Çay” kelimesi metinde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?
3. “Gül” kelimesi metinde kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

Bu soruları sınıfça tartışınız ve öğrencilerinizin eş sesli başka kelimeler bulmalarını isteyiniz.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Aşağıdaki kelimeleri inceleyiniz. Dinleyeceğiniz metinde bu kelimeler farklı anlamlarda kullanılmıştır. Dikkatle dinleyiniz ve anlam farklılıklarını bularak noktalı yerlere yazınız.

Çay:.....

Çay:.....

Başka bir anlamda da siz kullanmaya çalışınız

Yüz:.....

Yüz:.....

Başka bir anlamda da siz kullanmaya çalışınız

Kaz:.....

Kaz:.....

Başka bir anlamda da siz kullanmaya çalışınız.

ETKİNLİK 2: DİNLEME
ADI: DUYGUYU TAHMİN ET

DERS : Türkçe

SINIF : 7

YAKLAŞIK SÜRE : 15 dakika

TEMEL DİL BECERİSİ : Yaratıcı düşünme

ÖĞRENME ALANI : Dinleme

AMAÇ : Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme

MATERYALLER : Kaset, teyp

SÜREÇ

Öğretmen tarafından basit bir cümle teybe beş defa kaydedilir. Her defasında yeni bir duyguyu yansıtmak için ses tonu değiştirilir. Öğrencilerin, değişik tonlamalarla söylenen cümlelerdeki duyguları belirtmeleri istenir. Öğrenciye doğru olarak tespit ettiği her duygu için bir puan verilir. Yeni bir cümle farklı ses tonlarıyla değişik duygular yansıtılmaya çalışılarak öğrencilere okutulur. Başarılı öğrencilere puan verilir.

DEĞERLENDİRME

Açık uçlu sorular sorulur.

Ek. C. 2

ETKİNLİK 1: KONUŞMA ADI: KİTAPLAR KONUŞUYOR

DERS : TÜRKÇE

SINIF : 4- 5

YAKLAŞIK SÜRE : 20 dakika

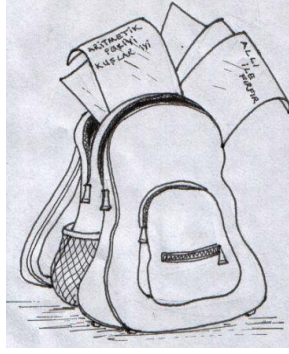
ÖĞRENME ALANI : Konuşma

KAZANIM : Hoşlanıp hoşlanmadığı olay, durum, kişi vb. hakkında konuşur.

BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma yapma.

ARAÇ, GEREÇ, ORTAM : Hikâye kitapları, çalışma kağıtları vb.

SÜREÇ

Sınıfınızda bulunan hikâye kitaplarından öğrencilerinizin okuduklarını bir çantaya koyunuz. Sınıftan belirlediğiniz birkaç öğrencinin bu çantadan kitap seçmesini isteyiniz. Seçilen kitaptaki hikâyeyi sınıfa anlatmalarını isteyiniz. Bu etkinlik aşağıdaki gibi de yapılabilir. Cemal Süreyya'nın "Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi", İsmail Cem Güney'in "Evvel Zaman İçinde", Orhan Veli'nin "Nasrettin Hoca Hikâyeleri" ve Oğuz Tansel'inin "Allı ile Fırfırı ve Karagöz ve Hacivat" eserlerinin adlarına ayrı ayrı kartlara yazılarak çantaya konulur. Öğrenciler bu kartlardan birini seçer, seçtiği karttaki hikâye hakkında konuşur.

DEĞERLENDİRME

1. Öğrencilerinizin konuşma kurallarını uygulama durumunu gözleyiniz.
2. Hikâyenin kahramanlarını, yerini, zamanını ve olayların gelişimini vurgulamalarını izleyiniz.

ETKİNLİK 2: KONUŞMA

ADI: BİZİMKİLER

DERS : Türkçe

SINIF : 6

YAKLAŞIK SÜRE : 30 dakika

TEMEL BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma; yaratıcı düşünme

TEMEL DİL BECERİSİ : konuşma

AMAÇ : Konuşma kurallarını uygulama

MATERYALLER : Çalışma kâğıdı

SÜREÇ

-Öğrenciler gruplara ayrılır.

-Her grup farklı ortamlarda yapılan konuşmalardan (pazara giden bir ailenin satıcılarla yaptığı konuşmalar, aile fertleri arasında geçen konuşmalar ve arkadaşlarıyla gittikleri bir gezi sırasında yaptıkları konuşmalar vb.) birini seçerek yazıya geçirir.

-Yazılanlardan hareketle günlük konuşma örnekleri sınıf ortamında canlandırılır.

-En güzel canlandırmayı yapan grup ödüllendirilir.

Not: Yaratıcı konuşma yöntemi kullanılır.

DEĞERLENDİRME

1. Grup değerlendirme formu kullanılır.

2. Çalışma kâğıdı kullanılır.

Ek. C.3

ETKİNLİK 1: YAZMA

ADI: ŞİİR YAZ

DERS : Türkçe

SINIF : 3-4

YAKLAŞIK SÜRE : 40 dakika

ÖĞRENME ALANI : Yazma

KAZANIM : Şiir yazar.

BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yaratıcı düşünme girişimcilik, kişisel ve sosyal değerlere önem verme, eleştirel düşünme.

ARAÇ, GEREÇ, ORTAM : Resim, okul bahçesi, sınıf.

SÜREÇ

Aşağıdaki etkinliklerden birini seçerek öğrencilerden şiir yazmalarını isteyiniz. Yazılan şiirler bestelenerek şarkı gibi okunabilir. Beğenilen besteler eşliğinde dans edilebilir.

- Öğrenciler, bahçeye çıkarılarak çevrelerinde gördüklerine ilişkin şiir yazmaları istenir. Şiirin ilk bölümünde dışarıda gördüklerini tanımlamaya, ikinci bölümünde kendileri için önemli olan herhangi bir varlığı (ağaç, çiçek, böcek, güneş vb.) seçip onun hakkında yazmaya, üçüncü bölümünde dışarıdaki renkleri, sesleri, kokuları, tatları tanımlamaya son olarak da konuyla ilgili duygularını yazmaya yönlendirilebilir.
- Öğrencilerin evlerinden resimler getirmeleri istenir. Sınıfta bir resim dosyası oluşturulur. Bu dosyadan seçilen resimlerle ilgili şiirler yazdırılır.
- Sınıf ortamında sözsüz müzik dinletilerek “Şimdi nasıl bir yerdesiniz? Etrafınızda neler, kimler var? Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” gibi sorularla öğrencilerin hayal kurmaları sağlanır. Kurdukları hayali şiir olarak yazmaları istenir. Şiirler değerlendirilirken etkili ve heyecanlı anlatımı olan şiirlerin hangileri olduğu sorulabilir. Beste ve danslar değerlendirilirken özgünlüğe dikkat edilir.

DEĞERLENDİRME

Şiirler değerlendirilirken etkili ve heyecanlı anlatımı olan şiirlerin hangileri olduğu sorulabilir. Beste ve danslar değerlendirilirken özgünlüğe dikkat edilir.

ETKİNLİK 2: YAZMA
ADI: RESİMLERİN EZGİSİ

DERS : Türkçe

SINIF : 7

YAKLAŞIK SÜRE : 20 dakika

TEMEL BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma; eleştirel düşünme

TEMEL DİL BECERİSİ : Yazma

AMAÇ : Farklı türlerde metinler yazma

SÜREÇ

1. Öğrencilere bir resim gösterilir.
2. Resimle ilgili sorulara cevap vermeleri istenir.
Örnek sorular;
 - a. Sizce bu pencere nereye açılıyor?
 - b. Karşıdaki yuvarlak nesnenin yeni bir dünya olduğunu düşünürsek bu dünyada neler yapmak isterdiniz?
 - c. Balıklar sizin için ne ifade ediyor?
3. Resimden hareketle öğrencilere şiir yazdırılır.

Yazılı anlatımı

Not: Duyularından hareketle yazma yöntemi kullanılır.

DEĞERLENDİRME

Yazılı anlatımı değerlendirme ölçeği kullanılır.

ÖZGEÇMİŞ

SERTAÇ AKTAŞ

KİŞİSEL BİLGİLER :

DOĞUM TARİHİ : 19.05.1974
DOĞUM YERİ : AZDAVAY
MEDENİ DURUMU: EVLİ

EĞİTİM :

LİSE: 1988-1991 SALİHLİ LİSESİ
LİSANS: 1991-1995 SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
BURDUR EĞİTİM FAKÜLTESİ SINIF ÖĞRETMENLİĞİ
BÖLÜMÜ

ÇALIŞTIĞI KURUMLAR :

2014 - KARTAL İMAM HATİP ORTAOKULU-İSTANBUL TÜRKÇE ÖĞRETMENİ (D.E)
2013 - FATMA GÜNAY ORTAOKULU SELÇUK-İZMİR - TÜRKÇE ÖĞRETMENİ
2008-2013- HASAN FATMA ÖNAL İLKÖĞRETİM OKULU SELÇUK-İZMİR- MÜDÜR YARDIMCISI
2003-2008-ATATÜRK İLKÖĞRETİM OKULU SELÇUK-İZMİR-SINIF ÖĞRETMENİ
1998-2003-ÇAMLIK İLKÖĞRETİM OKULU-SELÇUK-İZMİR-SINIF ÖĞRETMENİ
1997-1998-MUNZUR İLKÖĞRETİM OKULU-TUNCELİ-SINIF ÖĞRETMENİ
1995-1997-YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU-PERTEK-TUNCELİ-SINIF ÖĞRETMENİ